

Reindriftnytt Boazodoallo·oddasat

Nr. 4 - Desember 2003 - 37. årgang

Reindriftnytt Boazodoallo-oddasat

Ansvarlig utgiver:

Reindriftssjef Ellen Inga O. Hætta
Reindrifftsforvaltningen
Markveien 14, 9510 Alta

Telefon Reindrifftsforvaltningen:

78 45 70 20
78 45 70 49 (fax)
e-post: alta@reindrift.no

Hjemmeside: www.reindrift.no

Redaksjon:

Ansvarlig
Agnar Berg
Tlf: 75 51 86 27 e.kl 17.00
Per Torbjørn Jystad
Tlf: 75 58 58 99 e.kl 17.00
Mobil: 45 61 04 47

Adresse:

Per Torbjørn Jystad
Storsvingen 9, 8012 Bodø
Merk; Reindriftnytt
e-post: ptojy@online.no

Annonser:

MediaRingen AS
Postboks 1323, 9505 Alta
Tlf. 78 45 70 04
Fax. 78 45 70 05
e-post: sarilla@mediaringen.com

Grafisk produksjon:

Bjørkmanns Trykkeri AS
Aronnesv. 63
Postboks 2132, 9507 Alta
Tlf: 78 44 66 88
e-post: post@bjorkmanns.no

Annet:

Reindriftnytt utgis fire ganger i året. Magasinet har et opplag på ca. 2.500 og henvender seg til utøvere og forvaltning i og rundt reindriftnæringen.

Foto forside: Per Arne Askeland
Foto bakside: Agnar Berg

Innhold

Dårlig markedsføring

I hele høst har det vært store problemer med å bli kvitt reinkjøtt. Lagrene bugner og reineiere og videreforedlere mener at årsaken er mangelfull markedsføring av reinkjøtt. Vanskelige markedsforhold rammer også reintilpasningsprogrammet i Vest-Finnmark hardt.
Side 6-8

Deler øst i to

For å unngå problematikken med fellesbeite som igjen åpner for å bygge opp store reinflokker, vil Reindrifftsforvaltningen dele inn øst-fylket med nye grenser. De nye vinterbeitene foreslås tildelt hovedsakelig på bakgrunn av dokumenterbar bruk.
Side 12-15

Mye og stor rein

Ressursregnskapet for 2002/2003 viser at godt klima de siste årene både har ført til et økt reintall og rein med høyere slaktevekt. Fullstendige tabeller med oversikt fra alle distriktene.
Side 28-33

Kampen mot vindmøllene i gang

Nye planer om vindmøllerparkene kommer i ekspressfart. Hurtig saksbehandling stresser reindriftnæringen som ber om en samlet plan for vindkraft lik den man har for vannkraft. Men svaret fra Miljøverndepartementet er nei.
Side 40-43

TV-reklame både i Norge og Finland

Det skal brukes inntil tre millioner kroner til å markedsføre reinkjøtt. Pengene skal kanaliseres gjennom Reindriftens Utviklingsfond. Mesteparten av midlene går til TV-reklame. Finland sliter også med avsetning av reinkjøtt.

Av: Agnar Berg

TV-reklamen, som skal sendes i uke 50, 51 og 52, er såkalt generisk markedsføring. Det vil si en generell markedsføring av matproduktet reinkjøtt.

Må være tilgjengelig

– Nå er det svært viktig at alle som har kjøtt å selge sørger for at reinkjøtt blir tilgjengelig eller så har ikke denne kampanjen noen hensikt, sier reindriftssjef Ellen Inga O. Hætta.

I tillegg til TV-reklame vil det også bli brukt ressurser på annonsering i aviser, internetannonsering og forskjellige PR-fremstøt.

Parallelt med den pågående markeds kampanjen på TV skal alle flaskehalsar og muligheter kartlegges fremover for å lette markeds situasjonen for reinkjøtt. Reindriftssjefen sier at en markedsanalyse skal være ferdig i god tid før staten kommer med sitt tilbud til NRL 24. januar.

I slutten av november var det et møte om den vanskelige markeds situasjonen for reinkjøtt på landbruksminister Lars Sponheims kontor. Med på møtet var blant andre reindriftssjefen, leder i NRL, Aslak J.

Eira og representanter for de største slakteriene.

– Vi er inne i en tøff prosess for å få ned reintallet slik at det passer til beitegrunnlaget. Det er satt av store midler til ny bonusordning.

Derfor er det svært uheldig at reineierne i dag ikke får levert dyr til slakt, uttalte Sponheim etter møtet.

Videre sa Sponheim:

– Reinkjøtt er et unikt produkt av høy kvalitet. Det burde ha store muligheter i et kvalitetsbevisst marked som etterspør det spesielle og særpregede. Likevel opplever jeg som vanlig forbruker at det ofte kan være vanskelig å få tak i reinkjøtt. Dette er paradokser vi må dypere inn i.

Også i Finland

Aslak J. Eira er positiv til at det nå satses på TV-reklame, men han tror ikke situasjonen er så vanskelig at det er behov for å bruke opp mot tre millioner av RUF-midlene på dette prosjektet.

Det er ikke bare Norge som har en vanskelig situasjon med markedet for reinkjøtt. Finnene har også måtte satse på strakstiltak med TV-reklame for å få avsetning på det edle kjøttet.

Leder for det finske reindriftsforbundet, Pertti Viik, sier at det største problemet for avsetningen av finsk

Det har hopet seg opp reinkjøtt både i Norge og i Finland. I begge land er det nå kjøpt reklametid på TV for å få opp salget av det edle kjøttet.

Foto: Agnar Berg

reinkjøtt er at de norske slakteriene ikke kjøper finsk reinkjøtt.

– Jeg vil anslå at det er et «overskudd» på omlag 30.000 dyr i år i forhold til normalt. 20.000 av disse skulle ha gått til Norge. Resten kan tilskrives at vi har hatt tre gode år når det gjelder beiteforhold for rein her i Finland. Det er også viktig å understreke at det ikke har vært noen vesentlig markedsføring av reinkjøtt i Finland på åtte år, sier Viik.

Den finske kampanjen går i to bolker; en før jul og en senere på vinteren.

Viik sier videre at reindriftsforbundet har søkt om midler for tre uker med TV-reklame i 2005.

TV-kampanjen som pågår i Finland nå er et spleislag mellom reineierne, slakteriene, EU og den finske stat.

– Det er naturlig at de som har en vare å selge bruker penger på å markedsføre den. Et slikt spleislag som finnene har er noe vi også bør se på her i Norge, sier Ellen Inga O. Hætta.

Oaivečálus

Golggotmánus finadin Alaskas 3-beaivásaš konferánsas gos Alaska álgoálbmogat deaivvadit. 1898:s johte muhtun boazosápmelaččat Finnmarkkus Alaskai oahpahit inuih- taide boazodoalu birra. Dál leat sin manjisboahhtit álggahan čájáhusa mas ulbmil lea čájehit movt sápmelaččat elle Alaskas. Dákkár mátkkis, guhkin dábaláš bargodoaimmain, asten maiddái guorahallat veaháš min árga-beaivválaš eallima. Ja buohtastahtit min dili sin diliin.

Konferánsas lei sierra oassi vuoras- olbmuid váste. Konferánsa oasse- váldit besse oahpánuvvat máhtui- guin ja vásáhusaiguin maid vuoras- olbmot leat gazzan guhkes eallimis ja árbevieruin mat leat huksejuvnon dakkár árvvuid nala maid lea dehálaš seailluhit. Min hástalus lea guora- hallat movt dálá servodagas galgá gáhttet dan máhtu mii vuorasolb- muin lea, ja movt dan galgá sirdit boahhtevaš buolvvaide.

Boazodoalloálbmogis, nu go eará álgoálbmogiin, leat vuorasolbmot leamaš áibbas dárbbášlaš vuodđun máhtu dáfus. Danne leat vuoras- olbmot adnojuvnon hui árvvus. Dán vuodul fertet alddiineamet jearrat muhtun gažaldagaid.

Leat go mii šaddan nu ángirat ja boadusdiđolaččat ahte eat astta gul- dalit vuorasolbmuid ja atnit fuola dan máhtus maid sii leat buolvvaid čađa háhkan? Leat go Sámis šaddan nu ahte leat nuorat geat leat jierbmá- musat? Leat go vuorasolbmot muose- heamit min mielas jus váldet sáni čoahkkimiin, danne go sii hupmet

earaládje ja ádjánit guhkit go leimmet eaktudan? Leat go nu ahte vuoras- olbmot eai leat ávkálaččat boazo- doalus ja muđui servodagas? Mun jáhkán ahte lea dehálaš ahte Boazo- doallohálldahus jearrá dáid gažal- dagaid. Seamma dehálaš lea ahte NBR, Sámi allaskuvla, Sámediggi ja earát geat barget sámi áššiiguin, jerret dáid gažaldagaid. Mii berret čoahk- kanit ja ságastallat movt galgat vára váldit árbevirolaš máhtus ja movt galgat vuorrásiidda háhkat arena gos sii besset juogadit iežaset máhtu minguin. Muhto dalle fertejit áššit dáhpáhuvvat vuorasolbmuid eavttuid mielde ja sin gulahallanvugiid mielde. Leat dehálaš ahte dát máhttu aktiivva- laččat geavahuvvo luondduhálldaš- eamis oppalaččat, ja boazodoallo- hálldahusas erenoamážit.

Okta vuohki movt NBR ja Boazo- doallohálldahus sáhtáše dán dahkat, lea bidjat gáibádusaid dutkanruđaid juolludeami oktavuodas. Dákkár gáibá- dus čuovušii maiddái Stuoradikki eavttuid go giedahallet Inst. S. nr. 12 (2002–2003) Sámi alit oahpahusa ja dutkama birra. Dán čavčča eai juollu- duvvo ruđat odđa dutkanprošeavt- taide daid prošeavttaid geažil mat leat jođus ja mat čatnet ruđa. Dát addá

midjiide vejolašvuoda «bosihit» veaháš, ja mii beassat baicca plánet strategalaš geavaheami dutkanruđaid dáfus, ja mii fertet guorahallat maid boazodoallo váillaha ja makkár dár- but gávdnojit.

Vaikko mun dán oaivečállois lean deattuhan árbevirolaš máhtu, de ii leat nu ahte mun in beroš eará áššiin. Mun jurddašan erenoamážit bohcco- bierggu márkandilálašvuoda birra. Leat eaktu garrasit vuoruhit márkán- barggaid jus boazodoalus galgá bissut dássedis doaibma, ja nappo lea ge dát dehálaš oassi sámi kultuvrra seaillu- heamis.

Váivvida oaidnit ahte leat leamaš nu stuora bohccobiergovuorokkát, ja ahte váttis márkandilálašvuodat bistet, mii maiddái lea dagahan ahte leat njuovvojuvnon unnit bohccot go lea dábaláš čakčat. Mun jáhkán ahte maiddái dán suorggis ferte ohcalit odđa geainnuid ja odđa márkaniid. Leat dehálaš ahte boazodoallo oahpašii vuovdit buktagiiddis rievttis haddái. Leat dehálaš háhkat máhtu boazodoalloaláhussii ja addit dasa dakkár posišuvnna mii sáhtta mear- ridit movt márkán galgá ovdánit.

Mun jáhkán ahte boazodoallo- álbmot ferte ovttasbargat rájiid rastá. Odđa márkaniid heiveheami ja eksportta bokte sáhtášii bohcco- bierggu vuovdit erenoamáš buvttan.

Loahpas háliidan sávvat buriid juovllaid ja ilolaš odđajagi boazo- eaiggádiidda ja earáide geat lohket Boazodoalloodđasiid.

Ellen Inga O.

Leder

I oktober var jeg i Alaska på en 3-dagers konferanse der urfolk i Alaska møtes. I 1898 reiste en gruppe rein-driftssamer fra Finnmark til Alaska for å lære inuiter om reindrift. Nå har deres etterkommere tatt initiativ til en utstilling som skal vise hvordan samene levde i Alaska. På en reise som denne, langt borte fra det man til daglig holder på med, fikk jeg også tid til å reflektere over hverdagen. Og til å sammenligne vår virkelighet med deres.

På denne konferansen hadde de eldre sin egen sekvens. Deltakerne på konferansen fikk et innblikk i de eldres visdom og erfaringer fra et langt liv med tradisjoner bygget på verdier som er viktige å ta vare på. Utfordringen ligger i hvordan man i dagens samfunn kan ta vare på den kunnskapen som eldre besitter og videreføre det til neste generasjon.

Reindriftsbefolkningen, i likhet med andre urfolk, har hatt de eldre som en helt nødvendig kunnskaps-base. Det har derfor blitt utvist stor respekt for de eldre. Med det utgangspunktet må vi stille oss selv noen spørsmål.

Er vi blitt så effektive og resultat-orienterte at vi ikke tar oss tid til å lytte til hva de eldre har å si og ta vare på kunnskapen som er ervervet gjennom generasjoner? Er det blitt slik i Sápmi at det er de unge som vet best? Opplever vi eldre mennesker som tar ordet på møter som en

belastning, fordi de har en annen måte å formulere seg på og bruker mer tid enn det vi har forutsatt? Er det slik at de eldre ikke har noe å bidra med i reindriften og ellers i samfunnet?

Jeg tror det er viktig at vi på Reindriftsforvaltningen stiller oss disse spørsmålene. Like viktig er det at NRL, Samisk Høgskole, Sametinget og andre som arbeider med samiske spørsmål gjør det samme. Vi bør komme sammen og diskutere hvordan vi skal ta vare på tradisjonskunnskapen og hvordan vi skal gi eldre muligheten til å ha en arena hvor de deler sin kunnskap med oss. Men da må det skje på de eldres premisser og gjennom deres måte å kommunisere på.

Det er viktig at denne kunnskapen aktivt brukes i naturforvaltningen generelt og reindriftsforvaltningen spesielt.

En måte som NRL og Reindriftsforvaltningen kan gjøre dette på, er å stille krav ved tildeling av forskningsmidler. Et slikt krav vil også være i tråd med Stortingets forutsetninger ved behandling av Inst. S. nr. 12 (2002–2003) Om høgere samisk utdanning og forskning. Denne høsten vil det ikke bli tildeling av midler til nye forskningsprosjekter på grunn av pågående prosjekter som binder opp midler. Det gir oss en mulighet til en «pustepause», og vi kan benytte tiden til å planlegge en strategisk

bruk av forskningsmidler. Videre må vi stille oss spørsmål om hva reindriften etterspør og hvilke behov som finnes.

Selv om jeg i denne lederen har satt fokus på tradisjonskunnskap, er det ikke slik at jeg ikke er opptatt av andre ting. Jeg er spesielt bekymret over markedsituasjonen for reinkjøtt. Solid satsing på markedsarbeid er en forutsetning for stabil sysselsetting i reindriften og dermed en viktig faktor for å bevare den samiske kultur.

Det er med bekymring jeg ser at det har være store lagre av reinkjøtt og at den vanskelige markedsituasjonen vedvarer, noe som har ført til at det er slaktet færre rein enn det som er vanlig på høsten. Jeg tror at også på dette området må man gå nye veier og se etter nye markeder. Det er viktig at reindriften settes i stand til å selge sine produkter til riktig pris. Det er viktig å dyrke frem kunnskap i reindriftnæringen og la denne få en posisjon som er bestemmende for markedsutviklingen.

Jeg tror at reindriftsbefolkningen må samarbeide på tvers av grensene. Gjennom en tilpasning til nye markeder og eksport, vil reinkjøtt kunne selges som et unikt produkt.

Til slutt vil jeg ønske reineiere og andre som leser Reindriftnytt en riktig god jul og et godt nytt år.

Ellen Inga O.

Váttis márkandilli

Bohccobierggu márkandilli lea leamaš earenoamáš heittot dán čavčča. Oallut boazoeaiggádat eai leat beassan vuovdit njuovahagaide. Heajos márkánfievrrredeapmi lea váttisvuodaid váldosivvan.

Agnar Berg

Sámegillii: Karen Anne Oskal Eira

– Mis ii leat vejolašvuolta vuostáiváldit buot čorragiid mat livčče fállun. Dilli lea nu ahte mii fertet vuoruhit Kárásjot ja nuortalet boazoeaiggádiid, danne go mis lea singuin leamaš ovtasbargu olu jagiid. Dat boazoeaiggádat han veahkehede min dalle go lei bohccobiergovátni. Dadi bahábut čuoheá dat Guovdageainnu boazoeaiggádiidda. Ferten dušše šállošit, dadjá Aage Pedersena njuovahaga hálddahušdirektøra Thor -Aage Pedersen.

Dilli čuoheá dálveguohtumiidda

Váttis márkandilálašvuolta lea boah-tán hui unohas áiggis Oarje-Finnmárkku boazoeaiggádiid guovdu. Dán čavčča han leimmet áigon álggahit Oarje-Finnmárkku boazologu heivehanprográmma. Mánge boazoeaiggáda ledje áigon unnidit boazologu dahje heaitit. Muhtun doaibmaorohagat ledje juo bidjan plánaid movt unnidit boazologu, muhto de bisánii biergojohtu mii hehtti Finn-márkku boazoeaiggádiid njuovvama.

– Dat ahte mii eat beasa álggahit boazologu heivehanprográmma dán jagi, lea iešalddis váidalahti. Muhto

nubbi ášši lea ahte dál leat beare olu bohccot dálveguohtumiin, dadjá boazodoallohoavda Ellen Inga O. Hætta.

Boazodoallohoavda dadjá ahte dál lea deatalaš álggahit viiddis ja systemáhtalaš márkánfievrrredeami, vai bohccobiergojohtu buorrána.

Pedersen oaivvilda ahte márkánlávdegotti heaittiheapmi golbma jagi dás ovdal lea heajos biergojođu váldosivva.

– Mii várriimet dalle juo heaittiheami ja dál oaidnit váikkuhusaid. Bohccobierggu váilevaš márkánfievrrredeapmi lea dálá váttisvuodaid váldosivva, muhto leat maid eará sivat. Norgii ostet dadistaga eambo ruksessarvabierggu olgoriikkas. Dat biergu gilvala njuolgut bohccobiergguin. Bohccobiergu soaitá maid leat beare divrras. Go oasti vällje gaskal importerejuvvon bierggu 100 kr kiloi ja bohccobierggu 240 kr kiloi, de lea čielggas goappá oallugat välljejit, dadjá Pedersen.

Juovlakampánja

NBR lea bálkáhan Biergodiehtojuohkinkantuvrra márkánfievrrredit bohccobierggu ovdal juovllaid. NBR lea lea addán Biergodiehtojuohkinkantuvrii 250.000 kr dan bargui.

– Lea mearri das man olu dainna ruđain sáhtttá bargat, muhto mii leat välljen kampánja doallat stuorit ostiide, eat ge dábalaš olbmuide. Danne leat dahkan dainnalágiin ahte ráhkadit čappa, geasuheaddji gihppaga maid juohkit stuora gievkandoaluide, biebmorámbuvrriide ja resturánt-

– Mun doaivvun ahte eambo smávit njuovahagat dagahivčče álkibun jodihit bierggu, dadjá NBR:a jodiheaddji Aslak J. Eira.

Govven/Foto: Berit Anne Sara Triumpf

taide. Dasa lassin bidjat annonsaid áigečállágiidda maid namuhuvvon ulbmiljoavkkut lohket, muitala Even Nordahl Biergodiehtojuohkinkantuvrras.

Nordahl deattuha ahte kampánja lea bohccobiergobuktagiid oppalaš márkánfievrrredeapmi ja ahte dat lea ávkin buohkaide geat barget bohccobiergobuvttademiin.

– Boahhte jagi áigut mii ráhkadit strategiiaplána bohccobierggu márkánfievrrredeapmái, masa boazodoalu ovddasteaddjit oassálastet. Bohccobiergu lea allakvalitehtabuvtta, in ge jáhke boazodoalu duodas diehtit makkár divrras vuorokká nalde sii čohkkájit. Fertet bohccobierggu atnit luksusbuvttan, eat ge Rimi gálvun, dadjá Nordahl.

– Nordahl dadjá dasto ahte biergojohtu bisánii danne go bohccobierggu márkánfievrrredeapmi lea mihtilmasat unnon manjemus jagiid.

– Lea oanehis jurdda viggat seastit ruđa márkánfievrredeami unni-demiin. Dál leat nu olu biergofállit márkánis geat fáallet iežaset buktagiid ahte jus eat čadat muittut olbmuide ahte bohccobiergu maid gávdno ja ahte dat lea oastimis, de dat «vajálduhttet» dan, dadjá Nordahl.

Importeret Finnmárkkus

Arnstein Stensaas Stensaas Reinsdyrslakteri fitnodagas Rørosas muitala ahte lullisápmelaččain eai leat leamaš váttisvuodat dán čavčča vuovdimiin.

– Dat lea mannan bures. Mii leat njuovvan ja oastán buot mii lea fállon ja soaitit dálvet fertet importeret

gorudiid Finnmárkkus, lohká Stensaas.

Stensaas oaivvilda ahte lei njuolgut heittot go heaittihedje bohccobierrgu márkánfievrredanlávdegotti golbma jagi dás ovdal, ja son sávvá ahte álghivčče fas dan.

– Dat maid mii dál dárbbasit, lea bohccobierrgu oppalaš márkánfievrredeapmi. Dat livččii ávkin sihke stuora njuovahagaide ja unnit buvttadeddjiide, oaivvilda son. Stensaas dadjá maid ahte lea deatalaš márkánfievrredit bohccobierrgu beroškeahttá gos dat lea buvttaduvvon.

– Lea hui váidalahtti jus álget márkánfievrredit «ruovttusnujvov» gorudiid. Buot bohccot han leat «buvttaduvvon» boazoeaiggádiid luhtte ja lea suddu jus álgit earuhit gos dat leat njuovvon, dadjá Stensaas.

NBR jodiheaddji Aslak J. Eira oaivvilda ahte váttisvuodat jodihit bohccobierrgu čalmmustuhttá dárbbu eanet boazonjuovahagaide.

– Mun doaivvun ahte eambo smávit njuovahagat dagahivčče álki-bun jodihit bierrgu, dadjá Eira.

Vanskelig markeds-situasjon

Markeds-situasjonen for reinkjøtt har vært ekstremt dårlig i høst. Flere reineiere har ikke fått levert reinen sin til slakteri. Dårlig markedsføring er hovedårsaken til problemene.

Av: Agnar Berg

– Vi har ikke muligheter til å ta imot all reinen som vi blir tilbudt. Situasjonen er den at vi må prioritere reineiere i Karasjøk og østover siden vi har hatt et samarbeid med disse i mange år. Dette er de samme reineierne som hjalp oss den gang vi hadde stort behov for reinkjøtt. Dessverre

går dette utover reineiere i Kautokeino. Det er bare å beklage, sier administrerende direktør Thor Aage Pedersen i Aage Pedersen Reinslakteri.

Vinterbeitene belastes

Den vanskelige markeds-situasjonen kommer på et svært uheldig tidspunkt for reineierne i Vest-Finnmark. I høst hadde en nemmelig håpet på at reintallstilpansningsprogrammet i Vest-Finnmark skulle komme på skinner. Motivasjonen blant flere reineiere var til stede for å redusere reintallet eller å avvikle driften. Noen av tiltaksdistriktene hadde

laget planer om hvordan reintallet kunne reduseres, men så kom markedskrakket som gjorde at reineierne i Vest-Finnmark ikke fikk slaktet reinen sin.

– En ting er at vi ikke får komme skikkelig i gang med reintallstilpansningsprogrammet i år, noe som i seg selv er beklagelig. En annen ting er at det nå går alt for mye rein på vinterbeitene, sier reindriftssjef Ellen Inga O. Hætta.

Reindriftssjefen sier at hun tror det nå er viktig at en kommer i gang med en omfattende og systematisk markedsføring for å få opp etterspør-

selen på reinkjøtt.

Pedersen tror at nedleggelsen av det såkalte markedsutvalget for tre år siden er hovedårsaken til markeds-krakket.

– Vi advarte mot nedleggelsen og nå ser vi konsekvensene. Mangel på markedsføring av reinkjøtt er hovedårsaken til dagens problem, men det er også andre ting som bidrar. Det importeres stadig mer hjortekjøtt fra utlandet. Dette kjøttet er en direkte konkurrent til reinkjøtt. Det kan også være at reinkjøtt er for dyrt. Når kunden har valget mellom importert kjøtt i kjøttdisken til 100 kroner kiloet og reinkjøtt til 240 kroner, så sier det vel seg selv hva mange velger, sier Pedersen.

– Vi advarte mot nedleggelsen av markedsutvalget, sier administrerende direktør Tor Åge Pedersen ved Åge Pedersen Reinslakteri. Han mener manglende markedsføring av reinkjøtt rammer næringen hardt. Govven/Foto: Berit Anne Sara Triumf

Julekampanje

Opplysningskontoret for kjøtt har fått i oppdrag av NRL å gjøre et markedsføringsfremstøt for reinkjøtt før jul. NRL har gitt Opplysningskontoret et budsjett på 250.000 kroner.

– Det er begrenset hva vi kan få til for dette beløpet, men vi har valgt å rette vår kampanje mot innkjøperne og ikke forbrukerne. Det har vi gjort ved å lage en delikat brosjyre som distribueres til flere storkjøkken, dagligvarekjeder og restauranter. I tillegg annonserer vi i tidsskrift som leses av denne målgruppen, sier Even Nordahl i Opplysningskontoret for kjøtt. Nordahl understreker at kampanjen er en generell markedsføring av reinkjøtt som produkt og kan brukes av alle i bransjen.

– Neste år vil vi å lage en strategi-

plan for markedsføring av reinkjøtt der vi skal ha med representanter fra reindriftnæringen. Reinkjøtt er et høykvalitetsprodukt og jeg tror virkelig ikke reindriftnæringen vet hvilken skatt de sitter på. Men en må se på reinkjøtt som et luksusprodukt og det skal ikke være noe en kjøper på tilbud på Rimi, sier Nordahl.

– Nordahl sier videre at markeds-krakket er et resultat av at innsatsen med å markedsføre reinkjøtt har blitt dramatisk redusert de siste årene.

– Å spare penger på å redusere markedsføringen er veldig kortsiktig. I dag er det så mange aktører på markedet som presser på med sine produkter at om en ikke til stadighet minner folk på at de kan få tak i reinkjøtt – ja da «glemmer» de denne kjøttvaren, sier Nordahl.

områdene å få slaktet reinen sin i høst.

– Nei det har gått greit. Vi har tatt unna den reinen som har vært tilgjengelig og det kan godt hende at vi senere i vinter må importere reinskrotter fra Finnmark, sier Stensaas.

Stensaas mener at det var en tragedie å legge ned markedsutvalget for tre år siden og han håper at den kan bli gjenopprettet.

– Det vi trenger nå er en generell markedsføring av reinkjøtt. Dette vil både de store slakteriene og småskala- produsentene tjene på, sier han. Stensaas sier videre at det er viktig at reinkjøtt blir markedsført som reinkjøtt uansett hvor det er produsert.

– Det vil være svært uheldig om at en begynner å markedsføre «hjemmeslaktet» rein. All rein er jo «produsert» hos reieneierne og det er synd om at det skal lages et skille hvor den er slaktet, sier Stensaas.

NRL-leder Aslak J. Eira mener at den vanskelige situasjonen med avsetning av reinkjøtt synliggjør behovet for flere reinslakteri.

– Jeg tror at flere små slakteri i tillegg ville ha gjort avsetningssituasjonen enklere, sier Eira.

Min Aigi DINGO
Finlandsveien 14
9730 Kárášjohka
Čállá boazodoalu áššiin
E-poasta: minaigi@minaigi.no
Tlf: 784 69 700 - Faxes: 784 69 710

Importere fra Finnmark

Arnstein Stensaas ved Stensaas Reinsdyrslakteri på Røros sier at det ikke har vært noe problem for reieneierne i sør-

Reinpølse vant pris

«Pøsemaker» Joakim Förster fra Kautokeino tror ikke at reinkjøtt kan bli et produkt for «massene». Til det er det for dyrt. Förster mottok for tre måneder siden en pris fra SND for sin reinsdyrsalami.

Av: Agnar Berg

Prisen fra SND består av et diplom og 25.000 kroner som ble delt ut under «småskaladagen» i Tromsø i september. «Småskaladagen» er en del av Arena Nord som igjen er møteplassen for reiselivsbedrifter og næringsmiddelindustrien i Nord-Norge.

Rein som råstoff

Joakim Förster driver familiebedriften Østlia Gårdsprodukter ved siden av gårdsdriften i Kautokeino.

– Vi har drevet med videreforedling av kjøtt i vel 10 år. I begynnelsen var det bare storfé og gris, men for 3–4 år siden begynte vi å gå mer og mer over til rein. Nå er det stort sett bare reinkjøtt som er råstoffet i våre produkter, sier Förster.

For tiden leier han lokaler i det gamle reinslakteriet i Kautokeino og bedriften har i dag tre hovedprodukter basert på råstoff fra reinkjøtt: Reinsnacks, røkt spekepølse og salami. Det er småkjøtt av rein som er utgangspunktet for produksjonen. Förster kom til Kautokeino fra Tyskland for 33 år siden. Tilværelsen i Kautokeino startet i sølvsmia til Juhls. Siden ble det gårdsbruk med

Nord-Norges mest nyskapende matprodukt i 2003 er reinsdyrsalami produsert av Joakim Förster i Kautokeino.

Foto: Agnar Berg

melkeproduksjon og nå altså videreforedling av reinkjøtt ved siden av gårdsbruket.

Etter at han mottok SND-prisen har han vært på Anyga-messa i Köln i Tyskland, en av de virkelig store matvaremessene i Europa, og presentert reinsdyrsalamipølsen.

Nisjeprodukt

– Pølsa ble godt mottatt av tyskerne og vi fikk i oktober etablert en distribusjon for pølsa i Tyskland. Förster sier at det er viktig poeng med reinsdyrsalamien er at det skal smake reinkjøtt av pølsa og det mener han at Østlia Gårdsprodukter

har lyktes med.

– Pølsa er lufttørket med edelsopp på utsiden, slik som er vanlig i Sør- og Mellom-Europa. Förster sier at pølsa er beregnet på delikatessemarkedet og at den hører hjemme i det øvre prissjiktet.

– Produkter basert på reinkjøtt blir for dyre i Tyskland for kjedebutikene. Det gjelder forøvrig også for det norske markedet. Du kan si at både råstoffet og produksjonen blir kostbar og det går en smertegrense for hva folk er villig til å betale, men som et nisjeprodukt med god markedsføring er det store muligheter, mener Förster.

Bohccobiergguin Itálias

Biergobuvttadanfitnodat H. Mydland Tromssas atná vejolažžan ahte itálialaš restoránttat ráhkadišgohtet bohccobiergoborramušaid.

Per Torbjørn Jystad

Sámegillii: Karen Anne Oskal Eira

Dáppe Norggas lea olles dán jagi leamaš váttis jodihit bohccobierggu, ja dat lea dagahan váttis dili sihke boazoeaiggádiidda ja njuovahagaide.

Vai bohccobiergojohtu buorránivččii, lea Tromssa fitnodat H. Mydland AS geahččalan oažžut itálialaš restoránttaid odđa márkkkanin. Itálialaš stuora goahkkaserviidda jahkečoahkkimis golggotmánu 12. beaivvi dán jagi, šattai odđa bohccobiergoborramuš maid guossohit ovdal gaskabeaibepmu, hui beakkánin. Okta Romá stuorimus restoránttain lea diedihan ahte sii háldit bohccobierggu iežaset borramušlistui, mannet go leat máisttašan Mydlandda buktagiid.

– Nubbi dain biepmuin maid guossoheimmet lei bresaola – mii lea boahkkuduvvon deahkki, belohahkii boahkkuduvvon, belohahkii marinerejuvvon. Itálias leat hárvánan borrat iešguđetlágan bresaolaid ráhkaduvvon heastta-, ruksesgotti- dahje vuovssábierggus. Dat nubbi biebmui lea carpaccio, mii lea duolbadeahkki cábaduvvon hui asehis vajahassan. Dasa maid heive bohccobiergu hui bures, ja jus dohko jodihišgohtit bierggu, de gal min biergohivvodagat unnoše hui fargga, dadjá H. Myd-

land AS:a beaivválaš jodiheaddji Kurt Mydland.

– Goalmát biebmui lea «sáltesnack», mii lea seakka goikemárffi bohccobierggus – maiddái gohčoduvvon vuolamárfin.

Ovttasbargu Reisamat:iin

Mydland AS lea ovttasbargagoahtán Ráissa fitnodagain Reisamat AS vuovdit bresaola ja sieráha ráhkaduvvon luopmánin, čáhpesmurjiin ja jonjain.

– Dakkár kombinašuvnna sáhtta lihkostuvvat vuovdit skeaŋkamárkanis, lasiha Mydland ja rámidá sihke Norgga Eksportarádi ja OD, geat leat leamaš márkanastimis mielde Itálias. Itáliaproševtta doarju maiddái NBR, ja márkanfievredanprográmma lea ruhtaduvvon Árvoháhkkanprográmma bokte.

– *Manne juste Itálias?*

– Danne go doppe leat olu olbmot geat liikojit Norgii. Itálialaččat leat maid hui mielas geahččaladdat odđa buktagiid.

Leat maid historjjálaš muitinveara čanastagat gaskal Norgga ja Itálias. Mánaga čuođi jagi boares goikeguolleeksporta Lofuohtas dáidá leat buoremus ovdamearkan dasa ahte itálialaččat leat liikostan norgga borramušgálvuide. Davvipolamannit Alberto Nobile ja Roald Amundsen leaba maid dovdosat maiddái Itálias.

Ohcame ostiid

Mydlandda hástalussan dál lea gávdnat ostiid/ageanttaid geat sisafievrr-

Bivnnut Itálias: Bohccobiergobresaola-čáppat ja njálggat oaidnit – nu go Itálias stuora goahkkaserviidda besse máistit Romas golggotmánus dán jagi.

Suksess i Italia: Bresaola av rein – kleddelig og lekkert presentert for et av de store kokkelaugene i Roma i oktober i år.

Govven/Foto: Mydland

dit bohccobierggu Itáliái ja geain maid leat rievttet gaskavuodat restoránttaide. Ii dáidde ábuhit vuordit nu hirbmat olu ovttatmanu jodihit, muhto beroštupmi bohccobiergui lea goit áibbas sihkkarit.

– Mydlanddas lea goitge veahá smiehttamuš:

– Eat mii dieđe mainnaláigiin itálialaččat dovdet dan ahte boazu maid lea juovlastálu vuoján. Muhto gal mii doavut dan mannat bures.

– *Dáppe Norggas gal lea leamaš veahá váttis jodihit bierggu?*

– Dehkiid eat leat jodihan seamma bures go diibmá. Dat sáhtta boahit das go ruksesgottibiergu stuoradálodoaluide lea hálbbon. Restoránttat leat välljen baicca dan, eai ge bohccobierggu, dadjá Mydland.

– Mii fertet dál dálodoaluide muitalit ja muittuhit ahte bohccobiergu maid gávdno ja oahpahit mainnaláigiin ovdamearka dihte bohccobiergu birra lea hubmojuvvon beare unnán, dadjá son.

Med reinkjøtt til Italia

Hos videreforedlingsbedriften H. Mydland i Tromsø håper man på at forretter av reinkjøtt kan få innpass i det italienske restaurantmarkedet.

Av Per Torbjørn Jystad

På hjemmebane har det i hele år vært problemer med avsetning av reinkjøtt noe som har skapt problemer både for reineiere og slakteriene.

I forsøket på å skaffe seg flere ben å stå på har tromsøbedriften H. Mydland AS derfor siktet seg inn på italienske restauranter som et mulig nytt marked. Under årsmøtet i et av de store kokkelaugene i Italia 12 oktober i år fikk rein innpass som forrett med stor suksess. En av de store restaurantene i Roma har også gitt beskjed om at de ønsker reinkjøtt på menyen etter å ha prøvesmake Mydlands produkter.

– Et av de to produktene vi har kommet opp med er en bresaola – et halvtørket mørkt kjøtt av reinfilet delvis tørket, delvis marinert. Der nede er man godt vant med ulike varianter av bresaola men da laget av hest, hjort eller okse. Det andre produktet er carpaccio, som er kjøtt av flatbiff skåret i løvtynne skiver. Også her er rein velegnet og kan vi få hull på et slikt marked kan det hjelpe på det kjøttberget som nå finnes, sier daglig leder i H. Mydland AS, Kurt Mydland.

En tredje produkttype er «speke-snack», i praksis en tynn spekepølse av rein – ofte karakterisert som ølpølse.

Samarbeid med Reisamat
Mydland AS har også inngått et samarbeid med Reisamat AS om

å selge bresaola sammen med sirup laget av molte, krekling og tyttebær.

– En slik kombinasjon kan man lykkes med å selge i gavemarkedet, supplerer Mydland som roser både Norges Eksportråd og UD for å ha stilt opp under lanseringen i Italia. Bak italiaprojektet står også NRL, der selve markedsføringskampanjen er finansiert gjennom Verdiskapingsprogrammet.

– *Hvorfor Italia?*

– Det er et land der det finnes mange mennesker som er glad i Norge. De er også et folkeferd som er nysgjerrige på nye produkter.

Historisk finnes det også bindinger mellom Norge og Italia det er mulig å trekke veksler på. Den flere hundre år gamle eksporten av tørrfisk fra Lofoten er det beste eksempelet på en norsk råvare italienerne har trykket til sitt bryst. Fra den nære historie i nordområdene er polfarenne Alberto Nobile og Roald Amundsen to navn som fortsatt gir gjenklang.

Leter etter grossister

For Mydland ligger utfordringen nå i

Árvu ja gudni. Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi nubbin-ovdaolmmoš Per Mathis Oskal oaččui diploma bohccobiergobuktageid ovddas goahkkasearvvi jahkečoahkkimis Romás. Eamit Margit Eli fertii maiddái boahit kameraid ovdii.

Heder og ære. Nestleder i Norske Reindriftssamers Landsforbund Per Mathis Oskal mottok et diplom for reinproduktene under kokkelaugets årsmøte i Roma. Kona Margit Eli måtte også frem i rampelyset.

Foto: NRL

å finne grossister/agenter som vil importere reinkjøttet til Italia og som igjen har de rette forbindelsene inn i restaurantene. De helt store volumene kan man neppe vente seg med en gang. Men interessen for reinkjøtt er absolutt til stede.

– En liten betenkning har Mydland likevel;

– Vi er litt usikre på følelsene rundt reinsdyr som italienerne også ser på som julenissens trekkdyr. Men vi tror at det går greit.

– *Her hjemme har det vært problemer med å bli kvitt kjøttet?*

– Når det gjelder filet har det gått spesielt trått sammenlignet med i fjor. Mye av problemene kan tilskrives at prisene på hjortefilet til storbusholdning har gått ned. Det har ført til at restaurantene har valgt bort rein, sier Mydland.

– Overfor husholdningene er nøkelen å opplyse folk om at kjøttet finnes og hvordan man skal bruke for eksempel en flatbiff av rein. Det har vært for stille rundt reinkjøtt, konstaterer han.

Ođđa rájit nuortan

Rádji gaskal orohaga 17-Kárášjoga gidđa- ja čakčagouhtumiid ja orohaga 18-Kárášjoga dálveguohtumiid válđoeret. Dan sadjái evttohit juohkit olles dan guovllu oarje ja nuorta orohahkan.

Agnar Berg

Sámegillii: Karen Anne Oskal Eira

Dat lea okta dain válđočuoggáin gulaskuddančállošis maid Boazodoallohoavda easkabáliid lea sádden gulaskuddamii. Muđui evttohit gulaskuddančállošis rievdadit rájiid gaskal Kárášjoga ja Buolbmága, ja maiddá Buolbmága siskkaldas rájiid.

Oamastanprinsihppa

Nuorta-Finnmárkku odđa rájiid čielggadanbargu lea geográfalaččat ráddjejuvnon Buolbmága ja Kárášjoga orohagaide. Čielggadanbarggu konkrehta ulbmil lea geassit odđa ja dán áigái heivehuvnon ráji gaskal Buolbmága ja Kárášjoga, ja dasa lassin rievdadit ráji gaskal orohaga 17-Kárášjoga gidđa- ja čakčagouhtumiid ja orohaga 18-Kárášjoga dálveguohtumiid (geahča kárta).

Boazodoallohoavdda evttohus lea 1990-jagiid manjit oasi čielggadanbarggu čuovvoleapmi. Boazodoallostivra lea gaskaboddosaččat meannudan Boazodoallohoavdda evttohusa. Stivra áigu boahhte čoahkkimis 2004 cuoŋománu meannudit rádjearáži. Ovdal dan sáhttet buot gulaskuddanbealálaččat buktit mearkkašumiid ja rievdadanevttohusaid. Gulaskuddan-

áigemearri lea 2004 njukčamánu 1. beaivi. Manŋel gulaskuddanáigemeari čoahkkáigeassá Boazodoallohálldahus gulaskuddanbealálaččaid oaiviliid, ja dan vuodul bidjá Boazodoallohoavda loahpalaš evttohusa Boazodoallostivrra mearrideapmái.

Gulaskuddančálloša evttohan lánvegoddi lea earenoamážit deattuhan ovddeš geavaheami, nuppiin sániin oamastanprinsihpa. Ráji dáfus gaskal Buolbmága ja Kárášjoga lea lánvegoddi goitge eanas šaddan vuhtii válđit manŋa almmolaš mearrádusa maid boazodoallit leat čuvvon. Kárášjoga 17 ja 18 orohagaid ráji dáfus eai leat dakkár mearrádusat leamaš, ja danne lea oamastanprinsihppa leamaš evttohusa vuodđun. Dat mearkkaša nappo gii ovdal lea guodohan doppe. Nu leat hilgon Kárášjoga Nuorta orohaga evttohusa, mii lei juohkit eatnamiid geasseorohatareála vuodul.

Buorre dovdu

Ørnulf Vorrena girji Finnmarksamenes nomadisma birra (Finnmarksamenes nomadisme, 1962) ja guokte barggu 1980 manjit oasis, lassin čoahkkimiidda boazoeaiggádiiguin, leat leamaš guovddáš čálalaš gáldon guohtoneatnamiid geavaheami kártemis. Guorahallamat leat dahkkon geasseiiddaid vuodul. Vái-

lot almmotge duodástusat sullii 1960 rájes gitta 1972 rádjái.

– Dákkó leat ferten viidát didoštít ja dutkat ieža, muitala Ingolf Balto Kárášjoga Boazodoallohálldahusas. Balto lea ovttas Ansgar Kosmoin ja Anders Aa. Imsain leamaš bargujoavkkus geat leat čállán gulaskuddančálloša. Ovdeš sámeválddiid čállin reivvet leat leamaš deatalaš duodástusgáldon guohtoneatnamiid geavaheamis. Balto bargun lea leamaš duodástusaid čohkket.

– Lean bláden manŋa mehtara áššebáhpiriid dan rájes go álgen ođđajagimánus dán jagi. Dál mus lea buorre dovdu go orrut gávnahan vuoiggalaš rájiid, eat ge leat vealahan ovttage, dadjá Balto.

Sadjásaš boazodoallohoavda Johan Ingvald Hætta, lea leamaš bargujoavkku jodiheadđji. Son muitala ahte odđa rájit bohtet eastadit soahpameahtunvuodaid ja dasa lassin dat

Juhkkojuvvo guovttesadjái. Odda guohtunrájit gaskal Kárášjoga ja Buolbmága bohtet eastadit soahpameahtunvuodaid ja veahkkín beassat eret oktasásguohtundoahpágis. Boazodoallostivra giedahallá odda orohatrájiid Buolbmágis ja Kárášjogas 2004 cuoŋománu.

Deles i to. De nye reinbeitegrensene i Karasjok og Polmak vil virke konfliktforebyggende og bidra i prosessen med å komme bort fra begrepet fellesbeite. Reindrifstyre skal behandle forslaget til nye distriktsgrenser i Polmak og Karasjok i april neste år.

Illustrašuvdnagovva/Ilustrasjonsfoto: Agnar Berg

veahkkín jávkadit oktasásguohtundoahpaga.

Guohtunrieki dahje ii

Nu go dál galgá dahkkot, de oážžu juohke siida čujuhuvvot dálveorohaga. Dat lea min mielas hui buorre bealli evttohusas, danne go dálveorohat han lea ge leamaš ráddjejumii faktor. Go dat riekti doaibmagoahtá, de ii gánnát cegget nu stuora ealu dálveorohaga dáfus, muitala Kárášjoga boazosápmalaččaid searvvi ovdaolmmoš, Per John A. Anti. Go lea sáhka Kárášjoga «odda dálveorohagas»,

maid Boazodoallohoavda evttoha juohkit oarje ja nuorta orohahkan, de ledje bargajoavkku oaivila mielde guokte vuoddoášši mat galge čielgat ovdal go oppanassiige sáhte joatkit barggu. Vuosttaš lei čielggadit 14-Spiertanjárgga oamastanrievtti Kárášjoga 18-dálveorohagas ja maid dái 13-Lágesduoddara guohtunrievtti doppe.

13-Lágesduoddara guohtunrievttiid rájiid čielggadeapmi 18-dálveorohagas lea hui deatalaš, danne go dat guoskkaha eanas Kárášjoga oarje ja nuorta orohagaid boahhtevaš ráji.

Bargajoavku konkludere ahte 13-Lágesduoddaris lea riekti guodohit 18-dálveorohagas, muhto ii olles dan guovllus masa orohat 13 oaivvilda alddis vuoigatvuodaid.

14-orohaga dáfus konkluderi bargajoavku ahte orohat ii leat guodohan 18-orohagas 45 jahkáii, ja danne ii leat sis šat oamastanrieki 18-orohahkii. Gulaskuddančállošis daddjo 14-orohaga vuoigatvuodaid birra 17-orohagas dáinnalájiin: «Man muddui orohat 14 lea ásahan vuoigatvuodaid 17-orohahkii, ii leat miellagiddevaš dán oktavuodas, danne go sin guohtuneatnamat eai guoskka evttohuvon rádjeárvalusaide.»

Go Boazodoallostivra lea mearridan rájiid gaskal Kárášjoga ja Buolbmága, ja daid odda oarje ja nuorta orohagaid rájiid, áigu Boazodoallohoavda bargagoahtit guodohanáiggii-guin, alimus boazologuin, eará rádjerievdadusaiguin Kárášjogas, Várjjagis ja rájiin gaskal Nuorta-Finnmárkku ja Oarje-Finnmárkku.

Nye grenser i øst

Grensen mellom distrikt 17-Karasjok vår- og høstbeite og distrikt 18-Karasjok vinterbeite oppheves. Hele området foreslås i stedet delt inn i et vestlig og et østlig distrikt.

Av: Agnar Berg

Det er et av hovedelementene i et høringsnotat fra Reindriftssjefen som nettopp er sendt ut. Videre foreslås det i høringsnotatet at grensene mellom Karasjok og Polmak og interne grenser i Polmak endres.

Hevdprinsippet

Utredningsarbeidet i forbindelse med nye grenser i Øst-Finnmark er geografisk begrenset til distriktene i Polmak og Karasjok. Konkret har målet for utredningsarbeidet vært å dra en ny og oppdatert grense mellom Polmak og Karasjok, samt å endre grensene i distriktene 17-Karasjok vår- og høstbeite og 18-Karasjok vinterbeite (se kart).

Reindriftssjefens forslag er en oppfølging av det utredningsarbeidet som pågikk i siste del av 1990-årene. Reindriftsstyret har hatt en foreløpig behandling av Reindriftssjefens forslag. Styret skal etter planen behandle grensesaken på sitt møte i april neste år. Men før da kan alle høringsparter komme med merknader og endringsforslag. Høringsfrist er satt til 1. mars neste år. Etter at høringsfristen er gått ut vil Reindriftsforvaltningen sammenfatte synspunktene til høringsinstansene for så å komme

med Reindriftssjefens endelige forslag til vedtak i Reindriftsstyret.

Utvalget som står bak høringsnotatet har lagt særlig vekt på tidligere bruk, altså hevdprinsippet. For grensen mellom Polmak og Karasjok har utvalget likevel i stor grad måttet ta hensyn til en rekke offentlige vedtak som reineierne har forholdt seg til. Når det gjelder grensene i distrikt 17 og 18 i Karasjok, har det ikke vært fattet slike vedtak, og der er i hovedsak hevdprinsippet lagt til grunn. Det vil altså si hvem som tidligere har brukt beiten. Dermed har en forkastet forslaget fra Østre distrikt i Karasjok som foreslo en fordeling etter sommerbeiteareal.

God magefølelse

Ørnulf Vorrens bok «Finnmarks-samenes nomadisme», utgitt i 1962 og to arbeider fra siste del av 1980-årene, har ved siden av møter med reieierne, vært sentrale skriftlige kilder i arbeidet med å kartlegge bruken av beiteområdene. Vurderingene baserer seg på sommersiida-nivå. Det har imidlertid vært et «tomrom» i dokumentasjon fra cirka 1960 og fram til 1972.

– Her har vi måttet gjøre et omfattende etterforskningsarbeid, sier Ingolf Balto ved Reindriftsforvaltningen i Karasjok. Balto har sammen med Ansgar Kosmo og Anders Aa. Ims deltatt i arbeidsgruppen som står bak høringsdokumentet. Brev skrevet av lappfogdene har vært viktige dokumentasjonskilder i vurderingen

av arealbruken. I arbeidsgruppen er det Balto som har hatt arbeidet med å innhente dokumentasjonen.

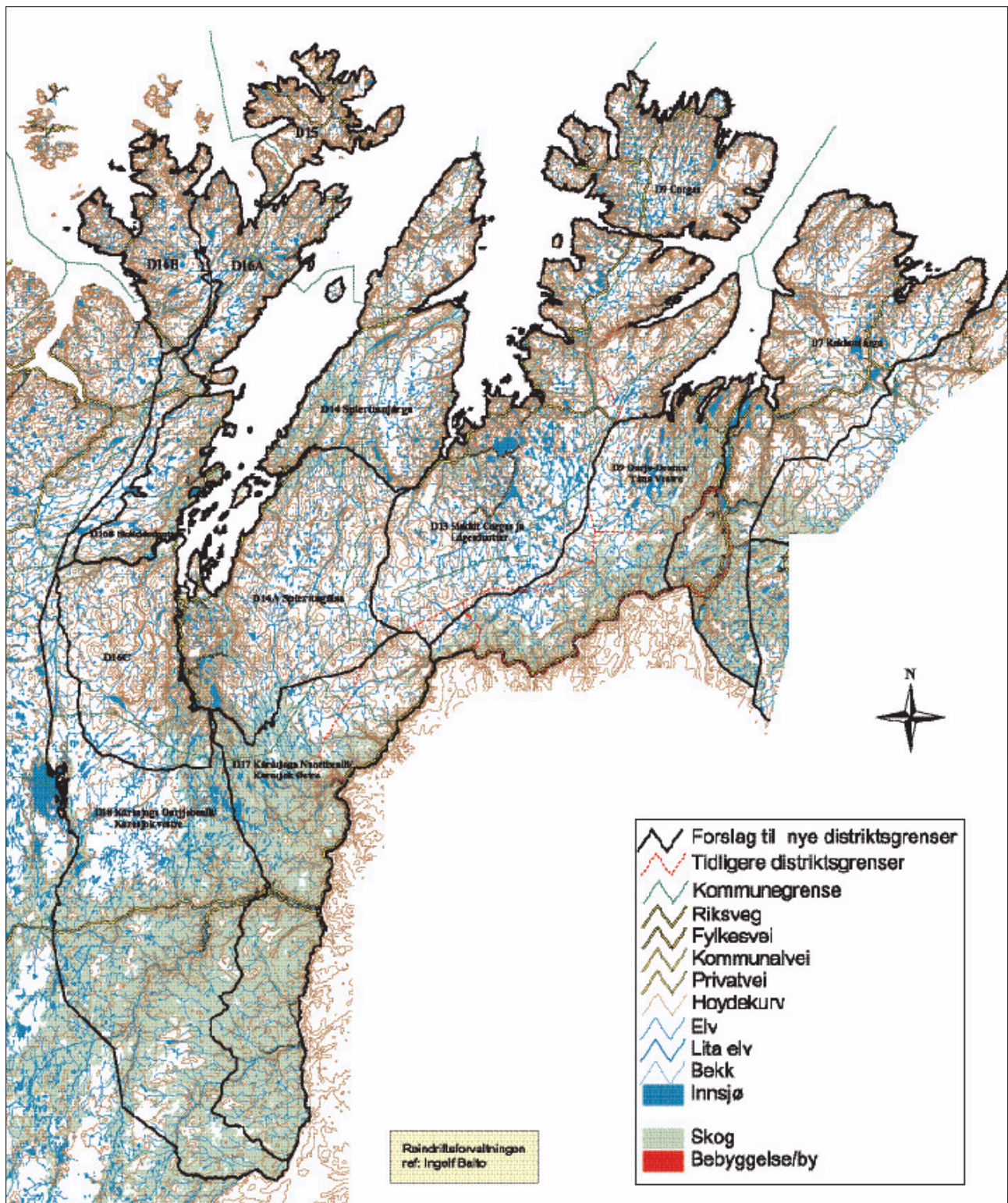
– Jeg har bladd gjennom mange meter med sakspapirer siden jeg startet i januar i år. Nå har jeg en god magefølelse for at vi er kommet frem til rettferdige grenser og at vi ikke har trukket noen på tærne, sier Balto.

Assisterende reindriftssjef, Johan Ingvald Hætta, har vært arbeidsgruppens leder. Hætta sier at de nye grensene vil virke konfliktforebyggende samt bidra i prosessen med å komme bort fra begrepet fellesbeite.

Beiterett eller ikke

– Slik det legges opp til nå, vil alle siidaer få sin egen plass i vinterbeitet. Det ser vi på som svært positivt siden nettopp vinterbeitet er den begrensende faktor. Når dette blir gjeldende rett vil det ikke lønne seg å ha for stor flokk i forhold til vinterbeitet, sier leder i Karasjok flyttsamslag, Per John A. Anti.

Når det gjelder «det nye vinterbeitet» i Karasjok, som etter Reindriftssjefens forslag skal inndeles i et vestre og et østre distrikt, så var det ifølge arbeidsgruppen to grunnleggende brikker som måtte på plass i hevdspørsmålet for at en i det hele tatt skulle komme videre i arbeidet. Det gjaldt for det første hvilken hevd distrikt 14-Spierttanjárga har i det nåværende distrikt 18-Karasjok vinterbeite og for det andre omfanget av distrikt 13-Lágesduottar sin beiterett i samme distrikt.

– Avgrensningen av distrikt 13- Lågesduottar sine beiteområder i distrikt 18 har stor interesse fordi den vil berøre det meste av den fremtidige grensen mellom de vestre og østre distriktene i Karasjok. Arbeidsgruppen konkluderer med at distrikt 13 har rett til å beite i 18, men ikke i hele det området som distrikt 13 selv hevder å ha rettigheter i.

Når det gjelder distrikt 14 så kom

arbeidsgruppen frem til at distriktet ikke har benyttet seg av vinterbeite i distrikt 18 på 45 år, og at distriktet dermed ikke har hevd i distrikt 18. I høringsnotatet står det om distrikt 14 sine rettigheter i distrikt 17: «I hvilken grad distriktet kan sies å ha etablert rettigheter i distrikt 17 er uten interesse i denne sammenheng, da deres beiteområde ikke berører de aktuelle grensealternativer.»

Når grensene mellom Karasjok og Polmak, samt de nye vestre og østre distriktene er vedtatt av Reindriftsstyret, vil Reindriftssjefen komme tilbake til beitetider, høyeste reintall, andre grensendringer i Karasjok, grenser i Varanger og områdegrensen mellom Øst-Finnmark og Vest-Finnmark.

Reindriftsforskning på nye veier

– reindriftsutøvere med som likeverdige partnere

Bruk av reineiere som likeverdige partnere har resultert i et banebrytende forskningsprosjekt. Tilliten mellom reineiere og forskere ble styrket og resultatene mer helhetlige i RENMAN-prosjektet.

Av: Magnar Evertsen

Reindriftsnytt var tilstede på et avslutningsseminar for et større internasjonalt forskningsprosjekt som har fått navnet RENMAN i Rovaniemi 27.–28. november 2003. Der fikk vi høre hvordan reineiere var trukket aktivt inn i reindriftsforskningen og hvordan man hadde forsøkt å se på mennesker, dyr og beiter på en helhetlig måte.

Bred involvering

– Det er ikke nytt at reindriftsfors-

Deltakere på RENMAN-konferansen i Rovaniemi.

Foto: Magnar Evertsen

kere samarbeider med reineiere. Det har mange forskere vært flinke til både i Norge, Sverige og Finland. En så tett involvering av reineiere gjennom hele prosjektet fra start til

slutt er imidlertid nytt. Og at reineiere har vært likeverdige partnere i prosjektet, og har fått betalt for sine bidrag, sier prosjektleder for RENMAN, Bruce Forbes. (Mer

RENMAN – pilotprosjekt innen reindriftsforskning

RENMAN er et 36 måneder langt forskningsprosjekt som begynte i februar 2001, og som er finansiert med 16 millioner kroner (1,97 millioner euro) av EUs 5. rammeprogram (EU har verdens største finansieringsordning for forskning og er nå igang med sitt 6. rammeprogram).

Reindriftsutøvers tradisjonskunnskap om forvaltning av egen næring har blitt verdsatt likt med formell vitenskaplig kunnskap. Reineiere har også vært med å utfor-

met spørsmålene som prosjektet har forsøkt å besvare, og de har deltatt aktivt i forskningen. Både natur- og samfunnsvitenskaplige forskere fra ni institusjoner i fem land (Finland, Norge, Sverige, Tyskland og Bulgaria) har deltatt. Alt dette har gjort RENMAN til et pilotprosjekt som andre forskningsprosjekter kan høste lærdom av.

RENMAN har tatt for seg utfordringer for reindriftsnæringen som følge av samfunnsutviklingen. Prosjektet reiser fundamentale spørsmål

vedrørende fremtidig bærekraftig bruk av reinsdyr i det nordligste FennoSkandia og Kola halvøya, om livskvaliteten til lokale reindriftssamfunn og deres familier, samt om hva som er en riktig forvaltning av levende ressurser. Basert på funnene i prosjektet har RENMAN utformet en rekke policy anbefalinger i forhold til fremtidig forvaltning av reindrift både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

om RENMAN, se faktaboks).

Reindriftsutøvere ble involvert helt fra starten av, og fikk dermed være med å bestemme hva det skulle forskes på. Dette skjedde ved at reineiere fra Lappland helt i starten av prosjektet ble invitert på et arbeidsmøte, workshop, hvor de fikk legge frem næringens problemer, beslutningsmuligheter og forskningsbehov. Konklusjonene fra dette møtet dannet grunnlaget for hva det etterhvert ble forsket på i RENMAN-prosjektet. Ett år senere ble et nytt arbeidsmøte arrangert hvor man satte fokus på utfordringer for administrering, forvaltning og kontroll av reindriftnæringen i Finland.

Bedre tillit

I høst ble et siste arbeidsmøte arrangert hvor man diskuterte fremtidig

forvaltning av reindriftsnæringen. På alle de tre arbeidsmøtene møttes reindriftsutøvere, reindriftsforvaltning og forskere for å bidra med deres kunnskap og for å bli enige om felles formuleringer. Egne rapporter med referat fra møtene ble sendt til de som deltok og andre interesserte.

– Metoden vi valgte gjorde at tillitten mellom reineiere og forskere ble bra, særlig mot slutten av prosjektet. Vi ansatte blant andre noen reineiere som «forskere» for å analysere hvordan inngrep, moderne skogbruk, turisme og andre ting hadde påvirket reindriften i enkelte områder de siste 50-år. I tillegg har reineiere vært med under flere av de praktiske forsøkene i felt. Metoden var svært tidkrevende, da så mange med så ulik bakgrunn ble involvert og skulle holdes løpende oppdatert underveis. Jeg anser pro-

Prosjektkoordinator Bruce Forbes er fornøyd med reineiernes sentrale rolle i RENMAN. Foto: Magnar Evertsen

sjektet som et vellykket eksperiment som bør videreutvikles i fremtiden, fortsetter Forbes.

Tradisjonskunnskapen inn i forskningen

Leder for Verdens reindriftsforbund, WRH, Johan Mathis Turi, har lenge vært opptatt av urfolks tradisjonelle kunnskap knyttet til forvaltning og bruk av egne landområder. Han har i flere sammenhenger fremhevet at reindriften i hele det nordlige sirkumpolare området er basert på en kunnskap som har vist seg å være en bærekraftig forvaltningsmodell for bruken av disse karrige områdene. Til nå er det gjort lite for å samle inn og systematisere denne typen kunnskap. Johan Mathis Turi er en av personene som var med å skapte ideen om et slikt prosjekt på et seminar allerede i 1997.

– Jeg følte den gangen at en ny tid var på gang, og RENMAN er første skritt i retning av en ny type forskning. Tradisjonskunnskap og morderne vitenskap skal ikke konkurrere, men utfylle hverandre. Det

er viktig at reineiere i fremtiden ikke bare brukes som informanter, men at reineiere kan være med som medforfattere eller partnere, slik at reindriften får et større eierskap til forskningen, sa Turi på seminaret i Rovaniemi.

Turi fremholdt at forskningen som foregår på rein og reindrift bør knyttes til regionen, og de institusjonene som finnes i de samiske områdene. Dette mente han var viktig fordi kunnskapen gjerne stopper opp og forblir i de institusjonene der den samles inn. Hvor forskerne kommer fra spiller mindre rolle, men forskere med reindriftsbakgrunn har bedre forutsetninger for å drive enkelte typer reindriftsforskning. Kvaliteten på forskningen må ikke svekkes selv om man trekker inn tradisjonskunnskap.

– Dersom man tenker å gå igang

med et RENMAN 2, så bør de samiske institusjonene etter WRH's mening trekkes sentralt inn siden det her forskes på bruk av samiske områder, sier Johan Mathis Turi.

Johan Mathis Turi, leder for Verdens reindriftsforbund (WRH), ønsket en RENMAN 2 men da i nært samarbeid med samiske forskningsinstitusjoner. Foto: Magnar Evertsen

Hovedkonklusjon

Deltakerne i RENMAN var enige om at man ønsket en reindriftsnæring basert på bruk av naturlige beiter som gir reindriftsutøverne arbeid og inntekt. Hovedutfordringene ble ansett å være knapphet eller dårlig kondisjon på beitenes og dårlig lønnsomhet for reindrift som yrke.

Hovedkonklusjonen på alle de 10 arbeidsområdene som RENMAN var oppdelt i, var at forvaltning av reindrift handler like mye om mennesker og menneskers valg som om ulike dyrearter, vegetasjon og jordsmonn. Menneskelige valg og handlinger har forårsaket en rekke uhel-

dige miljøendringer i reinbeiteområdene siden 2. verdenskrig. Andre former for arealbruk, inngrep, og teknologiske nyvinninger er med på å forme landskapet. Derfor er det nødvendig at fremtidig reindriftsforvaltning tenker helhetlig og ikke ensidig på beitenes tilstand.

Reineieres klassifisering av beiter – mer inn i forvaltningen?

Reineiere har ofte en annen oppfatning av hva som er gode og dårlige beiter enn beiteforskere. Heidi Kitti er en ung biolog med reindriftsbakgrunn, som har intervjuet reineiere i Finland (Näkkälä) og Sverige (Sirkkas) for å høre hvordan reineiere selv definerer sine beiter.

Kitti fant at gode beiter for reineierne er avhengig av en rekke andre forhold som er minst like viktig som den biologiske kvaliteten og kvantiteten på beitenes. For reindriftsutøverne er kvaliteten på beitenes i tillegg

avhengig av reineiernes ønsker og krav, og reinsdyrenes behov. Gode beiter er for eksempel der hvor reinen kan beite uforstyrret på grunn av lite ferdsel og lite rovvilt, der hvor det er liten risiko for sammenblanding med andre reinflokker, reinen trives, hvor det er lite insekter på sommeren og beitenes er tilgjengelig på vinteren (ikke låst av snø eller is), og beiter som er nært reineierens boplass (mindre transport).

Kitti fant at reineiernes definisjon på gode beiter er dynamisk, altså at

den endret seg gjennom året og mellom år, avhengig av blant annet topografi, klimatiske forhold og ulike forstyrrelser. Et vinterbeite kan for eksempel være dårlig en vinter, men svært godt neste vinter. Heidi Kitti mener reineiernes spesialkompetanse på egne beiteområder er undervurdert og i større grad bør trekkes inn i den offentlige forvaltningen av reindriftens beiteareal og i fastsettelse av øvre reintall for distrikter.

Satellittkartlegging av beiter – bedre metode

Satellittkartleggingen av vinterbeiteområdene både i Norge, Sverige og Finland har fått mye kritikk av reineiere, som mener satellittbildene gir et feilaktig bilde av virkeligheten. Beiteforsker Timo Kumpula har i samarbeid med reineiere prøvd ut en metode for klassifisering av reinbeiter basert på svært høy oppløsning på bildene (VHR), kombinert med faktiske beiterregistreringer og bilder i felt. Kumpula har brukt et spesialkamera (false color) og plottet eksakt sted for feltundersøkelsene med GPS, noe som gjorde dataene sammenliknbar med flyfoto og satellittbilder.

Undersøkelsene ble foretatt blant annet i Näkkälä reinbeitedistrikt i Nord-Finland og sammeliknet med vinterbeitene på norsk side av grensen i Kautokeino kommune. Sammen-

likninger med beitekart tegnet av reineiere viste svært godt samsvar med VHR-bildene. Kumpula fant bl.a at det i forsøkninger med over en meter dyp snø på vinteren, var lavdekket (reinmosen) nesten helt intakt. Der hvor snølaget var tynnere fant han tynnere lavdekke som følge av høyere beitepress.

Kumpula konkluderte med at denne metoden er svært godt egnet for å se endringer over tid for både avgrensede mindre områder, og for større områder. Satellittbildene blir svært nøyaktige og er derfor egnet til å studere detaljer i terrenget. Metoden er fremdeles kostbar og derfor kanskje mest egnet til å kartlegge spesielt viktige beiteområder eller områder med spesielle problemer.

Forsker Timo Kumpula har testet ut ny og bedre metode for beitekartlegging. Foto: Magnar Evertsen

Lang vei for konvensjonen

Ved årsskiftet skulle de viktigste brikene være på plass i arbeidet med en ny reinbeitekonvensjon. Den tidsfristen ryker. Det er fortsatt betydelige uenigheter på norsk og svensk side om beiterettighetene.

Av Per Torbjørn Jystad

– Arbeidet tar lengre tid enn forventet og det får også ta den tid man trenger for å finne gode løsninger, sier den norske forhandlingslederen Kjell Eliassen.

Eliassen er formann i den norske delegasjonen som forhandler med Sverige om en ny reinbeitekonvensjon. Et arbeid som etter planen skulle vært et langt steg nærmere enn avslutning til nyttår. Men uten at fordelingen av beiterettigheter i områdeprotokollen er på plass, er den nye konvensjonen langt fra klar til signering.

– **Dårlig mottatt**

– Utkastet til fordeling av beite i kommisjonsområdeprotokollen, ble som kjent dårlig mottatt på norsk side både i Nordland og Troms. For å finne en fordeling som kan få større aksept i de berørte samebyene og reinbeitedistriktene, vil det nå bli en ny runde med møter i regi av fagutvalget, forteller Eliassen.

I og med at den nåværende konvensjonen av 1972 er forlenget frem til april 2005 haster det heller ikke med å presse frem avgjørelser. Selve arbeidet med områdeprotokollen kjøres gjennom et eget fagutvalg. Resten av konvensjonsarbeidet har forhandlingsdelegasjonene hånd om. Neste møte mellom delegasjonen er i Stockholm i midten av januar, forteller Eliassen.

Fagutvalget har på sin side gjennomført en serie med møter med de

berørte partene i sommer og høst. Utgangspunktet har vært konvensjonens utkast til fordeling. Status nå er at man i enkelte områder ser at man kan finne omforente løsninger.

Sekretær i fagutvalget, rådgiver Solveig Nowacki ved Landbrukspolitisk avdeling seksjon for reindrift i Landbruksdepartementet, supplerer Eliassen med at man de neste månedene vil prioritere å holde nye møter med de distriktene og samebyene der man ser det er mulig å bli enig. Utfordringen er hele tiden at det er veldig ulike problemstillinger i de ulike områdene og at individuelle vurderinger derfor må legges til grunn.

Ny domstol

Det andre sentrale spørsmålet i den nye reinbeitekonvensjonen er opprettelsen av en reinbeitenemnd og en overprøvningsnemnd. De nye nemndene vil være overnasjonale organer. Sakene skal først til Reinbeite-

nemnden, mens Overprøvningsnemnden i praksis vil være ankeinstans.

Bakgrunnen er at det i dagens konvensjon ikke er bygd inn tilstrekkelige muligheter til å løse konflikter. Konkret har «det faste utvalget» hatt begrenset myndighet i så måte. Det man nå søker er å løse problemet med en statisk konvensjon – ved å etablere organer som har kompetanse til å gjøre endringer etter behovet som oppstår underveis, redegjør departementet.

– Under den gamle konvensjonen så man at konfliktsaker tok svært lang tid gjennom de ordinære domstolene. Derfor vil man opprette nemnder som skal kunne ta avgjørelser som normalt bare kan fattes i en domstol. Nemndene skal også være likeverdige med hensyn på representasjon fra begge land og ledes av en formann fra et tredje nordisk land, redegjør Eliassen.

Fagutvalget skal løse floken

Det er et eget fagutvalg oppnevnt av den norsk-svenske forhandlingsdelegasjonen som forsøker å løse opp i uenighetene om hvem som skal ha hvilke beiterettigheter og hvor. Utvalget har gjennomført en serie møter i de aktuelle samebyene og reinbeitedistriktene i år.

Det er den Norsk-Svenske reinbeitekommisjonens innstilling som ble avgitt i 2001 som er grunnlaget for forhandlingene om en ny reinbeitekonvensjon. Fagutvalgets arbeid skal utføres på grunnlag av den konvensjonsområdeprotokoll som inngår i innstillingen. Fagutvalget skal også ta hensyn til de synspunkter som er fremkommet i

høringsuttalelser i de to land. Arbeidet skal gjennomføres i nært samarbeid med berørte samebyer og reinbeitedistrikt, og ved behov med sametingene og næringsorganisasjonene i begge land. Fagutvalget skal videre ta sikte på å komme frem til et forslag til fordeling av reinbeiteområder som vil kunne få bred aksept hos de direkte berørte samebyer og reinbeitedistrikt i begge land og som sikrer en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindriftsnæring. I henhold til mandatet bør dette arbeidet være avsluttet 31. desember 2003. Det er ikke satt noen ny tidsfrist for fagutvalgets arbeid.

Guovdageainnus Anchoragii ja fas ruoktot

Beavdeguoras Guovdageainnus čohkkáda Marita Orlena Snodgras. Addamiid čieskan ja goikebiergohádja boktá muittuid ja muittut golggahit gatnjáliid. Son muittaša 60 jagi maŋosgvlui, iežas mánnávuoda, ja áhčis Lemeha, gii sámi árbevieruid fievrredii Alaska mehciide.

Ellen Inga O. Hætta
Sámegillii: Inger-marie A. Oskal

Moai fas gávnnetne. Lea gollan beannot jahki dan rájes go son finai Guovdageainnus. Marita čohkkáda iežas stobus Ancorages Alaskas ja lea olles ovdalgaskabeavvi vuordán. Letne soahpan ahte mun boadán su lusa ja son áigu mitalit iežas mánnávuodas ja movt Alaskas lea orrut. Ieš lea Marita riegádan guovvamánu 19.

beaivvi 1930. Fearán dan birra movt su olbmot bohte Alaskai álgá dalle go atlántadámpa Manitoba vuolgá Álaheajus guovvamánu 4. beaivvi 1898.

Fatnasis ledje earret earáid Marita áhkku ja áddjá, Luhkkar Inger Márjá (Inger Marie Klemetsen) ja Nils Nilsen Sara ja viđas sudno čieža mánás. Guokte bártni, Niillas ja Biera báziiga Guovdageidnui, muhto Niillas gal bođii maŋis vihtta jagi maŋjel, 1903:s. Marita áhčči, Lemet, lei dušše viđajahkásaš go joavku gudii Norgga. Hui hárve humai son earáiguin guovlluid birra maid ledje guođdán. Árvvusge dan dihte go unnán muittii dan áiggis go doppe orui. Lunttažii Lemehii lei maiddái stuora morašin massit vieljas Máhte ovdal go olleje Alaskai. Máhtte lei hui mearrabuohcci fanasmátkkis ja jámii

Seattles.

Marita áhčči baicca lávii ollu mitalit boazodoalu ja eallima birra Alaskas. Son mitalii earret eará ahte su váhnemat Inger Márjá ja Niillas eaba goasse oahppan engelasgiela. Lemeha áhčči anii engelasgiela vierrogiellan, ii ge atnán vearan dan oahppat.

– Sámeigiella lea mu váimmugiella, lávii baicca dadjat.

Alaska – vejolašvuodaid riikka

– Son anii eanemus fuola das movt bohccuiguin manná, muhto mánát geat vázze skuvlla Alaskas gal diedusge ohppe engelasgiela, lasiha Marita.

Go bohte Alaskai, de didii Sara-bearaš ahte sii leat guovtti dahje eanet jagiide čadnon dohko. Dan dihte mearridedje fargga bisánit Alaskai, ja áhčči mitalii ahte son ráhkistii boh-

Beaivváš luoitádeapmi skábmamánus Anchorage. Solnedgang i oktober over Anchorage. Fotos: Ellen Inga O. Hætta

cuidis ja háliidii bohccuiguin bargat. Alaskai fárrema atne sii vejolašvuoh-
tan beassat bargat dainna maid hálii-
dedje ja maid máhtte.

Marita áhčči barggai bohccuiguin
mánávuođa rájes, ja gitta dassázi go
láhkamearráduš 1940:s gilddii sámiiid
oamasteamis ja bargamis bohccui-
guin. Go son lei yupikain náitalan,
de livččii sáhtttán eamidii sirdit doalu,
muhto dan ii dahkan. Son lei hárb-
man, go lei navdán iežas beassat
bargat bohccuiguin nu guhká go
nagoda.

Marita Orlena Snodgrass i kofte.

«I was born to it» – lávii dadjat –
mun lean riegdán boazodollui.

Buohkat ledje boazodoallit

Eagit ledje maid boazodoalus. Marita
eahki Morten lei lášmes ja buorre
boazobargi. Su áhčči Lemet muitali
unnán vieljas birra, muhto rámpui su
siivojin ja muitali ahte das leat nu
alit čalmmit. Marita eadni gal baicca
dávjá muittašii sivjjogis, ii ge lohkan
diehtit ovttage eará gii lei nu gehp-
pešis ja buorre boazobargi. Morten-
eahki jámii rávisolmmožin váibmosi-
vas. Bearaš ii beassan bahásošpmis ge,
go Mihkkal-eahki ges heavvanii
1952:s.

Biera-eahki lei náitalan boazosámi
nieiddain, Kárášjohnieiddain Kristina
Anti. Bieras ja Ristiinnás lei okta
mánná, Mary, gii jámii tuberkulosa-
dávddas 21-jahkásažžan. Maŋjel go
nieida jámii, de Biera ja Ristinná leig-
ga nu guovttá.

Soai liikuiga mánáide, ja lei álo
hávski fitnat sudno luhtte, muhto
Biera hedjonii sakka maŋjel viesso-
buollima, goas su áhkká duššai. Ris-
tiinnás fas ledje oabbá ja viellja,
Káren ja Piera Anti. Piera gohčodedje
dušše Anti-namain. Marita muitala
ahte goappašagat leigga hui unnit
šaddui. Marita ii dieđe šat eanet

sudno birra. Sii masse oktavuoda
Antiiguin go Marita áhčči Lemet
oktan joavkkuin sirdii Bethelii
oarjedavábealde Anchorage.

Sámit ja yupikat

Marita muitala ahte sis lei buorre
oktavuohta daiguin geat doppe orro
ovdalaččas (natives). Mánge sápmel-
lačča náitalledje yupik-nissoniiguin ja
ohppe sin giela. Marita áhčči lei maid
čada yupik-gielat. Son humai sáme-
giela iežas váhnemiiguin ja oappái-
guin ja vieljaiguin, muhto eamidiin
humai yupik- dahje engelasgiela. Ii
oktage sápmelaš datte oahpahan
mánáidasas juogo sámegiela dahje
yupik-giela. Ieš oahpai Marita yupik-
giela easka rávisolmmožin, earret
eará iežas boatnjis, gii lei dáčča-yupik
sogas.

Sihke Marita áhčči ja su oappát ja
vieljat atne sámi biktasiid nu guhká go
sin eadni Inger Márjá elii. Son ii lean
maŋisbohttiidis oahpahan duddjot, ja
nu sii eai šat máhtttán gávttiid ja beask-
kaid goarrut. Áhkku lei almmotge
oahpahan nieiddas Elle Márjjá čuoldit,
nu ahte jur buot ii lean jávkan.

Hádja ja jietna

Marita muitá bures iežas mánávuo-
da ja movt lei bajásšaddat boazo-

sámi bearrašis. Erenoamážit muitá borramušaid – bohccobierggu hája ja dávttiid ruoškima go ađđamiid čiske. Áhčči lávii dávjá vuoššat bohcconjuokčama Maritai, go dasa lei son nu váibmil, ja son lei eatni oahpahan ráhkadit boccobierggu sámi vuogi mielde. Marita eadni lávii maid geahččaladdat gápmagiid goarrut, muhto dat eai šaddan goasse áibbas buorit, vaikko boadnji vikkaige čájehit movt njuni galgá guohpat.

Dat maid Marita eanemus váillaha mánnávuoda áiggis, lea bohccobiergu ja njuovčča, ráhkaduvvon nugo su áhčči lávii ráhkadit. Muhto go Anchorages orru, de ii leat álki rábidit bohcconjuokčama.

Golbma dollara bohccos

Láhkarievdadeapmi 1940:s lei dat mii duodas rievdadii Lemeha ja su vieljaid eallima. Marita lei 10-jahkásaš go sii bággehalle heaitit boazodoalus. Sii fárrerjedje Bethelii, vai mánát besset skuvlla vázzit, ja ieš áhčči válddii barggu gidagasfáktan.

Son šattai bohccuidis vuovdit ja oaččui 3 dollara bohccos, ja mávssu oaččui dušše dain bohccuin mat ledje almmolaš diedus. Marita ii muitte dál man olu bohccuid sii vuvde, muhto go juohke boazu ii lean almmolašvuhtii diedihuvvon, de eai ožžon mávssu olles ealu ovddas.

Áhči nieida

Ieš oaččui Marita čieža máná. Guovttis jápme áigá. Nubbi heavvanii mánán, ja okta bárdni jámii 25-jahkásažžan. Njealjis su mánáin orrot Alaskas, ja okta fas Arizonas. Son atná bearraša ja fulkkiid hui divrrasin. Go finai Guovdageainnus 2001:s, de lei dego ruoktot ollet. Marita lea hui gii-tevaš go beasai oahpásnuvvat sihke Sara- ja Klemetsensogaide.

Ja go gávtti coggalii vuosttaš gearde, de dovddai dan nu riekthan. Orui dego ii livčče goasse eará biktasiid atnán. Marita dovda lagat oktavuoda

Etterkommere etter Inger Marie Klemetsen og Nils Sara fra Kautokeino. Supplert med Ellen Inga (reindrifissjefen) og hennes mann Odd Henrik Hætta.

sámi kultuvrii go yupik kultuvrii.

Son geavaha gal maid kuspuk, yupik-biktasiid, muhto liiko buorebut gáktái. Dat dáidá boahtit das go son álo lea leamaš «áhči nieida».

Manjos geahčastit

Go letne mánga diimmu humadan, de easkka jearan Maritas:

– Marita, máid jurddašat boahtteáiggi birra?

Marita geahččá mu meaddel, ja lea mealgat jávohaga. Viimmat geahčasta munnje, ja dadjá:

– Áhčči ii háliidan fitnat Norggas, go ii dovdan fulkkiid doppe. Muhto muinna lea earaládje:

Áiggun dáppe orrut gos mu mánát leat, muhto finan eandalii fas Guovdageainnus ja háliidan oahpásnuvat iežan fulkkiide. Go gulan olbmuid sámasteame, de lea dego doložii máhccat, go mánán gullen áhči, eagi ja Ristiinna-imi humadeame. Manjemus jagiid go áhčči elii, de sus ii lean šat oktage geainna beasai sámástit. Son lei hirkmat akto boarásnunbeiviidis. Buohkat geat máhtte sámegiela, ledje jávkan. Marita áhčči jámii 1983:s.

– Háliidivččen fas fitnat Guovdageainnus ja orrut guhkebuš. Soaitán vel oahppat veahá duddjot ja moadde

sáni sámegiela ovdal go boarásnuvát? Gii diehtá máid boahtteáigi buktá, mojjohallá Marita.

Gáktegovva

Mun govven Marita su iežas gievkkanis. Doppe son ráhkada riegádanbeaiveskean̄kka nuoramus nieidasis, Elaine Marie. Unna dohkkáža mas leat sámimálet biktasat, alit láddebivttas man herve báttiiguin. Ovdal go vuolggán, de jearala:

– It go bija Boazodoallo-oddasiida gova mas mus lea gákti? Mu mielas orošii riekta, go gávttiin lean iežan mielas buot fiidnámus.

Mun in lohpit maide, muhto go man̄jel geahčadan govaid PC:s, de fuobmán ahte mu govven govat dien beavvi leat oalle heittohat. Nu 73-jahkásaš alaskanisu, gean ruohttasat leat Guovdageainnus, oazžu bláddái mielamiel gova. Son dáidá sakka illo-sit go oaidná gávttiin činadan Marita moddjáme Boazodoallo-oddasiin.

Marita ja su joavku celket váimmolaš juovldearvuodaid fulkkiide ja ustibiida nuppe bealde Atlántaábi. Nisu gean fas deiven gievkkanbeavdeguoras Anchorages giitá erenoamážit ustitlaš ja liekkus searvevuoda ovddas man vásihii go finai ruovttus Guovdageainnus.

Fra Kautokeino til Anchorage og tilbake igjen

Ved et spisebord i Kautokeino sitter Marita Orlena Snodgras. Lyden av margebein som blir klyvd og lukten av tørket reinkjøtt gjør at Marita får tårer i øynene. Hun skrur tiden 60 år tilbake og tenker tilbake på sin barndom, på sin far Klemet som førte videre de samiske tradisjonene ute i Alaskas ødemark.

Av Ellen Inga O. Hætta

Jeg møter henne igjen. Det er gått halvannet år siden hun besøkte Kautokeino. Marita sitter i sin egen stue i Anchorage i Alaska og har brukt formiddagen til å forberede seg. Jeg har avtalt et besøk hos Marita for å få henne til og fortelle om sin barndom og om hvordan det er å bo i Alaska. Selv er Marita født 19. februar i 1930. Men historien om hvordan slekten kom til Alaska starter med at

Ellen Inga O. Hætta sammen med Maritas datter Elain Marie (t.h.)

atlanterhavsdamperen Manitoba forlater Alta 4. februar 1898.

Om bord på båten var blant annet Maritas besteforeldre Inger Marie Klemetsen (Luhkkar Inger Marie) og Nils Nilsen Sara sammen med fem av sine sju barn. To av sønnene, Nils og Per, blir igjen i Kautokeino, men Per velger å reise over fem år senere i 1903. Maritas far, Klemet, var bare fem år gammel da familien forlot Norge. Han snakket sjelden med andre om landet han forlot. Mest sannsynlig fordi han husket lite siden han var så ung da familien reiste. For barnet Klemet var det nok også trist at broren Mathis gikk bort før de nådde Alaska. Mathis hadde vært veldig sjøsyk under overfarten og døde i Seattle.

Maritas far snakker imidlertid mye om reindriften og livet i Alaska. Han fortalte blant annet at hans foreldre Inger Marie og Nils aldri lærte å snakke engelsk. Klemets far sa ganske enkelt at engelsk ikke var hans språk, og han så derfor ikke hensikten med å lære det.

– Mitt hjertespråk er samisk, lød det gjerne.

Alaska – mulighetenes land

– Han var mest opptatt av hvordan det gikk med reinen, men barna gikk på skole i Alaska og lærte naturlig nok engelsk, supplerer Marita.

Sara-familien bestemte seg raskt for å bli i Alaska, og faren fortalte at de elsket sine dyr og ville drive med reindrift. De så på det å dra til Alaska

Marita Orlena Snodgras.

som en mulighet til å holde på med det de likte og kunne.

Maritas far drev med reindrift fra barnsben av og holdt frem med reindrift frem til en lovending i 1940. Da ble det bestemt at samer ikke skulle kunne drive eller eie rein. Siden han var gift med en yupik kunne han ha overført driften til sin kone, men det gjorde han ikke. Han var sint, fordi han hadde sett for seg et liv der han skulle holde på med reindrift til sin død

«I was born to it» – Jeg ble født for å drive med reindrift, brukte han å si.

Alle var reindrivere

Også alle onklene drev med reindrift. Maritas onkel Morten var rask til fots og en god reingjeter. Hennes far Klemet snakket lite om broren, men omtalte han som snill og med himmelblå øyne. Maritas mor derimot fortalte ofte om sin svoger og sa at hun aldri hadde møtt noen som var så lett til fots og en så flink gjeter. Onkel Morten døde i voksen alder. Det manglet heller ikke på mer dramatiske hendelser i familien. En annen onkel Mikkel gikk hen og druknet i året 1952.

Onkelen Per var gift med en flyttsamejente, Kristina Anti, fra Karasjøk. Per og Kristina hadde datteren Mary, som døde av tuberkolose i en

alder av 21 år. Etter datterens død ble Per og Kristina svært avhengige av hverandre. De likte å ha barn rundt seg og det var alltid hyggelig å besøke dem, men Peter ble skrøpelig etter en husbrann der hans kone Kristina omkom. Kristine hadde på sin side søsknene, Karen og Per Anti. Per ble kalt Anti. Begge var småvokst beretter Marita. Hva som skjedde med dem senere vet hun ikke. De mistet kontakten med Anti-familien da Maritas far Klemet flyttet sammen med familien til Bethel nordvest for Anchorage.

Samer og yupik

Om forholdet til de innfødte (natives) forteller Marita at det i store trekk var meget godt. Flere samer giftet seg med yupik-kvinner og lærte seg språket deres. Maritas far snakket da også yupik flytende. Han snakket samisk med sine foreldre og sine søsken, men brukte yupik og engelsk i samtaler med kona. Ingen av samene lærte likevel sine barn samisk eller yupik. Selv lærte Marita dette språket først i voksen alder, blant annet av sin mann som var av norsk-yupik avstamning.

Både Maritas far og hans søsken brukte kofte og samiske klær inntil deres mor Inger Marie døde. Hun hadde ikke lært videre duodjitradisjonene før hun gikk bort, og slekten hadde dermed ingen som behersket kunsten å sy kofter og pesk. Bestemoren hadde imidlertid lært sin datter Ellen Marie å veve, så alt var dog ikke tapt.

Lukten og lyden

Marita husker en god del fra sin barndom og ikke minst hvordan det var å vokse opp i en reindrifsfamilie. Det er særlig maten hun erindrer – lukten av reinkjøtt, lyden av marge-

bein som ble klyvd. Faren kokte ofte reintunge til Marita fordi hun likte det så godt, og Klemet hadde lært kona å tilberede reinkjøtt på samisk vis. Maritas mor prøvde også å sy skaller, men de ble aldri bra nok, på tross av at mannen forsøkte å lære henne å få skalletippen krum.

Det Marita nå savner mest fra sin barndom, er tørket reinkjøtt og tunge, tilberedt på den måten faren gjorde det. Men bosatt som hun er i

Marita oappáinnis Martha «Tiny» (gasku) ja nieiddáinnis Elaine Marie (olgešravddas) Marita hálidii gávttiin čijadit govvas.

Marita sammen med søsteren Martha «Tiny» (midten) og datteren Elaine Marie (t.h.). Marita ville aller helst at bildene skulle være tatt når hun hadde kofte på seg.

Anchorage, er det vanskelig å få tak i reintunge.

Tre dollar per rein

Det var imidlertid lovendringen i 1940 som for alvor skulle endre livet til Klemet og hans brødre. Marita var selv 10 år da de måtte ut av reindriften. Familien flyttet til Bethel, for at barna kunne gå på skole, og faren måtte finne seg et annet arbeid og begynte som ansatt i et fengsel.

Reinflokken måtte han selge for en

pris av tre dollar pr. rein og det ble bare betalt for den reinen som var offisielt registrert. I dag husker hun ikke antallet rein som ble solgt, men siden ikke all reinen var formelt registrert fikk de heller ikke betalt for hele flokken.

Pappas pike

Marita fikk selv i alt sju barn. To av barna døde tidlig. Den ene druknet som barn, mens en av de andre sønnene døde i en alder av 25 år. Fire av hennes barn bor i dag i Alaska, mens en er bosatt i Arizona. Kontakten med familien og slektningene betyr mye. Da hun besøkte Kautokeino i 2001, følte hun at hun på en måte kom hjem. Ikke minst var hun takknemlig over at hun fikk mulighet til å bli kjent med både Sara- og Klemetsenfamilien.

Og da hun endelig tok på seg kofte for første gang i sitt liv, følte det helt riktig. Det var som om hun ikke hadde brukt andre klær. Hun sier hun føler en større tilknytning til den samiske kulturen enn Yupik-kulturen. Marita bruker også kuspuk, Yupik klær, men liker seg bedre i kofte. Det skyldes nok at hun var «pappas pike».

Skru tiden tilbake

Etter at vi har snakket sammen i mange timer, drister jeg meg til å spørre;

– Marita, hva med fremtiden?

Marita blir fjern i blikket og sitter stille en stund. Så ser hun på meg og sier;

– Faren min ville ikke dra tilbake på besøk til Norge fordi han ikke kjente familien i Norge. Men jeg vil det annerledes:

– Jeg vil nok bli her på grunn barna, men jeg vil gjerne dra tilbake til Kautokeino og bli bedre kjent med slekta. Å sitte og høre noen

snakke samisk, er som å skru tida tilbake til barndommen og samtale mellom faren, onklene og onkel Pers kone Kristina. De siste årene før faren Klemet døde i 1983, hadde han ingen han kunne snakke samisk med. Dette gjorde at han ble ensom på sine gamle dager. Alle som kunne snakke samisk, var borte, sier hun ettertenksomt.

– Jeg vil gjerne komme tilbake til Kautokeino og bli i en litt lengre periode. Kanskje kan jeg lære meg litt duodji og samisk på mine «gamle dager». Hvem vet hva fremtiden bringer, kommer det spontant.

Et bilde i kofte

Jeg tar bilder av Marita ved kjøkkenbordet. Hun sitter og lager bursdagsgave til sin yngste datter Elaine Marie. En liten dukke med samiskinspirerte klær, i blå klede og pyntebånd.

Før jeg går, ser hun på meg og sier: «– Kan du ikke bruke et bilde med en koftekledd Marita i Reindriftnytt? Jeg synes liksom at det blir riktig fordi det er i kofte jeg føler at jeg virkelig er fin.»

Jeg lover ingenting, men når jeg senere blar igjennom bildene på pc'en, er kvaliteten på bildene fra Maritas kjøkken heller dårlige.

Så derfor, den 73-årige alaskakvinnen, men sine røtter fra Kauto-

keino, fikk viljen sin. Det vil glede henne at det er en koftekledd Marita som smiler til lesere av Reindriftnytt.

Marita og hennes familie sender de varmeste julehilsener til slekt og venner i på den andre siden av Atlanteren. Kvinnen jeg møtte igjen ved et kjøkkenbord i Anchorage takker spesielt for gjestfriheten og varmen hun ble mottatt med da hun kom hjem til Kautokeino.

Sámi Instituhtta Nordisk Samisk Institutt

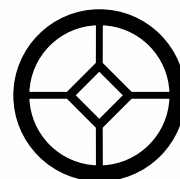
Tlf. + 47 78 48 80 00

Fax + 47 78 48 80 30

Se vårt utvalg av tidsskriftet *Diedut* m.m. på www.nsi.no

E-mail: info@nsi.no

9520 Kautokeino

Ságot

Sagat – Samisk Avis AS

Laatasveien, Postboks 53
9711 Lakselv/Leavdnjá
Redaktør Geir Wulff
E-post: avisa@sagat.no

Advokatene
Bakke og Pedersen DA

HJALLIS BAKKE ADVOKAT M.N.A • TORE PEDERSEN ADVOKAT M.N.A
METTE MOHÅG ADVOKAT M.N.A • KJERSTI H KARLSTRØM ADVOKAT M.N.A
ROGER NESS ADVOKAT M.N.A • HELENE JENSSEN ADVOKAT M.N.A
EDVARD HOLM BAKKE ADV.FULLM. MNA • LIV KVALVIK KONTORLEDER

STORGT. 128 - POSTBOKS 1015 - 9260 TROMSØ
Tlf. 77 60 45 60 - FAX 77 60 45 61
E-POST: fellespost@advokat-bakke.no
ORG.NR: NO 882439062

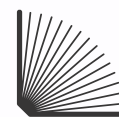
REIN DATA

Bruk PC til å fylle ut:

- Reindriftnyttregnskap m/Næringsoppgave
- Opplæring
- Datakurs for reindriftnæringen

Pakketilbud!

Kontakt oss på post@reindata.no
eller 78 99 21 50

AKADEMISK KVARTER
B O K H A N D E L

Fagbokhandelen i Nord-Norge

— Stort utvalg av bøker om og på samisk —
Vi sender over hele landet

Hovedgården, UiTø • 9037 Tromsø
77 64 49 20 • ak@ak.uit.no • www.ak.uit.no

Statens vedtak var ugyldig – men hva så?

Et snart 100 år gammelt fredningsvedtak av Stonglandshalvøya på Senja ble opphevet av Hålogaland lagmannsrett nå i høst. Men reieneierne på Sør-Senja er likevel langt fra fornøyd. De mener at dommen «går god for» at reinbeitearealet skal kunne fredes på nytt for å verne bøndenes produksjon av gress på innmark.

Av Per Torbjørn Jystad

Reieneierne fikk i lagmannsretten heller ikke erstatning for de nesten i 90 årene de har vært forvist fra det som er eget beiteland. Tross at lagmannsretten støttet kravet om å oppheve fredningsvedtaket fikk dermed konflikten om vinterbeite på Stonglandseidet på Sør-Senja langt fra noen løsning etter lagmannsrettens behandling nå i høst.

Selve saken dreide seg i korte trekk

om gyldigheten av et fredningsvedtak som forbyr reinbeite på Stonglandshalvøya – se kart. Det springende punktet rundt vernet er at beitelandet ble lagt øde for å beskytte landbruksinteresser og ikke var et vern for å beskytte reindriftsnæringens interesser.

Reieneierne på Sør-Senja har i flere tiår kjempet for å få opphevet fredningen, samt å bli tilkjent erstatning for de tap man har lidt som følge av utestengelsen fra det viktige vinterbeitet. Motparten, Staten ved Landbruksdepartementet, har på sin side ment at fredningsvedtaket var gyldig og at reieneierne heller ikke hadde krav på noen form for kompensasjon.

Ble opphevet

I oktober forelå dommen der driftsinnehaverne Karin Påve og Nils Påve vant sammen med Sør-Senja reinbei-

tedistrikt frem med kravet om at fredningsvedtaket måtte oppheves. Likevel var reieneierne langt fra fornøyd med utfallet, for domsslutningene som lagmannsretten trakk har vidtgående konsekvenser.

– For det første reageres det på lovanvendelsen der lagmannsretten har bygd på at reindrift kan forbys innenfor en del av et reinbeitedistrikt, i et tilfelle som dette å verne gressproduksjon på tilstøtende innmark, sier reindrivernes advokat Svein Kr. Arntzen.

Arntzen mener at nettopp denne domsslutningen reiser et særdeles viktig spørsmål som strekker seg langt videre enn bare konflikten på Senja.

Han viser videre til at selv om fredningsvedtaket av 1911, med påfølgende stadfestelse i 1981, nå er formelt opphevet, åpner også lagmannsrettens tolkning av loven for at Landbruksdepartementet i Senjasaken og tilsvarende saker, kan fatte nye vedtak om en tidsbegrenset fredning av reinbeiteareal straks et tidligere vern er utløpt.

– Siden dommen slik vi vurderer det, nærmest inviterer Landbruksdepartementet til å fatte et nytt fredningsvedtak, har de ankende partene sett det nødvendig å be om en avgjørelse i Høyesterett, sier advokat Arntzen.

Må få erstatning

Det andre sentrale spørsmålet i saken er kravet om erstatning. I utgangspunktet er nappetaket på Stonglands-

Staten ikke enig

Regjeringsadvokat Sven Ove Fager-næs opplyser at Staten ikke er enige med anken på de punkter som er anført. Hvorvidt også Staten v/Landbruksdepartementet vil anke var ikke avklart da Reindriftsnytt gikk i trykken. Staten tapte i Lagmannsretten på punktet om at fredningen måtte være av midlertidig karakter. Med andre ord at fredningen er tidsbegrenset og ikke

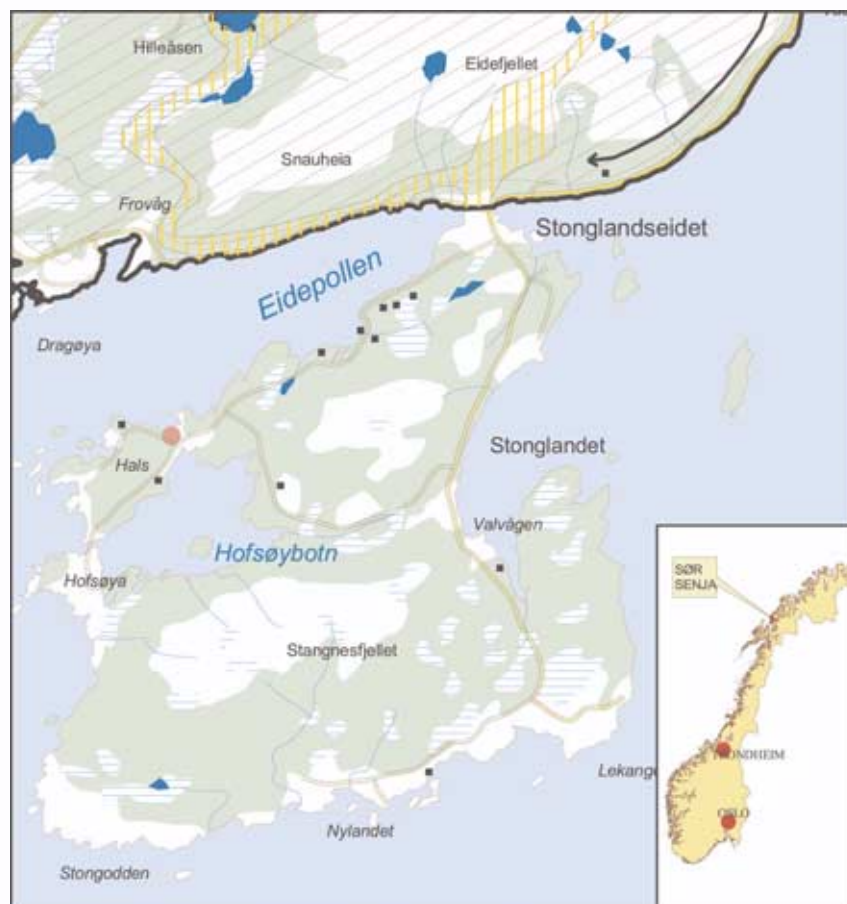
et varig vern. Samtidig som det fortsatt foregår rettslige skritt i saken har Landbruksdepartementet tatt opp fredningen av Stonglandseidet til en ny forvaltningsmessig vurdering. En avklaring her er ikke fastsatt i tid. Behandlingen i Høyesterett – om ankesaken slipper gjennom det nåløyet – er ventet å ta 3-4 måneder.

eidet en privatrettslig konflikt mellom reinieiere og bønder, men siden Staten grep inn med et vernevedtak, mener Arntzen det ikke kan herske tvil om at det må åpnes for erstatning etter grunnlovens § 105.

Bakgrunnen for erstatningskravet er at det siden fredningen trådte i kraft 1. mai 1911 og frem til 2000 i praksis ikke har vært mulig å innrette driften ut fra en bruk av Stonglandshalvøya som vinterbeite. Etter delingen av Senja i to reinbeitedistrikt i 1963 økte også betydningen av området. De innflyttede samene fra Finnmark fikk i 1963 bruksrett til nordre del av Senja, mens den eksisterende reindriften på øya fikk den søndre halvdel. Tilgangen til Stonglandshalvøya ble dermed en kritisk faktor spesielt i vintre med låste beiter.

I en slik situasjon har brukskonflikter med bøndene heller ikke vært til å unngå. Men bøndene har på tross av tap som følge av rein på innmark sagt nei til Landbruksdepartementets tilbud om en gratis inngjerding av innmark.

For å avhjelpe situasjonen for reinieierne ble det i 2000 inngått en avtale om dispensasjon fra fredningen i vintre med låste beiter og fare for tap. Innenfor avtalen kunne da inntil 150 dyr få beite på Stonglandseidet. I de mange årene før avtalen ble inngått mener reinieierne helt klart har lidd et tap, men lagmannsretten ga ikke

Fredet eller ikke? Det omstridte arealet er viktig vinterbeite for driverne på Sør-Senja. Fredningsvedtaket har i praksis stengt området som reinbeite med den begrunnelsen at bøndenes gressproduksjon kan bli skadelidende.

Kart: Reindriftsforvaltningen

medhold.

Tapet i tiden frem til 2000 må det nå kompenseres for, påpekes det i anken.

– Som næringsutøvere har de vært avskåret fra å benytte seg av sin bruksrett til et areal. Men selv om dette vedtaket om utestengelse har vært ugyldig, ble reinieierne ikke til-

kjent noen erstatning. Det er i våre øyne galt, sier Arntzen.

Avtalen som ble inngått i 2000 er heller ikke noe varig byggverk. Avtalen hviler på at det foreligger en fredning og krever mer eller mindre varige dispensasjoner for å sikre beiteretten. Det er uheldig, slår han fast.

AKADEMISK KVARTER
B O K H A N D E L

Fagbokhandelen i Nord-Norge
— Stort utvalg av bøker om og på samisk —
Vi sender over hele landet

Hovedgården, UiTø • 9037 Tromsø
77 64 49 20 • ak@ak.uit.no • www.ak.uit.no

Rein-gjerder

Tornado Wire er spesialist
på ståltråd-gjerder
for alle typer husdyr og vilt.

Forhandler:
Agentur Roald Kverneland
Karpbukt, 9900 Kirkenes
Tlf. 78 99 69 22 / 959 93 660 - Faks 78 99 69 35

Resursarehketdoallu 2002/2003:

Buorit dálkkádagat
lasihe boazologu ja
njuovwandeattuid

Ressursregnskapet 2002/2003:

Godt klima løftet
reintall
og slaktevekt

Buorit dálkkádagat ja buorit dálveguohtumat leat dagahan ahte sihke boazolohku ja njuovwandeattut leat lassáhan manjemus doaibmajagiid. Nu čájeha 2002/2003 resursarehketdoallu. Go 60.000 bohcco leat njuvvon ja dain 36.000 Finnmárkkus, de lea buvttadeapmi jorgaluvvon rievttis guvlui maiddái davimus guovlluin.

Anders Aarhun Ims

Sámegillii: Inger-marie A. Oskal

Doaibmajagi 2002/2003 loahpas ledje registrerejuvvon 582 doalu (main leat bohccot) ja vihtta boazosearvvi main oktiibuot leat 203.000 bohcco. Dáin leat 422 doalu ja

Gunstige klimatiske forhold med lett tilgjengelige vinterbeiter er trolig årsaken til at både reintall og slaktevekter har økt de siste driftsårene, viser ressursregnskapet for 2002/2003. Med et uttak av 60.000 dyr hvorav 36.000 i Finnmark, er også den nedadgående produksjonstrenden snudd i de nordligste områdene.

Av: Anders Aarhun Ims

Ved utgangen av driftsåret 2002/03 var det registrert 582 driftsenheter (med rein) og fem tamreinlag med til sammen ca. 203.000 rein. Av disse var det 422 enheter og drøyt 141.000 rein i Finnmark. Tabell 1. gir i tillegg en

141.000 bohcco Finnmarkkus. 1. tabeallas oaidná doaluid logu ja boazologuid mañemus vihtta doaibmajagi.

Tabeallas oaidná ahte Kárašjogas ja Oarje-Finnmarkkus lea boazolohku lassánan badjel 30 %:in heajumus jagi rájes (2000/2001), goas boazolohku lei beliin unnon 12 jagis. Lassáneapmi lea vuosttažettiin buori miessešattu ja unnit massimiid geažil (geahča 2. tabealla). Doaibmajagis 2001/02 njuovjuvuvui maiddá hui unnán, muhto njuovvamat lassánedje sakka doaibmajagis 2002/2003 (geahča 4. tabealla). Boazolohku lea lassánan maiddá Tromssas (+ 18 %) ja Nordlánddas (+13 %) mañemus guokte jagi.

1. tabealla. Doalut ja boazolohku

Doaluid lohku (main leat bohccot) ja boazolohku doaibmajagi loahpas mañemus vihtte doaibmajagi (pr. 31.3.) Boazologut leat vižžon boazoeaiggáidid iežaset diedáhusain.

GUOVLU OMRÅDE	DOALUID LOHKU (main leat bohccot)* ANTALL DRIFTSSEHETER (med rein)*					BOAZOLOHKU (pr. 31.3.)** ANTALL REIN (per 31. mars)**				
	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Buolbmát/Várjjet - Polmak/Varanger	44	45	45	45	43	19 700	18 750	18 350	20 000	21 450
Kárašjohka - Karasjok	132	130	138	138	138	32 400	29 300	28 600	37 650	40 950
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	176	175	183	183	181	52 100	48 050	46 950	57 650	62 400
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	221	229	242	243	241	75 900	65 500	62 000	73 650	79 100
Tromsa - Troms	49	48	50	50	50	8 900	8 150	8 100	9 050	9 600
Nordlánda - Nordland	43	43	44	44	43	11 100	11 150	12 050	13 600	13 950
D-Trøndelága - N-Trøndelag	38	39	40	39	37	14 750	14 650	13 800	13 000	12 450
L-Trøndel./Hedm. - S-Trøndel./Hedm.	31	31	30	30	30	14 200	13 450	13 200	13 250	13 350
Sámi boazodoallu - Samisk reindrift	558	565	589	589	582	176 950	160 950	156 100	180 200	190 850
Boazosearvvit - Tamreinlagene						11 000	11 450	12 200	11 650	12 350
Oktiibuot - Reindrift totalt						187 950	172 400	168 300	191 850	203 200

* Lassin doaluide main leat bohccot, de ledje 31.3.2003 18 doalu main eai lean bohccot, ja dain leat 16 Finnmarkkus

** Mañemus jagi boazolohku ii leat muddejuvnon. Muddejuvnon lohku čielgá easkka boahhte jagi.

oversikt over antall driftsenheter og antall rein for de fem siste driftsårene.

Oversikten viser at reintallet i Karasjok og Vest-Finnmark har økt med over 30 % siden bunnåret 2000/01, da reinflokkene etter 12 år med nedgang nesten var halvert. Økningen nå skyldes i hovedsak gode kalvingsresultat og reduserte tap (se tabell 2). I driftsåret 2001/02 var dessuten uttaket av slaktedyr svært lavt, men dette tok seg opp i 2002/03 (se tabell 4). Reintallet har også økt i Troms (+ 18 %) og Nordland (+13 %) de siste to årene.

Tabell 1. Driftsenheter og reintall

Antall driftsenheter med rein og antall rein ved driftsårets slutt de fem siste driftsårene (pr. 31. mars). Reintall er basert på reineiernes egne oppgaver.

* I tillegg til driftsenheter med rein var det 18 driftsenheter som stod registrert uten rein per 31. mars 2003, hvorav 16 enheter i Finnmark.

** Reintallet siste år er ukorrigert. Korrigert reintall vil først bli klart neste år.

2. tabealla čájeha, boazoeaiggáidid diedáhusaid mielde, man olu miesit leat mañemus golmma doaibmajagis šaddan, ja man ollu masson, sihke lohkun ja proseantant šaddan misiid ektui. Nugo tabeallas oaidná, de lea guokte mañemus jagi lassánan miesseproseanta, seammás go massimat unno, erenoamážit miessemassimat, dan ektui go ovddit jagiid aivve lassáne massimat. Erenoamážit Finnmarkkus lassánii miessešaddu, seammás go massimat unno.

Tabell 2 viser for de siste tre driftsårene hvor mange kalver som, ifølge reieneiernes oppgaver, ble født og hvor mange som gikk tapt, både i antall og i prosent av fødte kalver. Som tabellen viser er hovedtrenden de siste to årene en økning i kalvetilgang, samtidig som tapene, og da særlig av kalv, har gått markert ned etter flere år med økning. Økningen i kalvetilgang og reduksjonen i tap var særlig stor i Finnmark.

2. tabealla. Miessešaddu ja miessemassimat

Miessešaddu ja miessemassin golbma mañemis doaibmajagi (pr. 31.3.). Massinproseanta leat šaddan misiid logu vuodul rehkenastojuvvon. Diedut leat boazoeaiggáduid iežaset diedáhusaid mielde.

GUOVLU OMRÅDE	ŠADDAN MIESIT FØDTE KALVER			MASSON MIESIT TAPTE KALVER			MASSINPROSEANTA PROSENTVIS KALVETAP		
	00/01	01/02	02/03	00/01	01/02	02/03	00/01	01/02	02/03
Buolbmát/Várjjat - Polmak/Varanger	10 900	12 100	12 450	4 100	2 950	2 050	38 %	24 %	17 %
Kárašjohka - Karasjok	16 500	18 700	21 450	9 900	6 600	5 450	60 %	35 %	25 %
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	27 400	30 800	33 900	14 000	9 550	7 500	51 %	31 %	22 %
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	37 900	40 800	40 850	25 000	12 600	11 450	66 %	31 %	28 %
Tromsa - Troms	4 050	4 500	4 850	2 050	1 850	2 250	51 %	41 %	46 %
Nordlánda - Nordland	6 850	7 150	7 950	3 150	2 700	3 200	46 %	38 %	40 %
D-Trøndelága - N-Trøndelag	10 400	10 300	9 400	3 600	2 850	2 650	34 %	28 %	28 %
L-Trøndel./Hedm. - S-Trøndel./Hedm.	9 400	9 600	9 850	1 300	1 200	1 500	14 %	13 %	15 %
Sámi boazodoallu - Samisk reindrift	96 000	103 150	106 800	49 100	30 750	28 550	51 %	30 %	27 %
Boazosearvit - Tamreinlag	7 650	8 100	8 250	500	850	300	6 %	11 %	3 %
Oktiibuot - Reindrift totalt	103 650	111 250	115 050	49 600	31 600	28 850	48 %	28 %	25 %

Tabell 2. Tilgang og tap av kalv

Tilgang og tap av kalv de tre siste driftsårene (pr. 31. mars). Prosentvise tap er beregnet i forhold til antall fødte kalver. Basert på reimeiernes egne oppgaver.

Njuovvandeattut, njuovvanlogut ja produktivitehta

3. tabealla čájeha misiid ja varihid gaskamearálaš njuovvandeattuid mañemus vihtta doaibmajagi. Nugo tabeallas oaidná, de mañemus moadde jagi leat misiid ja varihid njuovvandeattut lassánnan Finnmarkkus, muhto muđui riikas leat deattut unnán rievddadan. Deaddolassáneamit Finnmarkkus dáidet boahit das go leat sihke unnit bohccot guohtumiin (2001 geasi) ja mángga sajis hui buorit guohtumat birra jagi (sihke 2001/2002 ja 2002/2003). Mañemus jagi leat deattut buorránnan, vaikko boazolohku lea fas lassánnan mearkkašahti ollu (geahča 1. tabealla). Dát imašlaš dilli dáidá boahit das go mañemus moadde jagi leat leamaš erenoamáš buorit dálkkádagat, erenoamažit dálveguohtumiin. Maiddái dát doaibmajahki lea buorre miessejahki, muhto jus boazolohku ain lassána, de njiedjagohtet njuovvandeattut fas.

Ráđđeaddi Anders Aarhun Ims Boazodoallohálddabusas bargá boazodoalu ressursarehketdoaluin.

Ráđgiver Anders Aarhun Ims ved Reindrifisforvaltningen, arbeider med ressursregnskapet for reindriften.

Slaktevekter, slakteuttak og produktivitet

Tabell 3 viser gjennomsnittlige slaktevekter for kalv og varit (okser 1–2 år) de siste fem driftsårene. Som det

framgår av tabellen har det vært en positiv utvikling i slaktevektene på kalv og varit i Finnmark de siste par årene, mens det i resten av landet er mindre endringer i slaktevektene. Vektøkningen i Finnmark de siste årene kan trolig dels tilskrives redusert beitebelegg (sommeren 2001) og dels svært gode helårs beiteforhold (både 2001/02 og 2002/03). Vektøkningen det siste året har skjedd på tross av en markert økning i reintallet (se tabell 1). Dette tilsynelatende paradokset har trolig sammenheng med de særdeles gunstige klimatiske forholdene de siste årene, spesielt på vinterbeitet. Inneværende driftsår har også gitt godt kalvingsresultat, og med en ytterligere reintallsøkning forventes nedgang i slaktevektene.

3. tabealla. Njuovvandeattut.

Misiid ja varihid gaskamearlaš njuovvandeattut mañemus vihtta jagi.

Tabell 3. Slaktevekt

Gjennomsnittlige slaktevekter på kalv og okser 1–2 år for de siste fem driftsårene.

GUOVLU OMRÅDE	GASKAMEARÁLAŠ NJUOVVANDEATTUT (kg)									
	MIESSI - KALV					VARIT - OKSE 1–2 ÅR				
	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Buolbmát/Várjjat - Polmak/Varanger	17,9	19,2	18,9	20,8	21,0	28,2	29,2	28,2	31,3	31,2
Karášjohka - Karasjok	15,8	17,2	17,8	20,2	21,3	26,2	26,2	27,7	29,9	32,2
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	17,1	18,4	18,9	20,7	21,1	27,1	27,5	28,2	30,5	32,0
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	15,4	15,3	17,7	19,4	20,4	22,6	22,7	24,7	26,8	28,4
Tromsa - Troms	23,4	22,7	22,9	21,5	25,2	*	33,3	35,3	36,3	34,2
Nordlándá - Nordland	21,8	21,7	22,4	21,4	22,5	35,2	34,5	36,3	35,2	34,6
D-Trøndelága - N-Trøndelag	20,8	20,9	20,3	20,3	21,4	30,3	31,4	30,2	30,4	31,3
L-Trøndel./Hedm. - S-Trøndel./Hedm.	20,9	20,9	22,1	21,2	21,9	31,1	31,4	33,6	31,1	33,6
Sámi boazodoallu - Samisk reindrift	18,8	19,7	20,6	20,6	21,3	25,8	26,8	28,5	29,8	30,8
Boazosearvvit - Tamreinlag	21,8	21,7	23,4	22,3	24,9	38,0	39,3	39,5	37,9	37,5
Oktiibuot - Reindrift totalt	19,2	20,1	21,2	20,8	21,8	27,3	28,3	30,4	31,9	31,4

* Menddo unnán diedut rehkenastit gaskamearlaš deattu.

* For lite data til å si noe om gjennomsnittvekter.

4. tabealla čájeha olles njuovvanlogu ja njuovvanhivvodaga mañemus vihtta doaibmajagi. Doaibmajagis 2002/03 njuovvojuvvoje 60.000 bohcco Norggas, main badjel 36.000 Finnmarkkus. Nu lea dađistaga unnit buvttadeapmi davimus guovlluin sullii 1995 rájes jorgaluvvon. Finnmarkkus boahá njuovvama lassáneapmi jagi mañjel dan stuora boazolahkolassáneami mii lei 2001/2002:s. Nu lea árvvusge dan geažil go 2001/2002 doaibmajagi lei unnán njuovvangáibáduš ja olbmui lei hállu fas ceggegoahit ealu mángga heajos jagi mañjel. Muhto 2002/2003:s lassánii dasto njuovvan beliin Karášjogas ja Oarje-Finnmarkkus ovddit jagi ektui. Tromssas njuvvet ain unnán, vaikko njuovvan lea sakka lassásan 2000/2001 rájes, mii lea heajumus jahki. Lullelis eai leat logut rievddadan bearehaga.

Tabell 4 viser totalt antall slaktedyrt og totalt slaktekvantum for de siste fem driftsårene.

I driftsåret 2002/03 ble det slaktet drøyt 60.000 dyr i hele landet, hvorav over 36.000 dyr i Finnmark. Dermed er den nedadgående produksjonstrenden i de nordligste områdene gjennom siste del av 1990-tallet brutt. Økningen i Finnmark er et år forsinket i forhold til den sterke produksjonsveksten som inntrådte i 2001, trolig som følge av lave slaktekrav i driftsåret 2001/02 og en sterk motivasjon til å bygge opp flokkene igjen etter mange år med svak produksjon. Til gjengjeld fordoblet reinerne i Karasjok og Vest-Finnmark slakteuttaket i 2002/03 i forhold til året før. I Troms er det fortsatt et lavt uttak, til tross for en klar økning de to siste årene fra bunnoteringen i 2000/01. I områdene lenger sør er endringene i slakteuttak langt mindre.

Resursarehketdoallu 2002/03

«Boazodoalloaláhusa resursarehketdoallu» lea Boazodoallohálddahusa jahkásaš raporta ealáhusa resursadili birra, boazoeaiggádiid iežaset diedáhusaid vuodul. Dán artihkkalis leat mañemus doaibmajagi diedut. Dán Boazodoallo-oddasat bládis leat tabeallat main oaidná doaluid ja boazologuid, miessešattu ja -massimiid, njuovvandeattuid, njuovvanloguid ja produktivitehta.

Ressursregnskapet 2002/03

«Ressursregnskap for reindriftsnæringen» er Reindriftsforvaltningens årlige rapport om ressursituasjonen i næringen, basert på reinerne's meldinger om reindrift. I artikkelen presenteres hovedtallene fra årets utgave. Tabellene Reindriftsnytt presenterer dekker driftsenheter og reintall, tilgang og tap av kalv, samt slaktevekter, slakteuttak og produktivitet

4. tabealla. Njuovvanlogut ja hivvodat.

Njuovvanlogut ja ollislaš njuovvanhivvodat maŋemus vihta doaimmajagi (pr. njukčamánu 31. beaivvi). Logut leat doaimmajagiid mielde, eai ge kaleanddarjagiid mielde.

Tabell 4. Slaktedyrr og slaktevolumer

Totalt antall slaktedyrr og totalt slaktekvantum de siste fem driftsårene (pr. 31. mars). Tallene refererer seg til driftsår, og ikke kalenderår.

GUOVLU OMRÅDE	NJUOVVANLOGUT OKTIIBUOT TOTALT ANTALL SLAKTEDYR					OLLISLAŠ HIVVODAT (tonna) TOTALT SLAKTEKVANTUM (tonn)				
	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Buolbmát/Várjjat - Polmak/Varanger	7 450	7 100	6 400	7 250	7 250	172	188	157	176	180
Kárášjohka - Karasjok	7 550	8 850	3 650	4 050	10 100	185	229	108	116	299
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	15 000	15 950	10 050	11 300	17 350	356	417	265	292	479
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	18 550	16 200	9 700	9 800	19 000	445	397	273	268	534
Tromsa - Troms	1 500	1 650	600	850	950	45	49	19	29	36
Nordlándá - Nordland	2 300	2 800	2 350	2 900	3 200	70	82	72	90	128
D-Trøndelága - N-Trøndelag	6 400	6 600	6 150	7 150	6 450	157	164	151	173	162
L-Trønd./Hedm. - S-Trønd./Hedm.	6 800	8 350	7 850	8 050	7 650	166	211	202	199	191
Sámi boazodoallu - Samisk reindrift	50 550	51 550	36 700	40 050	54 600	1 239	1 321	982	1 051	1 529
Boazosearvvit - Tamreinlag	6 000	6 000	6 250	6 900	6 750	174	169	176	190	191
Oktiibuot - Reindrift totalt	56 550	57 550	42 950	46 950	61 350	1 412	1 490	1 159	1 241	1 720

POLARIS®

The Way Out.

2003 modell. Begrenset antall !

Polaris Snøscootere

2 års garanti.

Polaris Snøscootere

Trail RMK
Kr. 64 900,-
 Veil. uts. pris. inkl. reg.

Ta turen innom :
Din
Polarisforhandler
i Finnmark

Design: Polaris Norway AS - Stein Ane Berg

5. tabeallas oaidná buvttadeami boazologu ektui giddaealus. Tabeallas earuhuvvo «njuovvanbuvttadeapmi» ja «ollislaš buvttadeapmi». Ollislaš buvttadeami logus leat njuovvanlogut muddejuvvon boazologu rievdamas ektui.

Lea mearkkašanevra ahte ollislaš buvttadeapmi juohke ealihanbohcco nammii lassánii sakka doaibmajagis 2001/2002 dadjat miehtá boazodoalloguovllu, maŋnel mángga jagi aivve unnuma. Maŋemus doaibmajagi, 2002/2003, lea buvttadeapmi bisson seamma alla dásis go doaibmajagis 2001/2002, earret Kárášjogas ja Nordlánddas, gos ain lassána ja lea joksagoahtán «njunnožiid», namalassii boazoservviid ja Lulli-Trøndelaga/Hedmárkku boazodoalu (15–19 kg. bohcco nammii giddaealus).

5. tabealla. Buvttadeapmi

Maŋemus vihtta jagi buvttadeapmi boazologu ektui doaibmajagi álggus. Buvttadeapmi lea rehkenaston sihke «njuovvanbuvttadeapmi» ja «ollislaš buvttadeapmi» mield. Ollislaš buvttadeamiin oáivvilduvvo njuovvanbuvttadeapmi muddejuvvon boazologu rievdamas mield.

GUOVLU OMRÅDE	NJUOVVANBUVTTADEAPMI (kg/ealihanboazu)					OLLISLAŠ BUVTTADEAPMI (kg/ealihanboazu)				
	SLAKTEPRODUKSJON (kg/livrein)					TOTALPRODUKSJON (kg/livrein)				
	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Buolbmát/Várjjat - Polmak/Varanger	8,5	9,5	8,4	9,6	8,8	7,7	8,7	7,2	11,0	12,1
Kárášjohka - Karasjok	5,8	7,0	3,7	4,0	7,9	5,5	4,9	2,8	9,6	13,3
Nuorta-Finnmárku - Øst-Finnmark	6,8	8,0	5,5	6,2	8,2	6,3	6,3	4,5	10,1	12,9
Oarje-Finnmárku - Vest-Finnmark	5,7	5,2	4,2	4,3	7,2	5,2	2,1	1,2	10,1	9,1
Tromsa - Troms	5,3	5,5	2,4	3,6	3,9	7,4	6,3	0,0	6,1	7,6
Nordlándá - Nordland	6,4	7,3	6,3	7,5	9,4	6,1	7,2	6,9	10,5	12,9
D-Trøndelága - N-Trøndelag	11,0	11,2	10,4	12,5	12,4	11,0	11,3	9,6	11,9	11,5
L-Trønd./Hedm. - S-Trønd./Hedm.	12,2	14,9	15,0	15,1	14,4	13,5	13,2	14,3	15,1	14,8
Sámi boazodoallu - Samisk reindrift	7,0	7,4	6,1	6,7	8,4	6,8	5,5	4,4	10,5	11,1
Boazosearvvit - Tamreinlag	16,1	15,3	15,4	15,6	16,4	17,0	16,8	17,9	14,2	18,7
Oktiibuot - Reindrift totalt	7,5	7,9	6,7	7,4	8,9	7,4	6,2	5,3	10,8	11,6

Ollislaš buvttadeami lassáneapmi giddaealu ektui lea leamaš stuoris dain guovlluin gos buvttadeapmi lei eanemus maŋos mannan ovddit jagiid, namalassii Kárášjogas, Oarje-Finnmárkkus, Tromssas ja Nordlánddas. Lassáneapmi dain guovlluin boahtá lassánan njuovvandeattuin (geahča 3. tabealla), buoret miessešattus (geahča 2. tabealla) ja sakka unnon massimiin (geahča 2. tabealla). 5. tabealla čájeha ahte seammás lea njuovvanbuvttadeapmi juohke giddabohcco nammii lassánan mihá unnit meriin. Dát duodašta ahte eanas oassi buvttadeami lassáneamis lea mannan lasihit boazologuid (geahča 1. tabealla), erenoamážit doaibmajagis 2001/2002.

Tabell 5 viser produksjon i forhold til antall rein i vårflokk. Det er skilt mellom «slakteproduksjon» og «totalproduksjon». Med totalproduksjon menes slakteproduksjonen korrigert for endring i reintallet.

Det er verdt å merke seg at totalproduksjonen per livrein, etter flere år med delvis dramatisk fall, gikk sterkt opp i 2001/02 over det meste av reindriftsområdet. For det siste driftsåret, 2002/03, har produktiviteten stort sett holdt seg på samme høye nivå som i 2001/02, med unntak av Karasjok og Nordland, som har fortsatt veksten fra året før og nå nærmer seg «toppsjiktet» med tamreinlagene og Sør-Trøndelag/Hedmark (15–19 kg per rein i vårflokk).

Tabell 5. Produktivitet

Produktivitet relatert til antall rein ved driftsårets begynnelse for de siste fem driftsårene. Produktiviteten er beregnet både på grunnlag av «slakteproduksjon» og «totalproduksjon». Med totalproduksjon menes slakteproduksjon korrigert for endring i reintallet.

Økningen i totalproduksjon per livrein har særlig vært stor i de områdene som hadde hatt størst produksjons-svikt i årene forut, nemlig Karasjok, Vest-Finnmark, Troms og Nordland. Økningen i disse områdene har sammenheng med økte slaktevekter (se tabell 3), høy kalvetilgang (se tabell 2) og sterkt reduserte tap (se tabell 3). Tabell 5 viser samtidig at slakteproduksjonen per livrein har hatt en langt mer moderat økning. Dette illustrerer det forholdet at en stor del av produksjonsøkningen har gått med til oppbygging av reinflokkene (se tabell 1) framfor til slakt (se tabell 4), spesielt i driftsåret 2001/02.

Kjørere på med reintransportkurs

Biltransport av rein har de senere årene blitt mer vanlig. En to år gammel forskrift fra Landbruksdepartementet setter store krav til dyretransportsjåførene. Blant annet må de som skal kjøre reintransport først gjennomgå et kurs.

Av: Agnar Berg

Forskriften, som ble gjort gjeldende 2. april 2001, heter «Forskrift om transport av levende dyr». Formålet med forskriften er å sørge for at dyr under transport behandles godt og beskyttes mest mulig.

Dyretransportsjåførene skal ha gjennomgått et teoretisk og praktisk utdanningsopplegg som er godkjent av Statens dyrehelsetilsyn.

I fjor ble det avholdt reintransportkurs i Alta, Tromsø og Stjørdal. I august i år ble det holdt et kurs i Alta og det planlegges to kurs i januar og februar. Sannsynligvis vil det ene bli holdt i Alta, mens det andre vil bli kjørt i Trøndelag.

– Vi kjørte et opplegg med teori i to dager og en praktisk del på et slakteri der sjåførene lærer å avlive rein. De som skal transportere rein må ha gjennomgått både den teoretiske og praktiske delen for å bli godkjent. Men de kan få en midlertidig godkjenning med kun den teoretiske delen i påvente av at de får opplæring i å avlive ved et slakteri, sier veterinær Herdis Gaup Aamot i Statens dyre-

Må på kurs. For å transportere rein er det nå krav om at sjåførene må ha gjennomgått et godkjent kurs. Her fra reintransportkurset som ble avholdt i Alta i høst.

Foto: Rolf Gullik Sarre

helsetilsyn. Gaup Aamot sier videre at en viktig del av kurset for reintransportørene er å lære seg reinens adferd – hvordan den reagerer i gitte situasjoner, hva den blir redd for og så videre, sier hun.

Det er Gaup Aamot og distriktsjef Geir Sagelv i Norges lastebileierforbund avdeling Troms og Finnmark som har utarbeidet kursopplegget.

– Det var en av våre medlemsbedrifter i Tana som etterspurte et slikt kurs. Vi i forbundet tok så kontakt med Reindriftsforvaltningen og nå er vi altså godt i gang med å lære opp både sjåfører med lang erfaring og folk som er på veg inn i næringen, sier Sagelv. I tillegg til Sagelv og Gaup Aamot er også distriktsveterinær Rolf Sarre i Karasjok fast foreleser på reintransportkursene.

Ny ekspedisjonssjef

Av: Agnar Berg

Leif Forsell (49) tiltrer 1. februar som ekspedisjonssjef i Landbruksdepartementet. Forsell overtar etter Almar Sagelmo som går over til en annen stilling i departementet. Forsell er i dag leder for Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, NIFL.

Forsell vil være ansvarlig for reindriftsseksjonen i Landbruksdepartementet i tillegg til tre andre seksjoner.

Forsell kjenner litt til reindriften fra NIFL. Institusjonen har de siste årene hatt flere prosjekter knyttet opp til reindriften. Han har også vært leder for økonomisk utvalg for reindriften som står bak «totalregnskapet».

Forsell er fra Verran kommune på Fosenhalvøya i Sør-Trøndelag. Han har utdanning innen økonomi og samfunnsfag fra Norges Landbrukshøgskole på Ås.

Suvdin manai bures

Dán čavčča leat suvdán 12.500 bohcco geasseorohagain Finnmarkku ja Davvi-Tromssa sulluin. Dál ii lean šat Mearasuodjalus gii suvdii, muhto Harstad rederiija Seaworks, mii geasset osttii Mearasuodjalusa golbma suvdinprámá. Seaworks galgá boahhteáiggis maid suvdiit bohccuid.

– Mu mielas manai hui bures dán čavčča, ii ge dovdon makkárge erohus Mearasuodjalusa suvdima ektui nu go dat lávii, dadjá Tormod Birkely, geas Boazodoallohálddaha bealis lea ovddasvástádus suvdimii.

Prammingen gikk greit

12.500 rein ble i høst fraktet over fra sommerbeitene på øyene i Finnmark og Nord-Troms. I høst var det ikke lenger Sjøforsvaret som sto for prammingen. Et rederi i Harstad, Seaworks, kjøpte i sommer de tre landgangsfartøyene til Sjøforsvaret. Seaworks skal stå for den fremtidige prammingen av rein.

– Jeg synes at det gikk veldig greit i høst og det er ingen merkbar forskjell fra da Sjøforsvaret hadde denne oppgaven, sier Tormod Birkely som er ansvarlig for prammingen i Reindriftsforvaltningen.

Vi har nyhetene fra

og

ski-doo

på lager.

*Vi rigger scooteren
din ferdig
for reindrift.*

Kontakt en profesjonell bruker:

Frode Utsi AS

Karasjok tlf.: 78 46 60 82 - Tana tlf.: 78 92 52 50

BOAZODOALLOBIERGASAT REINDRIFTSUTSTYR

Suohpanat, gielat, bealljemearkkat, báttit, sprájjat,
Strømeng-niibbit, gápmagat ja kartankat.
Lasso, lassoringer, øremerker, bånd, spray,
Strømeng-kniver, skaller og kartanker.

DUODJI

Náhkkeđujiide – sistit, suotnaárpput, áimmit, nálut,
náhkkevuoidasat, bárkobulvarat.
Gávttiide – gáktedinggat, láddit, hearvabáttit ja Kero bieksut.
Det meste til skinnsøm – skinn, senetråd, nåler,
skinnsurning, barkepulver.
Til koffer – stoffer, kleder, pyntebånd og Kero's bieksu.

*Fina min gávppis dahje min neahttagávppis.
Mii sáddet gálvvuid miehtá riika.
Besøk vårt utsalgssted i Kautokeino eller vår nettbutikk.
Vi sender over hele landet.*

WWW.GAVPI.COM

TLF. 78 48 60 07

Rein som turistmagnet

Reineier Ilpo Riskilä, ikledd samekofte, forklarer på finsk til en gruppe engelske turister hvordan han driver reindrift i området rundt Rovaniemi. En av familiemedlemmene oversetter til engelsk.

Av: Agnar Berg

– Det spiller ingen rolle om ikke jeg kan snakke engelsk. Jeg tror faktisk bare det er en fordel. Spåket er jo en del av mitt image. Hvordan tror du turistene ville ha reagert hvis jeg snakket perfekt engelsk, spør han.

Aktiv reineier

Riskilä har drevet med rein hele livet. Rovaniemi ligger sør for den samiske reindriftssonen i Finland og her er det ikke noen kobling mellom etnisitet og næring slik det er lenger nord i Finland og i Norge.

Men Riskilä bærer allikevel samekofte når han har turistbesøk.

– Jeg har sameblod i mine årer. Min bestemor var same, så jeg føler at jeg har rett til å gå i kofte, sier han.

Riskilä driver sin turistbedrift sammen med kona Taina. Bedriften er en av 78 turistprosjekter i reindriftnæringen som har fått støtte fra EU

til å utvikle prosjektet og til å investere i utstyr. EU støtter prosjektene med 40 prosent, det samme gjør den finske stat, Rovaniemi kommune tar seg av 10 prosent. Den siste 10-prosentsen må turistbedriften skaffe til veie selv.

Familiens Riskiläs forretningsidé går på at en gruppe turister kommer til dem fortrinnsvis på snescooter arrangert av et safarieselskap. Når turistene kommer frem får de seg en runde på cirka 300 meter på reinsleden bak en kjørelein.

Deretter går turen inn i grillkåten på tunet hvor turistene får seg en arktisk dåp siden Rovaniemi ligger på polarsirkelen. En del av dette ritualer er en «dram» med reinmelk og utdeling av et «reinkjørersertifikat».

Riktig prising

Riskilä er opptatt halve året med å tilrettelegge for turister. I fjor var i underkant av 1500 turister innom. I år håper han at tallet kan komme opp i det dobbelte. 15. desember kommer det et fly med 150 kyprioter til Rovaniemi som blant annet skal ha seg en runde hos Riskilä og slik vil det fortsette mot jul og utover vinteren.

– Jeg vil si at det vanskeligste med dette var faktisk å finne en pris som er riktig. Nå tror jeg at vi har fått det til. For mindre grupper tar vi 13 euro for en voksen. Når det er flere enn 10 i gruppen går vi ned til 10 euro for en voksen.

Wille Rajala er sjef for formøyelsesparken SantaPark i Rovaniemi. Rajala lover å fjerne platsreinsdyrene og satse på levende rein og ekte produkter fra Lappland.

Foto: Agnar Berg

Reineier Ilpo Riskilä fra Rovaniemi har drevet reindrift siden han var guttunge. Nå har han og kona startet en tursitbedrift der reinkjøring og reindrift er det sentrale.

Foto: Agnar Berg

Det er tre år siden Ilpo Riskilä og kona bestemte seg for å begynne med turister. Nå har de begynt å tjene penger på virksomheten og selv om at det er beinhardt arbeid angrer de ikke på at de startet.

– Nå blir det nærmeste som å være på ferie når jeg drar bort herfra for å jobbe med den «vanlige» reinen min, sier han.

Bare noen kilometer fra Ilpo Riskilä holder SantaPark til. Senteret er bygd opp som en turistmaskin der det meste skjer etter samlebandsprinsippet. Men den nye ledelsen og eierne har nå innsett at ekte varer og opplevelser kan trekke flere turister.

Derfor skal levende rein erstatte plastrein i SantaPark. Nytilsatt parkleder Wille Rajala river nå «plastjugget» og satser på ekte varer fra finsk Lappland.

Spesielt for Lappland

– Hvis jeg drar til London på ferie så ønsker jeg ikke å se finske badstuer der. Jeg vil oppleve det som er typisk for London. Det samme ønsker jeg å forvandle dette senteret til. «Plastjugget» og karuseller har turistene nok av

der de kommer fra. Her skal de få oppleve det som er spesielt for vårt område, sier Rajala.

Finlenderne har i flere sammenhenger blitt beskyldt får rått å utnytte både samisk kultur og reindriftnæringen uhemmet i turistsammenheng for å tjene penger. Dette er en kritikk som delvis er berettiget, men som nå mange innser er en feil måte å drive turisme på.

– Samisk kultur og reindrift er en

President for Verdensforbundet for reindriftsfolk, WHR, Johan Mathis Turi, sier at han ser en fare med hvordan turistaktørene i Rovaniemi bruker samisk kultur og reindrift kommersielt.

del av vår egen fremtid, men vi er veldig bevisst på å være forsiktig for ikke å begå overtramp, sier Rajala.

SantaPark ligger noen kilometer utenfor Rovaniemi. Parken er en del av et kjempestort tilfluktsrom. Derfor ligger hele parken under jorda. Parken er med sine 50.000 turister i året som en lillebror å regne i forhold til Arctic Center som har 10–12 ganger så mange besøkende i turistsesongen. Men målsetningen til Rajala er klar.

Ikke i Norge

– I dag er dette en fornøyelsepark. Jeg ønsker å forandre SantaPark til en historisk park hvor turistene skal få ta del i aktivitetene. Is, sne og levende rein skal i fremtiden være sentrale elementene i opplevelsen siden det er dette som er det mest typiske for dette området. På den måten skal dette bli et «landmerke» i Rovaniemi og vi skal trekke til oss langt flere turister. Det kan faktisk godt hende at vi lager en «løype» inne i senteret for kjørerain, sier Rajala.

Rajala sier videre at han håper SantaPark kan bli en markeds plass for samiske duodjiprodukter.

Johan Mathis Turi, som er president for Verdensforbundet for reindriftsfolk, WHR, sier at han ser en fare med hvordan turistaktørene i Rovaniemi bruker samisk kultur og reindrift kommersielt.

– Vi ønsker ikke dette i Norge fordi dette handler i for stor grad om å tjene penger. Det vi kunne tenke oss er informasjonssenter for reindrift med et internasjonalt perspektiv. Det må ikke være et forsknings senter, men heller et fagsenter. Det er to steder i Norge hvor det kunne være aktuelt å legge et slik senter. Tromsø er på en måte vinduet mot verden. Men jeg tror det ville være bedre å legge senteret i et aktivt reindriftsområde og da er det naturlig å velge Kautokeino, sier Turi.

Øst-Finnmark

– Vi opplever helt spesielle forhold med lite snø i Finnmark. Det har ført til fare for mye sammenblanding under flyttingen. Store flokker er også holdt tilbake på sommerbeitene i påvente av at snøen kommer, sier reindriftsagronom Arne Hansen.

Arbeidet ved kontoret er eller preget av at det må brukes mye tid på alle de planlagte vindmølleparkene (egen sak i dette nummeret).

– Men det skjer også mye positivt. For første gang etter at Reindriftsloven kom i 1997 har vi fått på plass distriktsplaner for sommerbeitene som er stadfestet av områdestyret. Åtte planer ble nylig godkjent i et og samme områdestyremøte og ytterligere tre av de seks resterende er så å si ferdig, sier Hansen.

Godkjente planer og arealbruksskilt er svært viktige verktøy for å kunne leve opp til at reindriften også har fått en mer formalisert status i Plan- og bygningsloven. Tidligere var bare landbruk (L), fritid (F) og natur (N) nevnt som særlige arealbruksformål. I den nye loven er R for reindrift kommet med.

Hansen trekker også frem den pågående rettssaken der over 100 reindriftsutøverne i distrikt 14 A har reist mot Staten. Når dette skrives pågår rettssaken i Hammerfest der reindriftnæringen forsøker å stoppe Forsvaret fra en utvidet bruk av skyte- bombefeltet i Halkevarre. Tingretten falt imidlertid ned på at Forsvaret kan fortsette å bruke feltet.

Vest-Finnmark

– I Vest-Finnmark er den viktigste oppgaven nå tellingen av rein i alle flokkene, sier reindriftsagronom Mikkel Ailo Gaup.

Tellingen er en sentral del av programmet for reintallstilpasning i Vest Finnmark. Ailo har også vært på beitebefaring på Østfjellet. Han konstaterer at det så langt står bra til med beitene og at det er lite snø. I likhet med i øst er det nå under flyttingen stor fare for sammenblanding på vinterbeiteområdene.

Forvaltningen har nylig vært i møter med Hammerfest kommune, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet vedrørende den planlagte snøscootercrossbanen utenfor Hammerfest. Av andre saker nevner han uttalelsen vedrørende Seiland nasjonalpark. I parken som innbefatter nesten hele Seiland, er det lagt opp til restriksjoner både i forhold til gjerder og motorferdsel.

Forvaltningen har også sluttført den viktigste delen av sin jobb inn mot Nord-Troms Kraftlag sin planlagte bygging av en kraftlinje fra Alta kraftstasjon og til Kautokeino.

– Den opprinnelige traseen for den nye kraftlinjen gikk over vidda gjennom Reisadalen og til Nordreisa. Men vi fikk den lagt langs veien mellom Alta og Kautokeino, redegjør Ailo.

Troms

– Det har vært veldig gode driftsforhold i høst, men de som er avhengige av scooter har det problematisk nå,

sier førstekonsulent Kåre Åsmund Pedersen i Troms.

Slakteproblematikken er også merkbar siden det mangler slakterier i regionen samtidig som markedssituasjonen har medført at man ikke kan sende dyrene til anleggene i Finnmark.

Også i Troms er vindmøller et sentralt tema. En vindmøllepark på Nygårdsfjellet er påklaget til Olje- og Energidepartementet. Problemet er at tre vindmøller er plassert tett inn mot et viktig gjerdeanlegg for de fem driftsenhetene i området.

I kjølvannet av vindmøllene kommer også utbyggingen av nye kraftlinjer. Pedersen nevner spesielt den planlagte linjen fra Adamselv til Balsfjord.

– En lang rekke distrikter er berørt bare av denne, sier han.

I Troms jobbes det også videre med problematikken rundt utvidelsen av skytefeltet Mauken/Blåtind. Struts er et annet tema. En planlagt strutsefarm like ved et kalvingsland ved Andenes på Hinnøya, fører til konflikt med reieneierne i området.

Nordland

– Det har vært vanskelig å samle rein i høst. De fleste venter på snø og enkelte finner vel ut at de bare må hoppe i det for å få slaktingen innenfor dette tilskuddsåret, sier reindriftsagronom Harald Rundhaug.

Han forventer for øvrig høye slakteuttak etter god tilvekst de siste årene. Fra kontoret i Nordland meldes det videre at det er flere nasjonalparksaker gående. Junkerdalen/Bal-

vatnet i Salten ligger til behandling i departementet. Lomsdalen/Visten nördøst for Brønnøysund fremmes nå som en fylkesdelsplan. En tredje nasjonalpark er Sjunkan/Misten øst for Bodø. I tillegg mangler regelverk rundt nasjonalparkene. Blant annet for Børgefjell som ble ferdigbehandlet tidligere i år.

– Problemet for reindriften er i første rekke betingelsene i parken i forhold til den tiltagende mekaniseringen av næringen og da spesielt barmarkkjøring. Det gjelder i de fleste foreslåtte verneområdene, sier Rundhaug.

Nordland har også vindmølleproblematikken. På Sleneset i Lurøy kommune er de tre driftsenhetene i distrikt Hestmannen/Strandtindene berørt. Med et nytt byggetrinn to, blir parken på 70 møller.

– Selve parken vil omfatte en del av et vinterbeite som er i bruk jevnlig men med noen års mellomrom.

På plussiden noter Rundhaug at man på Mo har fått en ny videreførelsesbedrift gjennom Arctic Rein og Vilt.

Nord-Trøndelag

Et spesielt godt sopp-år kan være grunnen til en spesiell høy radioaktivitet i høstslaktet. – Hele ca. 27 prosent av all slakterein måtte derfor slippes. Også i Nord-Trøndelag er snøen mangelvare i høst noe som påvirker driften.

Tre vindmølleparker er også under oppseiling. På Vikna er tre driftsenheter berørt.

– I dette prosjektet er byggigen av

kraftlinje minst like viktig som selve parken, sier førstekonsulent Kjell Kippe.

Lenger sør er det planlagt to vindmølleparker på Fosenhalvøya. Parken på Bessakerfjellet er mest omstridt og her forsøker utbyggeren Trønder-Energi å komme frem til en privatrettslig avtale med de berørte driftsenhetene. Parken på Harbaksfjellet er ikke like kritisk.

– Den vil ligge i et område som er lite utnyttet av reindriften, opplyser han.

Parallelt skal det også bygges en ny kraftlinje mellom Sør- og Nord-Trøndelag fra Fosen til Namdalseid.

En ny soneinndelingsplass for Vestre Namdal hører med blant andre nyheter fra kontoret. Et endelig forslag med beitesoner, beitetid og gjennomflytningsrett ligger nå klart.

– Konflikten startet på 70-tallet i området seks driftsenheter fordelt på to grupper er lokalisert Når det gjelder vinterbeitene går det greit, men i spørsmålet om fordelingen av barmarksområdene har det vært langt fra enighet om bruken, sier Kippe.

Sør-Trøndelag / Hedmark

– Vi mangler snø også her i sør, sier reindriftsagronom Helge Hansen ved kontoret på Røros.

Dermed er distriktene og noen av tamreinlagene blitt forsinket med slaktingen, noe som igjen gir et økt slaktepress inn mot desember måned.

– Problemet gjelder først og fremst de to tamreinlagene Vågå og Filefjell

som ikke er på tidligslaktetiltak, sier Hansen.

I forhold til problematikken med radioaktiviteten konstaterer Reindriftsforvaltningen at utøverne klarer seg godt, men de tørre somrene har reist nye spørsmål om hvordan reinen får i seg for mye radioaktivitet gjennom beitingen.

– Uten at vi har noe forskningsmessig belegg, mener vi at mye kan tyde på at nedbørsforholdene gjennom hele året spiller inn og ikke bare beite på lav og sopp. I de tørre somrene vi nå har hatt, tyder mye på at også urter og gras tar opp mer radioaktivitet, sier Hansen.

På arealsiden har høringen vedrørende den nye Plan- og bygningsloven stått sentralt. I sør-områdene er ikke minst trykket mot beitelandet stort som følge av mange hytteplaner.

– Det er et veldig stort press for å ta i bruk utmarka på nye måter og det foreligger svært mange planer om hytteutbygging.

En konkret sak er hyttefeltet Tjønnodden på østsiden av Femunden ved grenda Elgå (omtalt i forrige nr.). Her ble utbyggingsplanene endret etter kommunedelens arealplan var vedtatt og godkjent av alle parter.

– Men selv ikke det at man var kommet frem til enighet om hvor man skal kunne bygge blir respektert i den aktuelle saken.

Det er nå Miljøverndepartementet som avgjør hva som skjer videre med hyttefeltet. Det skal i den forbindelse gjennomføres møter med begge parter.

Kampen i full gang

Planlegging og utbygginger av vindmølleparker skjer nå i ekspresstempo. Bare i Finnmark er det 11 prosjekter innenfor ulike reinbeitedistrikter. Men det finnes ingen nasjonal plan for utbygginger og reindriftnæringen mener at konsekvenser av det som nå skjer ikke er utredet godt nok.

Av Per Torbjørn Jystad

En av de første prøveklutene blir Statkrafts planlagte utbygging på Garte-

fjell i Lebesby kommune. Statkraft fikk i august i år konsesjon på bygging av 8–20 vindmøller på Garte-fjellet sørvest for Kjøllefjord i Lebesby kommune. Nå tar reindriverne i området til motmæle. Konsekvensene er for dårlig utredet og saksbehandlingen går for fort, mener de. Både fylkesmannen og Olje- og Energidepartementet er involvert i klagen.

Hva skjer med reinen?

Advokat Thomas Hjermann i advokatfirmaet Dalan, som representerer

flere reinbeitedistrikt i anledning ulike vindmølleprosjekt, peker på at det ikke er utført forskning over tid på hva som skjer med reinen i områder der det bygges vindmøller. Hjermann mener at så lenge man ikke kjenner de langsiktige skadevirkningene må man anvende føre-var-prinsippet.

– Det man nå ser er at mange ufremkommelige høydedrag langs kysten skal tas til vindkraftutbygginger. Det er områder reindriftnæringen hittil har fått beholde uten store inngrep, men nå presser det seg frem vindmøller, anleggsveier og kraftlinjer også i disse områdene. Hva konsekvensen blir for frittgående rein vet man ennå ikke, slår Hjermann fast.

Får dispensasjon fra loven

Han påpeker at konsekvensutredningene ikke avklarer de spørsmål slike utbygginger reiser. Han liker heller ikke at vindmølleparkene kommer svært fort. I Lebesby kommune er det gitt dispensasjon fra gjeldende kommuneplanens arealdel.

– Med et slikt stort inngrep må det være et brudd på Plan- og bygningsloven. Bruken av dispensasjon er påklaget til fylkesmann, forteller han. Kommunen har gått så langt at den har stilt vilkår om at anleggsveien skal være åpen for allmenn ferdsel for å gi dispensasjon.

I tillegg er anleggskonsesjon etter Energiloven som er gitt av NVE påklaget til Olje- og Energidepartementet.

Kan bli stemplet

Nestleder i NRL, Per Mathias Oskal, er ikke minst usikker på hva vindkraften vil føre til. På den ene siden er han redd for at reindriftnæringen skal bli stemplet som negativ til det alle regner som miljøvennlig energi.

– Argumenterer vi imot miljøvennlig energi kan vi bli regnet som en fiende av samfunnet. Det legger et ekstra press på reindriftnæringen som selv er naturbasert, sier han.

Likevel må reineierne nå ta til motmæle.

– Vi holder på å bli overkjørt. Vindmølleprosjektene gror opp som paddehatter og beiteland kan gå tapt for alltid.

Spesielt saksbehandlingstiden i

vindmøllesakene bekymrer.

– Det ser ut som om man har hastverk. Høringsfristene er mye kortere enn i andre arealsaker og det gis dispensasjoner fra plan- og bygningsloven. Det minner litt om råkjøringen man hadde under de store vannkraftutbyggingene på 70- og 80-tallet, sier Oskal.

– Hva tror dere skjer med rein som møter vindmøller?

– Når vi under gjeting eller i gjerdet jobber med rein, så bruker vi ofte hendene og løfter de for å gjøre den redd. En vindmølle ser likedan ut bare at den er veldig mye større enn et menneske. Vi tror at reinen vil sky unna områder med møller enn bygg eller installasjoner som står i ro.

Kjøllefjord. Slik kan mange av fjellryggene på Finnmarksøyen bli seende ut i fremtiden. Denne illustrasjonen viser Statskrafts planlagte vindmøllepark på Gartefjell. Kjøllefjord i forgrunnen.

Foto/illustrasjon: Statkraft

Kan rein leve med møller?

En av de store farene slik Hjermand vurderer det, er at det fokuseres på undersøkelser der det hevdes at rein kan oppholde seg i nærheten av vindmøller.

– Men det sier ingenting om hvordan rein som aldri har vært i nærheten av vindmøller vil oppføre seg. Særlig simler med kalv kan komme til å sky unna disse områdene, påpeker han.

Hjermand viser til at med dagens krav om en effektiv reindrift med utslakting av dyr om høsten og vinteren og ulik bruk fra år til år, vil det hele tiden være slik at store deler av flokkene aldri har sett en vindmølle. Det er derfor ikke grunnlag for å hevde at reinen kan tilvende seg vindmøller. Man kjenner ikke konsekvensene, men man fremstiller det slik fra utbyggers side at utbyggingen trolig har liten betydning for reindriften. Det synes som myndighetene har lett for å akseptere utbyggenes argumentasjon om at det ikke er bevist at vindmølleparker påvirker reinens adferd.

Beitepresset flyttes

Skyr reinen et område – vil beitepresset også øke andre steder. Hjermand peker på at det de senere år er det

utarbeidet forskningsresultater som viser konsekvensene av slike unnvirkelseseffekter innen reindriften.

– Betydningen av slike unnvirkelseseffekter er påvist å være betydelig større enn omfanget av det direkte beitetapet, og betydelig større enn man tidligere har antatt. Dette gjelder generelt, men i forhold til vindmøller er dette vanskelig å påvise, av den enkle grunn at dette er en ny type inngrep i reinområdene, mener han.

Statkraft har på sin side når det gjelder Gartefjell konkludert med at området hovedsakelig består av steinur og er lite tilgjengelig for rein. Direkte tap av beiteland vurderes derfor som ubetydelig.

Det er heller ikke bare selve vindmøllene som kan skade reindriften. Tilhørende anleggsveier og kraftlinjer kommer på toppen. Med anleggsveier følger også mulighetene for en betydelig økt trafikk av folk til det som normalt har vært lite tilgjengelige områder.

Første i drift. Vindmølleparken i Havøysund er den første i full drift i Finnmark. 10 andre prosjekter er meldt inn, et har fått konsesjon. Enkelte av disse kan bli stoppet av innsigelser fra Forsvaret som mener vindmøllene kan påvirke anlegg for elektronisk overvåking. Foto: Johan Ingvold Hætta

Vindkraft kommer for fullt

Vannkraft vil i mange år fremover være den bærende energikilden i Norge. Av vannkraft er det utbygd til sammen en produksjonskapasitet på ca. 118 Twh. 1,5 Twh er utbygginger i Finnmark, der

Altakraftverket er det største med ca. en tredjedel. Frem til 2001 var utbyggingen av vindkraft svært beskjeden, men innen 2010 er planen at man skal ha bygd ut inntil 3,0 Twh.

Ingen samlet plan for vindkraft

Regjeringen vil ikke gå inn for at det utarbeides noen samlet plan for vindkraft. Miljøverndepartementet opplyser at regjeringens målsetting er at det skal bygges ut kraft tilsvarende 3,0 Twh innen 2010.

Av Per Torbjørn Jystad

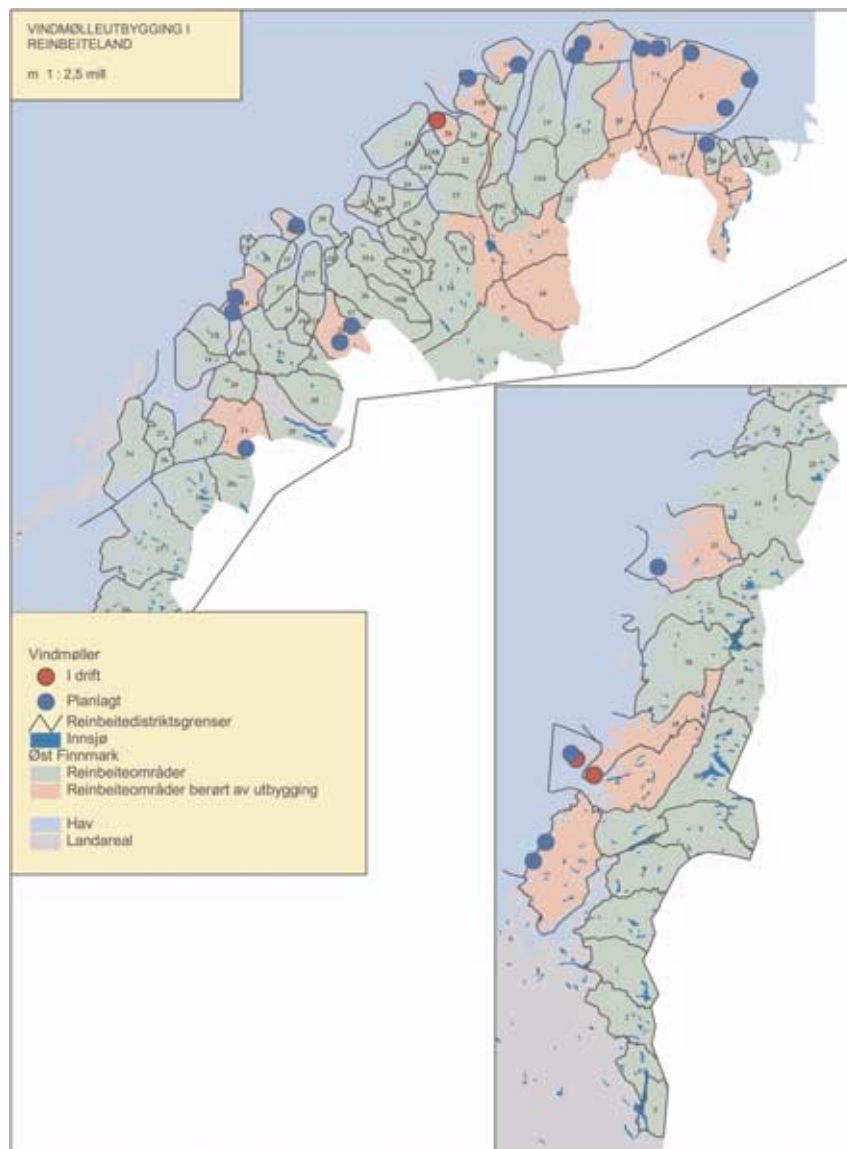
Miljøvernministeren hadde selv ikke anledning til å svare på Reindriftnytts forespørsel om en avklaring rundt hva som vil skje videre med utbyggingen av vindkraft. Førstekonsulent Jannicke Nilsen i departementet svarer at regjeringen har som målsetting at det skal bygges 3,0 Twh innen 2010.

Hun viser til at utbygging av vindkraft og andre fornybare energikilder er nødvendige tiltak for å fremme en mer bærekraftig utvikling.

– Departementet er kjent med at enkelte av de planlagte utbyggingsprosjektene berører reindriftsområder og har forståelse for at næringen er opptatt av hvilke konsekvenser de planlagte vindkraftanleggene vil kunne få for næringen, sier Nilsen.

Nilsen fortsetter med å vise til at både den forrige og nåværende regjering på et faglig grunnlag har avvist tanken om en nasjonal plan for utbygging av vindkraft. En slik plan har vært etterspurt innenfor reindriftnæringen ikke minst i forhold til at det i Finnmark er planlagt en rekke anlegg innenfor beiteområder.

Departementet er imidlertid enig i at utbygging av vindkraft bør ses i

Mange berørt. Vindmølleprosjektene presser seg frem langs hele kysten. Mange reinbeitedistrikt vil få vindmøller innenfor sine grenser. De mørke prikkene viser der det allerede er vindmølleparker i drift, mens de lysere prikkene viser planlagte prosjekter.
Kart: Reindriftsforvaltningen

sammenheng med kommuneplanen og har også oppfordret til regionale analyser eller planer som virkemiddel for å fremme lokalisering av vindkraft med minst mulig konflikt i forhold til andre interesser, redegjør Nilsen.

– Departementet vil også ved eventuelle fremtidige konfliktsaker foreta en grundig vurdering av hensynet til reindriftnæringen, avslutter hun.

Reindriftnytt fikk dermed på konkrete spørsmål ingen avklaring fra

Miljøverndepartementet på hvordan myndighetene vurderer kvaliteten på dagens konsekvensutredning, eller hvorvidt det vil bli krevd ny/grundigere forskning for å avdekke mulige skadevirkninger for reindriftnæringen av de planlagte utbyggingene. Departementet svarte heller ikke konkret på hvordan man vurderer en ny situasjon med utbygging/oppgradering av kraftlinjer for å få kraften ut til forbrukerne.

Viktige inntekter fra vindkraft

Smøla kommune på Nordmøre er sikret solide inntekter fra vindmøllene som Statkraft har bygd og skal bygge på øykommunen med ca. 2.250 innbyggere. Vindmølleparken blir en av de største i Nord-Europa og 80 prosent av innbyggerne på øya er positive til vindparken.

Av Per Torbjørn Jystad

Målt i innbyggertall og budsjett er Smøla dermed sammenlignbar med en lang rekke andre kommuner i distriktene der det foreligger planer for vindkraftverk. Det totale driftsbudsjettet til kommunen er på 72 millioner kroner.

Seks mill. årlig

I og med at kommunen har innført eiendomsskatt på verk og bruk er man sikret seks millioner kroner årlig når hele anlegget med 68–75 vindmøller er utbygd.

Første byggetrinn med 20 vindmøller er allerede ferdig. Det har også utløst en engangskompensasjon på 2,5 millioner kroner. Når andre byggetrinn står ferdig med 48 møller til, vil kommunekassen få tilført ytter-

ligere sju millioner kroner.

På toppen kommer ringvirkninger kanskje spesielt i anleggsfasen men også gjennom og vedlikehold/drift. Utbyggingen av andre byggetrinn regnes å ville gi en regional sysselsettingseffekt på ca. 150 årsverk i byggeperioden.

Møllene skal i følge planene stå i rekker med en avstand på ca. 450 meter. Avstanden mellom rekkene blir på en kilometer. Årsproduksjonen av elektrisk kraft er beregnet til ca. 450 GWh, tilsvarende elektrisitetsbehovet til rundt 20.000 husstander.

Havørn i klem

Selve vindmøllene på Smøla blir 70 meter høye med en rotordiameter på ca 80 meter. Den viktigste miljømessige utfordringen har vært at Smøla har Norges største forekomst av hekkende havørn. Ferdig utbygd vil vindparken berøre hekkeområdet til ca 15 havørnpar, og kan medføre en reduksjon av bestanden på Smøla. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har utført undersøkelser etter første driftsår av byggetrinn 1. Det er ikke registrert noen reaksjonsmønstre fra havørnen som ikke var

forventet eller beskrevet i fagutredninger gjort før utbyggingen. Rapporten er behandlet av NVE, som ikke har funnet det nødvendig å sette inn avbøtende tiltak i forbindelse med byggetrinn 2, skriver Statkraft på sine hjemmesider.

Svar til nyttår på Ytre Vikna

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk får svar på sin konsesjonssøknad på Ytre Vikna rundt nyttår. Det største utbyggingsalternativet omfatter 83 møller med en samlet pris for hele prosjektet på 2,5 milliarder kroner. Det er inklusiv 10–12 mil med kraftledninger.

Presisering av forskrift om tilskudd

Reindriftsforvaltningen ønsker å klargjøre forståelsen av «forskrift om tilskudd til driftenheter og tamreinlag § 9». Slik bestemmelsen lyder kan det fremstå som at alle reieneierne i driftsenheten skal være registrert i avgifts- og enhetsregisteret. Bestemmelsen skal ikke forstås slik. Det er tilstrekkelig at driftsenhetsinnehaver er registrert i avgifts- og enhetsregisteret. Driftsenhetsinnehaveren må altså ha en avgiftspliktig inntekt fra salg av kjøtt fra rein i driftsenhetsinnehaverens merke på minimum kr. 30.000,-.

Statkraft størst

Statkraft, som er den største aktøren på vindkraft, har som målsetting å bygge 2 TWh vindkraft innenfor lønnsomme rammer frem til 2010. I tillegg til Smøla har Statkraft også startet arbeidet med byggingen av Hitra vindpark i Sør-Trøndelag. Statkraft har i tillegg fått konsesjon for bygging av Kjøllefjord vindpark i Lebesby kommune, Finnmark. (Saken er påklaget

fra reinbeitedistriktet). Utover dette arbeider Statkraft med planer for ytterligere åtte prosjekter, fra Finnmark (Hammerfest, Berlevåg, Nordkapp) i nord til Rogaland i sør. Andre vindkraftselskap som har meldt inn prosjekter i reinbeitedistrikt er Norsk Miljøkraft AS (Lebesby, Vardø og Berlevåg) og Norsk Hydro Energi (Bugøynes og Båtsfjord).

Ny organisering av virkemidlene

I en ny rapport fra NILF (Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning) tas det til ordet for en rekke endringer i tilskudds- og støtteordninger. NILF ønsker også et klarere skille mellom RUF (Reindriftens Utviklingsfond) og Verdiskapingsprogrammet.

Av Johanne Kjuus (NILF)

Rapporten, «Reindrifftsavtalen – effektivisering av ordninger», går gjennom ordningene under Reindriftens Utviklingsfond, velferdsordningene og frakttilskuddsordningene i reindriften. Formålet med gjennomgangen har vært å gi en oversikt over de ulike ordningene samt å foreslå endringer som øker effekten av ordningene og dermed også verdiskapingen i næringen.

Prosjektet har vært tredelt. Først har vi sett nærmere på dagens ord-

ninger og avsetninger over Reindriftens Utviklingsfond, der vi skulle se virkemidlene over Reindriftens Utviklingsfond og Verdiskapingsprogrammet i sammenheng for så å foreslå endringer som ville øke effekten av disse to ordningene. Videre har vi sett nærmere på velferdsordningene i reindriften, og foreslått endringer som kan bedre velferdstilbudet i næringen. Til slutt har vi sett nærmere på dagens frakttilskuddsordning, der målet har vært å foreslå endringer som bedre ivaretar de små slakteriene. Under dette punktet har man spesielt vurdert hvordan man best mulig kan legge til rette for en økonomisk og kulturelt bærekraftig feltslakting.

Uheldig overlapping

Over Reindriftens Utviklingsfond (RUF) gis det i dag støtte til en rekke tiltak som er med på å fremme en

økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. Tiltakene det kan gis støtte til er gjengitt i RUFs forskrift. I tillegg til tiltakene gjengitt i forskriften kan det over RUF også gjøres årlige avsetninger over reindrifftsavtalen til tiltak som partene mener er viktige. Per i dag går store deler av RUFs midler til disse øremerkede avsetningene.

For å gi RUFs fondsstyre større handlingsfrihet foreslår NILF at forskriften forenkles og generaliseres samt at de øremerkede avsetningene reduseres, slik at fondsstyret kan brukes RUFs midler på tiltak de ser som formåls effektive.

Årlig avsettes det midler over RUF til bl.a. Verdiskapingsprogrammet for reindrift og Samisk utviklingsfond. Verdiskapingsprogrammet skal bidra til at reiene gis mulighet til å øke inntekten sin ved å selv ta ansvaret for større deler av verdiskapingen i næringen. En del av tiltakene som finansieres over dette programmet kan også få støtte fra RUF.

NILF ser en slik overlapping som uheldig og foreslår derfor at det gjøres en klarere avgrensning mellom disse to programmene, der RUF i utgangspunktet skal ta ansvar for selve reindriften mens Verdiskapingsprogrammet skal ta ansvar for slakting og viderefordeling. En slik avgrensning vil i praksis bety at tiltak som finansiering av slakteanlegg og tilhørende infrastruktur, samt markedsfremmende tiltak flyttes ut av

Effektivisering av ordninger

NILF (Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning) fikk i forbindelse med Reindrifftsoppgjøret 2003 i oppdrag å gjennomgå og vurdere dagens ordninger og avsetninger over Reindriftens Utviklingsfond, velferdsordningene og dagens frakttilskuddsordning. NILF har i forbindelse med arbeidet med rapporten hatt en referansegruppe med deltakere fra

NRL, Reindrifftsforvaltningen og Landbruksdepartementet som har kommet med mange konstruktive og nyttige innspill. NILF har hatt det faglige ansvaret for arbeidet og står også selv faglig ansvarlig for forslagene som er gjengitt nedenfor. Det er opp til avtalepartene i årets reindrifftsoppgjør i hvilken grad de ønsker å gjennomføre forslagene.

NILF foreslår en rekke endringer i tilskuddsordningene. Blant annet mener man at felles gjeterhytter bør prioriteres fremfor eneeide. Her fra Børgesfjell med ei gjeterhytte som er planlagt utbedret. Foto: Per Torbjørn Jystad

RUF og over til Verdiskapingsprogrammet.

Sats på generisk markedsføring

Når det gjelder markedsfremmende tiltak ser NILF et behov for at det i større grad satses på generisk markedsføring over Verdiskapingsprogrammet. Videre vil man opprettes et markedsføringsutvalg for reinkjøtt samt at det i økt grad skal satses på kompetanseheving innen produktutvikling, markedsføring og lignende.

Over RUF avsettes det årlig 2,0 mill. kroner til Samisk utviklingsfond for å støtte opp om kombinasjonsnæringer i tilknytting til reindriften. Som følge av at Samisk utviklingsfond gir støtte til bl.a. utviklings- og investeringstiltak innenfor duodji og utmarksnæringer, foreslår NILF at overføringen videreføres, men at den tas ut av RUF og istedenfor overføres direkte over reindriftsavtalen.

I tillegg til å gjøre en avgrensning mellom programmene har NILF sett på muligheten til å gjøre endringer innad i RUF, og vi har bl.a. sett nær-

mere på ordningen med livdyrlån, tilskudd til gjeterhytter, tapsforebyggende tiltak og utdanningsstipend. Når det gjelder livdyrlån, foreslår NILF at det fastsettes en øvre aldersgrense for å kunne få livdyrlån (på for eksempel 35 år) for å styrke unges mulighet til å etablere sin egen driftsenhet.

Flere felleshytter

NILF foreslår videre at partene i årets reindriftsoppgjør bør vurdere å endre tilskuddssatsene for gjeterhytter for å fremme oppsett av felleshytter. NILF foreslår at tilskuddet til tapsforebyggende tiltak avvikles, som følge av at distriktene kan benytte midler fra distriktstilskuddet til å opprette tapsforebyggende fond. For å styrke kompetansen og utdanningsnivået i reindriftnæringen foreslår NILF at utdanningsstipendet gjøres gjeldene for alle typer studier som er berettiget lån ut i fra Lånekassen reglement, samt at den øvre aldersgrensen på 45 år fjernes. NILF tror at disse endringene vil være med på øke RUFs for-

målseffektivitet, samt å bidra til å utvikle en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift.

Tilskudd ved svangerskap

Velferdsordningene man i dag har i reindriften er medlemsavgift til folketrygdfondet, sykepengeordning, avløserordning og tidligpensjon. Når det gjelder medlemsavgift til folketrygdfondet og sykepengeordningen sikrer disse at reineiere i prinsippet oppnår de samme rettigheter i forhold til folketrygden og trygdeverket som andre grupper, og NILF ser det derfor som hensiktsmessig at disse ordningene beholdes som i dag.

Når det gjelder avløserordningen, er det i forskrift om tilskudd til reinbeitedistrikter og tamreinlag fastsatt at distriktstilskuddet kan benyttes til en eventuell avløserordning. Problemet med avløserordningen, er at den per i dag benyttes i liten eller ingen grad. Siden denne ordningen i praksis er ikke-eksisterende foreslår NILF at ordningen avvikles. En slik avvikling vil ikke ha noen praktisk betyd-

ning for reineierne. NILF foreslår istedenfor at det opprettes et tilskudd til leid hjelp ved svangerskap, som skal finansieres over posten for velferdsordninger og administreres av Reindriftsforvaltningen. På sikt ser NILF det som fordelaktig at distriktene kan gi mulighet for å dekke utgifter til leid hjelp ved sykdom, men pålegger man distriktene en slik ordning vil det være et behov for økte overføringer over distriktstilskuddet for å dekke slike kostnader.

Pensjonsalderen ned til 57 år

Tidligpensjonsordningen har som formål å stimulere til generasjons- overganger i reindriften ved å gi eldre generasjoner en økonomisk mulighet for å avvikle før fylte 67 år. Per i dag har driftsenhetsinnehavere mulighet til å gå av med tidligpensjon ved fylte 62 år, men det er svært få utøvere som benytter seg av denne muligheten. For at flere skal få mulighet til å gå av med tidligpensjon, foreslår NILF at aldersgrensen senkes fra 62 til 57 år. Tidligpensjonsordningen forvaltes per i dag over RUF, og NILF foreslår at denne ordningen tas ut av RUF og overføres til posten for velferdsordninger.

Mer til HMS-tiltak

Reindriftsutøvere er en yrkesgruppe som ofte har lange og travle arbeidsdager, og som generelt sett oftere enn andre yrkesgrupper kan bli utsatt for yrkesskader og yrkessykdommer. For å redusere skadene og bedre arbeidsmiljøet i reindriften foreslår NILF at det fremover i større grad satses på helse- miljø- og sikkerhet (HMS) i næringen. Et slikt HMS-arbeid kan for eksempel forvaltes av Reindriftsforvaltningen eller legges til ressurscenteret som nå skal etableres i Kautokeino. Kostnadene ved et slikt HMS-arbeid kan også finansieres over posten for velferdsordninger.

Frakttilskudd og veterinærutgifter

Det finnes i dag tre ulike frakttilskuddordninger, der man kan få tilskudd til frakt av levende rein fra utskillingsgjerde til slakteri, tilskudd til frakt av skrott fra feltslakteamlegg til fryseri og tilskudd til slakting der transport av levende rein unngås.

Formålet med disse tilskuddene har vært å utjevne pris for reineiere i ulike områder, utjevne fraktkostnadene til marked og dyreverv/fremming av feltslakt. Som følge av at frakttilskuddordningene ikke har noen utjevne effekt fordi det både gis tilskudd til transport og for å unngå transport av rein, foreslår NILF å avvikle innfrakttilskuddene men at tilskudd for frakt av skrott beholdes.

NILF foreslår videre at midlene som tidligere har vært brukt til innfrakttilskudd istedenfor bør overføres til produksjonspremien. En slik overføring vil styrke produksjonspremien og støtten vil da gå til reineierne istedenfor slakteriene. En omlegging av frakttilskuddene som NILF foreslår, vil gi fordelingsvirkninger mellom reineiere, der reineiere som bor langt fra slakterier og har små reinflokker vil bli rammet. For å motvirke dette foreslår NILF at driftstilskuddet differensieres ytterligere.

Avvikle omstillingsstøtten

Innen reindriftnæringen har omstillingsstøtten ført til et skjevt konkurranseforhold mellom sentralslakterier og feltslakterier. Konkurransesvridningen skyldes at feltslakterier ikke mottar omstillingsstøtte samt at ulike typer slakterier pålegges ulik kjøttkontrollavgift. Sentralslakteriene betaler i dag en kjøttkontrollavgift til SNT beregnet ut i fra antall dagsverk som er beregnet å gå med til kjøttkontroll, mens sesongslakteriene og de mobile slakteriene betaler kjøttkontrollavgift til de kommunale tilsynene, der avgiften beregnes ut i fra

Viktige forslag til endringer:

- RUF skal i utgangspunktet bare ta ansvar for selve reindriften.
- Verdiskapingsprogrammet skal ta ansvar for slakting og viderefordeling.
- Generisk markedsføring av reinkjøtt over Verdiskapingsprogrammet.
- Opprettelse av et markedsføringsutvalg for reinkjøtt.
- Omstillingsstøtten til sentralslakteriene avvikles for å bedre konkurransevilkårene for feltslakteriene.
- Innfrakttilskudd overføres til produksjonspremien.
- Tilskuddet til tapsforebyggende tiltak avvikles.
- Tilskudd til avløserordning erstattes av tilskudd til leid hjelp ved svangerskap.
- Aldersgrensen for tidligpensjon senkes fra 62 til 57 år.
- Øvre aldersgrense på f.eks 35 år for å kunne få livdyrlån.
- Tilskudd vris i retning av felleshytter.

påbegynt timeverk til kjøttkontroll.

En undersøkelse NILF har gjort antyder at veterinærutgiftene til kjøttkontroll er betydelig høyere for felt- og mobilslakterier, enn for sentralslakteriene. I tillegg til at sentralslakteriene har lavere kjøttkontrollavgift, mottar disse også omstillingsstøtte. Omstillingsstøtten var i utgangspunktet ment som en midlertidig overgangsordning slik at slakteriene kunne tilpasse seg den nye finansieringsmodellen for kjøttkontrollavgift.

NILF foreslår å avvikle omstillingsstøtten raskt slik som formålet med ordningen har vært. En slik avvikling vil være med på å bedre konkurransevilkårene for feltslakteriene. NILF foreslår videre at en del av midlene som har gått til reinslakteriene bør overføres til reindriftsavtalen, der midlene for eksempel kan brukes på produksjonspremien.

Boazodoalu resursaguovddáža álggaheapmi

Boazodoalu resursaguovddáža ásaheapmi lea dál boadi boadi. Isak Mathis Henriksen ja Otto Hauglin bargaba dál Boazodoallohállddahu- sa ovddas guovddáža álggahemiin mii lea plánejuvvon oddajagimánu 2004 loahpageahčen.

Av Berit Anne Sara Triumf

Guovddáža ásaheapmái lea Boazodoallostivrra mearrádus áššis 2/02 vuoddun go mearridii alimus boazologu Oarje-Finnmárkui. Boazodoallostivra anii dehálažžan bidjat johtui ortnegiid mat sihkkarastet boazoeaiggádiid birgenlági olggo-bealde boazodoalu.

Boazodoallohállddahu lea čadahan ovdaproševtta mas lea guora-

hallan lea go vuoddu ásaheavv- dáža mas váldá atnui ja fállá boazobargiid gelbbolašvuoda earalágán bálvalusaide. Vuosttažettiin meahcebargguid almmolaš ja priváhta fitnodagaide mat čadahit bearráigeahččo- ja gozihandoaimmaid, dokumenterenbargguid ja luondu- ja birashállddašandoaimmaid jna.

2004 stádabušehtas lea Eanandoallodepartementtii biddjon 2 mill kr ásaheavv ja doaimmahit guovddáža 2004:s. Lea jurdda ahte guovddáš galgá álggahuvvot fitnodahkan ja ahte Eanandoallodepartementta lea fitnodaga vuoddu-deaddji. Dasto galgá välljejuvvo- stivra mas leat 5 miellahtu.

Oppstart av Reindriften ressurscenter

Etableringen av Reindriften ressurscenter er nå like om hjørnet. Isak Mathis Henriksen og Otto Hauglin jobber på oppdrag for Reindriftenforvaltningen med å tilrettelegge for oppstarten som er planlagt til slutten av januar 2004.

Av Berit Anne Sara Triumf

Etableringen av senteret tar utgangspunkt i Reindriftenstyrets vedtak i sak 2/02 om fastsettelse av høyeste reintall i Vest-Finnmark. Bakgrunnen var at Reindriftenstyret så det som viktig å etablere nye ordninger som ivaretar reinerne inntektsgrunnlag utenom reindriften.

Reindriftenforvaltningen har gjen-

nomført et forprosjekt for å klargjøre grunnlaget for å opprette et senter som kan utnytte og tilby den kompetanse som i dag finnes hos reindriftenutøvere til ulike typer nye tjenester, i første rekke feltoppgaver for offentlige og private virksomheter innen oppsyn, kontroll, dokumentasjon, natur- og miljøforvaltning o.l.

I statsbudsjettet for 2004 er det under Landbruksdepartementet bevilget 2,0 mill kroner til etablering og drift av senteret. Det er meningen at senteret skal opprettes som et firma og at Landbruksdepartementet formelt stifter selskapet. Videre skal det velges et styre bestående av fem medlemmer.

BOKOMTALE:

REINDRIFT

– samisk næring i brytning mellom tradisjon og produksjon

Boka presenterer reindriften som et pastoralt produksjonssystem under ekstreme klimatiske forhold.

Beitet som varierer i tid og rom, er den primære ressursen som reinen transformerer til produkter. Kontroll med flokken og kjennskap til dynamikken i beitet og dets tilgjengelighet gir grunnlag for en optimal utnyttelse av beitegrunnlaget gjennom sesongflyttinger på ulike skalaer. Kontrollen utøves gjennom gjeting i samarbeid mellom reinere som deler beiterettene innefor et bestemt område. Reineierne prøver å strukturere flokken og selektere gode produksjonsdyr for å nå sine produksjonsmål. Samspillet mellom beitet, rein og mennesket er derfor kjernen i dette produksjonssystemet.

Boka følger den historiske utviklingen av reindriften, med spesiell vekt på den samiske reindriften i Norge. Betydningen av naturgrunnlaget og klimaet for kvaliteten og fordelingen av sesongbeitene analyses og settes i sammenheng med dagens flyttemønster. Økologiske interaksjoner mellom reinen og beitet vurderes. Flokkens produksjonspotensial analyseres ved hjelp av anvendt populasjonsdynamikk og livshistorieteorier. Gjennom boka følger vi også de næringspolitiske rammene (økonomiske og juridiske) som reindriften opererer innenfor. Også utfordringene næringen står overfor for å nå målet om en bærekraftig reindrift; økologisk, økonomisk og kulturelt drøftes.

Øystein Holand er 1. amanuensis i reindrift ved Norges landbruks- høgskole (NLH).

Pris kr 378,- GAN forlag

Nye koster

Arne Hansen begynte i oktober som reindrifstagnom i Øst-Finnmark. I Vest-Finnmark har konstituert reindrifstagnom Mikkel Ailo Gaup nå fått fast stilling.

Av: Agnar Berg

Arne Hansen er ikke som de aller fleste i statsforvaltningen. Hansen er utdannet ingeniør og takstøkonom og har mange års fartstid fra det private næringsliv. Han har både vært bedriftsleder og bedriftseier.

– Jeg må innrømme at det er vanskelig å omstille seg fra det private næringsliv til statsforvaltningen. Fra det private næringsliv er jeg vant til å ta raske avgjørelser, men her må jeg konferere oppover i systemet. Ellers så tror jeg at jeg blir å trives godt som reindrifstagnom, sier Hansen.

Hansen er født i Jergul, men er oppvokst i bygda i Karasjok. Han kommer ikke fra reindrifsfamilie.

– Jeg tror det kan være et stort pluss for meg at jeg har en annen bakgrunn enn de fleste i forvaltningen. På den måten er det mulig å se ting med «nye øyner», sier han.

– Du kommer fra det private næringsliv og har vel gjort deg noen tanker om endringer på reindrifskontoret?

– Jeg vil se på hvordan vi kan bli mer effektive for at vi skal kunne være mer oppdatert på nye utfordringer. Jeg skal også love å bli mer kjent med problemstillingene i næringen. Neste år planlegger jeg å

Ny reindrifstagnom i øst. Arne Hansen (t.v.) har begynt som reindrifstagnom i Øst-Finnmark, mens Mikkel Ailo Gaup har fått fast stilling som reindrifstagnom i Vest-Finnmark. Gaup var tidligere konstituert i stillingen.

Foto: Magnar Evertsen

besøke samtlige distrikter i Øst-Finnmark, sier den nye reindrifstagnomen.

– Reindrifstagnom i Vest-Finnmark, Mikkel Ailo Gaup, har vikariert i stillingen i litt over ett år. Årsaken til at Gaup rykket opp fra nest-sjef til sjef var at tidligere reindrifstagnom i Vest-Finnmark, Johan Ingvald Hætta, ble ansatt som assisterende reindrifstagnom ved Reindrifstfor-

valtningen i Alta.

Gaup har til sammen arbeidet ni år i Reindrifstforvaltningen. Han er egentlig fra Masi og har selv bakgrunn fra reindriften.

– Jobben som reindrifstagnom er en stor utfordring i disse tider da reindriften skal gjennomgå mange prosesser deriblant inndeling av fellesbeitene, reintallstilpasningen og ikke minst arealsakene der en må stå

Theo Willenfeldt

Mattis Skum

Tone Seppola

Berit Anne Sara Triumpf

imot inngrep utenfra og sikre reindriften beiteareal, sier Gaup.

Berit Anne Sara Triumpf har begynt som prosjektleder i reintallstilpasningsprogrammet. Sara Triumpf var tidligere informasjonsansvarlig for prosjektet, men etter at tidligere prosjektleder gikk over i annen stilling

rykket hun opp. Reintallstilpasningsprogrammet varer frem til 31. desember 2005.

I høst har det begynt to nye jurister ved Reindrifftsforvaltningen. Theo Willenfeldt, er jurist for sør-områdene med kontorsted Røros og Tone Seppola har kontorsted Alta. Øystein

Iversen begynte for noen måneder siden som jurist ved Reindrifftsforvaltningen i Vest-Finnmark og prosjektkontoret for reintallstilpasningsprosjektet. Videre er Mattis Skum tilsatt som førstekonsulent ved Reindrifftsforvaltningen i Vest-Finnmark.

Reinmerker på nett

15. januar 2004 lanseres Reindrifftsforvaltningens nye nettside www.reindrift.no.

Fra og med neste år kan Reindrifftsforvaltningen tilby reinmerke-register på internett, noe som lenge har vært etterspurt blant våre brukere. Av andre nye funksjoner og tjenester på nettet kan nevnes reindrifftskart, reindrifftsneringens nøkkeltall og områdevis nyheter. Også Reindrifftsnytt vil heretter publiseres på nett, i tillegg til papirversjonen. Statens fjellstuer vil også få en egen site, med turforslag og annen aktuell info om fjellstue-ene. Informasjonen vil være på samisk og norsk.

Reindrifftsforvaltningens internettside vil ikke fungere optimalt helt fra lanseringsdatoen, men meningen er at fra og med 2004 blir de webbaserte tjenestene kontinuerlig utviklet. Da Reindrifftsforvaltningen har et ønske om at tje-

nesten skal være til hjelp og nytte for brukerne, så er det viktig at vi får tilbakemeldinger på hva dere som brukere ønsker å finne på nett, og om de funksjonene som vil komme, fungerer.

Tips, ros og ris kan mailes til alta@reindrift.no

Reindrifftsloven som stortingsproposisjon

Stortingsproposisjonen som tar for seg den nye reindrifftsloven vil bli lagt frem for Stortinget tidlig kommende vårsesjon. Loven skal så behandles i næringskomiteen. Det skal oppnevnes en saksordfører i komiteen og komiteen skal kanskje på befaring i forbindelse med sitt arbeid med reindrifftsloven. Det er slett ikke sikkert at komiteen får lagt frem sin innstilling slik at Stortinget får behandlet loven i vårsesjonen.

NORIMEX AS

7760 Snåsa

leverer

det du trenger av
gjerdemateriell.

Be om et tilbud!

Tlf 74152154

mobil 97078220

fax 74152330

eller internett:

www.norimex.no

Ny lov om hundehold

Sikkerhet og miljø står sentralt i den nye hundeloven. Også for reindriftsnæringen er det nye bestemmelser som er verdt å merke seg. Foto: Agnar Berg

Fra 1. januar gjelder den nye hundeloven. Selve loven begrenser seg dog til sider ved hundeholdet som har et sikkerhets- eller miljøaspekt. For reindriftsnæringen er det imidlertid en rekke bestemmelser i det nye lovverket som bør ha interesse.

Av jurist Øystein Iversen

Den nye loven tar dog ikke opp alle sider ved hundeholdet eller alle lovregler som gjelder hund, men begrenser seg til sider ved hundeholdet som har et sikkerhets- eller miljøaspekt. Det vil i praksis si regler om sikring av hund, om ro og orden, om situasjoner der hund voldet fare eller har voldt skade. Videre dekker lovens bokstav forholdet til løshunder og et forbud mot farlige hunder.

Selve loven om hundehold ble vedtatt 4. juli 2003 og trer i kraft 1. januar 2004. En av hensiktene med loven var å få vurdert og samlet ulike lovregler som gjelder hunder i en ny lov om hundehold. Dette er i samsvar med anbefalingene fra Lovstrukturutvalget om et bedre strukturert og lettere tilgjengelig lovverk. Kommunene vil også få en mer sentral rolle bla. Gjennom mulighetene til å etablere lokale regler for hundehold.

Nedenfor følger en redegjørelse om bestemmelser i loven som bør ha spesiell interesse for reineiere.

Sikring av hund og båndtvang

I lovens kapittel 2 er det gitt regler om sikring av hunder. Etter § 4. kan

hunder bare være løse når de blir fulgt og kontrollert på aktsom måte, eller er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel. Denne bestemmelsen gjelder også for reineiers hundehold.

I § 6 er det gitt regler om sikring av hund ved båndtvang. I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at den ikke kan jage tamrein. Båndtvangen gjelder også for gjeterhunder når disse ikke er i tjeneste.

I § 7 er gitt regler om særlig sikring av hund der tamrein beiter, paragrafen lyder:

«I områder der tamrein lovlig beiter, skal hundeholderen se til at hunden ikke unødig uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reiens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Fylkesmannen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 28.»

I § 9 heter det at båndtvang fastsatt i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for hunder når den brukes i reindrift. Bestemmelsen gjelder bare når hunden driver aktiv gjeting, ellers gjelder de alminnelige regler om sikring av hund.

Etter § 10 kan enhver oppta hund som er løs i strid med sikringsreglene. Hunden skal leveres til hundeholderen eller til politiet.

Nøds- og faresituasjoner

I kapittel 5 er det gitt regler om personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner. Det heter i § 14, tredje ledd, bokstav b:

«Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden uprovosert angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge

skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som

blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.»

Denne bestemmelsen er ikke anvendelig når rein som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på hundeeierens eiendom. Hvorvidt reinen urettmessig er kommet inn på hundeeiers eiendom, må avgjøres ut fra om reinen har beiterett på eiendommen eller ikke. Hvis rein kommer inn på bondens innmark eller huseiers hage kan bestemmelsen ikke påberopes.

Etter § 15 kan en berørt reineier eller noen som opptrer på dennes vegne oppta en hund som uten ledsagelse går løs i utmark i båndtvangstid og utgjør en klar fare for tamrein.

Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende om nødvendig avlive hunden på stedet.

Etter § 16 skal den som har avlivet eller påført hund skade etter §§ 14 og 15, snarest melde fra om dette til politiet.

I kapittel 7 er det gitt regler om omplassering og avlivning mv. av

hunder, erstatningsansvar og straff. Etter § 18 kan politiet i ettertid treffe vedta å avlive hund, dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig tiltak, hvis hund har jaget eller skadet tamrein.

Endring i reindrifftslovens paragraf

Fra hundelovens ikrafttredelse endres reindrifftsloven § 29 om hunder. Etter lovendringen vil reindrifftsloven § 29 lyde:

«Om sikring av hund, opptak av løs hund, avlivning av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.

Hundens eier og besitter plikter en for begge og begge for en å yte erstatning for skade som hunden volder på tamrein og for utgifter og ulemper som påføres reinens eier ved at hunden urettmessig jager eller skremmer rein under lovlig opphold eller flytting, uten hensyn til skyld.»

Første ledd er en ren henvisningsbestemmelse til hundeloven. Annet ledd er en videreføring av dagens erstatningsbestemmelser i syvende ledd. De øvrige bestemmelser om hunder i dagens reindrifftslov, er i det vesentlige videreført i den nye hundeloven.

Reindrifftsnytt • Boazodoallo-oddasat

ANNONSEINFORMASJON 2003

Reindrifftsnytt har et opplag på nærmere 3.000 eksemplarer og utgis gratis til samtlige driftsenheter i Norge. Bladet kommer ut 4 ganger i året.

Vi mener at Reindrifftsnytt er den beste markedsplassen for kommuner, fylkeskommuner, utdanningsinstitusjoner, reindrifften og bedrifter som retter seg mot næringen.

Det er ingen andre aviser eller tidsskrifter som når så mange i reindrifften som Reindrifftsnytt.

Format	Sort	Sort+1	Sort+2	4 farger
1/1 side	3.600	4.200	4.800	5.400
1/2 side	2.200	2.800	3.400	4.000
1/3 side	1.900	2.500	3.100	3.700
1/4 side	1.400	2.000	2.600	3.200

Prisene er eks. mva. og forutsetter ferdig annonsemateriell.

Annonsebestilling og materiell

MediaRing AS v/Oddbjørn Sarilla
Postboks 1323, 9505 Alta
Tlf. 78 45 70 04 – Fax. 78 45 70 05
E-post: sarilla@mediaringen.com

Svensk brobygger i Børgefjell

Dramatikeren Arne Andersson jobber med å bygge en bro mellom samene og bygdefolket i Rørvik. Arenaen er en teaterforestilling bygd på en gammel historie. Utfordringen er at det fortsatt er konflikter mellom «bumenn» og reinceierne i distriktet.

Av Per Torbjørn Jystad

Arne Andersson er snart halvveis med sin jobb med manuset. Fra sin «stuga i skogen» mellom Falun og storbyen Stockholm skriver han teksten til det som skal bli en full teateroppsetning med både unge og gamle – bygdefolk og samer i samspill. Prologen til styk-

ket ble prøvespilt for fulle hus allerede nå i vår. I månedsskiftet februar/mars 2005 blir det premiere i Rørvik på hele oppsetningen.

– Stykket tar utgangspunkt i samekvinnen Zarina som levde nede ved Limingen. En dag hun sitter nede på boplassen ved vannet kommer mannen hennes på vei hjem. Men rett utenfor tangen de bodde på brister isen og han klarer ikke å komme seg opp ved egen hjelp. Han roper til sin hustru Zarina at hun skal sende hunden med lassoen, men Zarina klarer ingenting. Hun blir bare sittende og se på at han drukner.

– Nettopp det å ikke klare å gjøre

det man må, viser svakheten med oss som mennesker. Klarer vi å innse vår svakhet, ser vi også vår storhet. Slik er min tolkning av denne hendelsen som er en sann historie, fortsetter dramatikeren.

Mangler kunnskap

I overført betydningen ser han nettopp mangelen på kommunikasjon og evnen eller vilje for den saks skyld til å samhandle som viktige grunner til de vedvarende konfliktene mellom samer og bumenn.

– Men det skjer også mye positivt. Uten åpenheten mellom den samiske kulturforeningen og historielaget i

Svakhet og styrke. – Nettopp det å ikke klare å gjøre det man må, viser svakheten med oss som mennesker. Klarer vi å innse vår svakhet, ser vi også vår storhet. Slik er min tolkning av historien om Zarina, sier den svenske dramatikerne. Arne Andersson Her på besøk i Borgefjell under samisk kirkehelg ved Store Namsvatn i august i år.

Foto: Per Torbjørn Jystad

Røyrvik ville dette prosjektet ikke blitt realisert, poengterer Andersson.

At historien om Zarina er sann er også til god hjelp for å skape nærheten til lokalsamfunnet stykket trenger. Bak kirken i Røyrvik går stien ned til Zarinatangen. I sommer var Arne selv og så på tuftene etter det

som høyst sannsynlig var en av gamlene hun bodde i ensom resten av sitt liv etter at mannen druknet.

Moderne tid

I selve stykket har Arne flyttet seg over i moderne tid og bruker en blind samekvinne på et sykehjem som sitt utgangspunkt. Den gamle kvinnen vil sitte ute å se mot fjellene. Utenfor sykehjemmet blir hun ertet av barna i bygda – barn med opphav både

Da ser hun isen synke under skiene hans. Han begynner å springe med lette steg. Et øyeblikk er han på fastere is, men den gir etter igjen. Han begynner å løpe på lette steg igjen – forgjeves. Våren er for sterk, isen svak, solen varmer. I det kalde vannet kjemper den hun elsker, hun ser på, hunden leker ved hennes føtter og vil ha oppmerksomhet. Han sloss mot strøm og isflak.

– Send hunden med lassoen.

Zarina står der med sin hånd hevet. Hun hører sin elskedes røst.

– Send hunden med lassoen, send hunden med lassoen

Fritt fra prologen

blant samer og bygdefolk – så begynner hun å fortelle de unge sine historier – og slik får de to generasjonene kontakt.

– Det som utspiller seg er det som finnes av minner inne i hodet på kvinnen, mens barna representerer nåtiden, sier en engasjert forfatter.

Han understreker samtidig at stykket på ingen måte er noe solospill fra hans side. På scenen er det bygdas egne folk som rår. Som sin nærmeste samarbeidspartner og instruktør er Liv Hege Nylund fra Nord-Trøndelag Teater. Oppdragsgiver er Historielaget i Røyrvik og Den samiske kulturforeningen.

Der i gården hadde man fått nyss om Anderssons erfaring med å sette opp stykker der lokalbefolkningen deltok aktivt.

Tilknytning til Norge

Den svenske teatermannens tilknytning til Norge startet med at Andersson i 1982, etter å ha satt opp en større teaterforestilling om svenske gruvearbeidere, ble invitert til Norge for å overvære spelet på Stiklestad.

I 1991 var han på plass i Sulitjelma i samarbeid med Nordland Teater da gruvene der stengte for godt. Som teatersjef i to perioder i Sundsvall hentet han seg også erfaringer fra det det Midt-nordiske samarbeidet på midten av 80-tallet.

Og hva med hverdagen i Røyrvik?

– Det er et interessant spørsmål.

Krangelen rundt reinbeitedistriktets kjøp av gården Bjørkmo'n er fortsatt rykende fersk i bygdesamfunnet. Konflikten var høyst levende der folk sluttet å hilse på hverandre, sier Andersson ettertenksomt.

Slik Arne vurderer det, var nok de fleste i bygda på samene og reineiernes side, men konflikten viste også for alvor frem at det fortsatt er en dyp kløft mellom landbruk og rein drift.

– Her var mye følelser i sving, konstaterer han.

I den aktuelle saken som var omtalt i reindriftnytt i forrige nummer, ble Østre Namdal reinbeitedistrikt møtt med motstand både lokalt og i fylkeslandbruksstyret etter at de vant auksjonsrunden om gården Bjørkmo. Landbruksinteressene hevdet at et reinbeitedistrikt ikke kunne stå som gårdeier, men Statens Landbruksforvaltning grep imidlertid til slutt inn og ga reinbeitedistriktet konsesjon i mai i år.

– Det er nok fortsatt et skille mellom samer og bygdefolk i dag, men under forestillingen er både samiske og norske barn på scenene. Teaterstykket er blitt en møteplass. Det vil få betydning, poengterer en optimistisk dramatiker.

Uldaeallu Huldre-reinflokken

Dološ áiggi rájes leat olbmot jáhkkan ulddaide ja uldaealuide. Ja daddjui ahte jus oainnat uldaealu, galggat bálkestit niibbi badjel ealu, ja eallu šaddá du. Da muitala Nils Isak Siri fearána go son oinnii uldaealu. Muhto bálkestii go son niibbi badjel uldaealu ?

Håkon Isak Vars

– Dát dáhpáhuvai hui áigá, go ledjen lunttaš. Dan áigge jodiimet Uli-sullos, ja leimmet aitto vuojuhan sullos nannami. Mis lávii áidi Boazováris, man duohká eallu bodii, ja dan duohken láviimet jorgalit ealu fas meara guvlui dassázi go johttát dálveeatnamiidda. Nu maid ledjen dán beaivvi vázzime áideguora, ja eallu lei áidemohkkái čoagganan. Mun dasto vázzen áideguora ealorádjái, ja vuojehišgohten beatnagiin fas meara guvlui. Eallu gal de dieđus manai fas vulos meara guvlui, ja mun vázzen várdus báikái geahčat movt manná. Oidnen dat manai vulos, ja čohkkedin vuoiŋastit. Mun lávejin suoli borgguhit dan áigge, ja čohkkedin giessat sigareahta. Ledjen jur cáhkkehan sigareahta, de gulan bielluid ja ruovgama ordda bealde. Mun dieđus viehkalin geahčat mii dat lea, go ii ná jodánit goit alma eallu lean fas jorggihan? Go bohten badjelii, oidnen die lea eallu. Hirbmat leahuin manná aktan bielloskádjan áidemohkkái gos aitto ledjen jorgalan ealu. Mun viehkalin ovdii, cavgilin beatnaga vai ii njeaide áiddi, ja jok-

sen maid. Eallu jorggihii ja manai seamma leahtus ruovttoluotta, ja nu jávkkai oidnosis. De mun fas čohkkedin bosihit, ja ohcalin sigareahta maid ledjen giessan eske.

Ledjen jur cáhkkehan fas sigareahta, de oainnán ahte olmmoš boahtá. Mun in ožžon lobi borgguhit vuos dan áigge, ja jáddadin sigareahta ja coggalin ohcii vai in gávnnahala. Olmmoš lei dievdu, gákti badjelis ja luhkka, ja soabbi gieđas. Beana vel fárus. Mun in dovdan olbmo, in dege go bodii lagabui. Go bodii ja čuoččahii mu ovddabeallái, de rávkkai buore beaivvi, ja dajai mu nama. Mun in

Nils Isak Siri govvejuvvon 60 jagiin ovddes geasseorohagas.

Nils Isak Siri fotografert på 60 tallet i sitt daværende sommerland.

dovdan olbmo, ja imaštallen movt son didii mu nama. Mun oidnen luhkas nama, muhto in dovdan dakkár namat olbmo. Mun in háhppehan dadjat maidege, ovdal olmmái lohká; -Gal don ledjet juo buorre mánná go bissehit mu ealu. Dál gal livččii mannan čada áiddi. Gal mun ges du veahkehan muhtomin go don dárbbášat mu veahki, dajai olmmái ja vulggii ealus maŋŋái. Olbmás lei beana fárus, iige dat lean cieladange. Mun imaštallen mii die ges lea olbmuid mii didii mu nama ja logai iežas eallun ealu maid ledjen jorgalan. Dan imaštallen, go dáppe eai galgan leat eará siiddat lahkosiin go min siida. Maŋŋel maid fuomášin ahte mus han lei maid beana fárus, njealječalmmat beana ja hui doron. Muhto ii dán olbmá beatnagis, iige olbmás alddis, beroštan mu beana maidege, muhto ealu gal jorgalii. Go de fas ollejin váhnemiiddán lusa, muitalin fearána. Soai logaiga ahte mun lean uldaealu oaidnán maid jorgalin, ja lei ulda mii bodii mu ságáide. Olbmá luhkas lei namma, ja dakkár namat olbmo eat dovdan, iige goit min orohagas lean dakkár namat olmmoš. Dán fearána lean mánggii maŋŋel imštallan, vel dál nai mánggaidlot jagiid maŋŋel láven jurddašit ártegis dáhpáhusa, muitala Nils Isak Siri.

Nils Issát jodii váhnenguovttuin Per A. Siri ja Inger Anna Vars Siriin 60-jagiin ealuines Stálonjárgga orohahkii, Romssa fylkkas, gos dál bargá bohccuiguin.

Uldaellu, vai...? - De underjordiskes reinflokk, eller?

Fra gammelt av har samene trodd på Ulldat, (huldrer) og at de hadde egne reinflokker. Det het at hvis du kom over en huldre-reinflokk, skulle du kaste en kniv over flokken og den ble din. Her forteller Nils Isak Siri om den gang han så reinflokken til huldrene. Kastet han kniven over flokken?

Av Håkon Isak Vars

– Dette hendte for lenge siden, da jeg var en guttunge. På den tiden hadde vi sommerbeite på Uløya, og vi hadde nettopp kommet på landsida med flokken.

Vi hadde et sperregjerde ved Boazovari, og mot det gjerdet kom reinen på sin søken til vinterbeitene. Her pleide vi å snu flokken tilbake mot sjøen til vi var klare til å flytte videre. Så også denne dagen da jeg kom vandrende langs gjerdet, hvor reinen hadde samlet seg i et hjørne av gjerdet. Ved hjelp av hunden fikk jeg snudd flokken igjen, og da dro flokken tilbake mot sjøen. Jeg gikk da på en høyde hvor jeg hadde oversikt, og så flokken forsvinne nedover. Jeg satte meg ned for å ta en pause, og rullet meg en røyk. Jeg tjuvrøkte på den tiden. Jeg hadde nettopp fått fyr på sigaretten, da jeg hørte bjeller og

rein som gryntet ved tregrensa, og sprang opp for å se. Reinen kunne da ikke snudd så fort? Da jeg kom høyere, fikk jeg se en reinflokk. I stor fart var flokken på veg mot stedet jeg nettopp hadde jaget flokken ifra mot sjøen. Jeg måtte sette opp farta og komme meg foran flokken før den kom mot gjerdet og rev ned gjerdet. Jeg satte hunden i jobb, og snart var flokken på veg tilbake i like stor fart, og forsvant nedover. Nå satte jeg meg igjen ned for å få igjen pusten. Jeg tok opp sigaretten jeg rullet isted, og tente på. Jeg hadde akkurat fått fyr på røyken da jeg så en koftekledd mann komme. Jeg fikk ikke lov til å røyke på den tiden, og slukket sigaretten raskt. Da han kom nærmere, så jeg at han hadde luhka på seg, stav i handa og hund med seg. Jeg kjente ikke mannen, heller ikke da han stod ved siden av meg. Han hilste god dag, Nils Isak. Jeg kjente ikke mannen, og undret på hvordan han visste hva jeg het. På luhkaen stod det et navn, men jeg kjente ikke noen med det navnet. Jeg fikk ikke sagt noe, før han sier: – Du er et godt barn, som fikk stoppet flokken min. Nå hadde den nok gått gjennom gjerdet. Men kan hende jeg kan være til hjelp en gang, når du behøver det, sa mannen

og gikk etter flokken. Mannen hadde også en hund med seg, og den ga ikke en lyd fra seg. Jeg tenkte lenge på hvem denne mannen kunne være som visste hva jeg het og kalte flokken for sin? Det var merkelig, for her var ikke andre flokker i nærheten. Først etterpå kom jeg til å tenke på at min hund ikke reagerte på mannen eller hunden hans, som om de ikke var tilstede. Selv om den vanligvis ikke heftet med å komme i slosskamp dersom det kom hunder i nærheten. Men flokken hadde den altså sett.

Da jeg kom til foreldrene mine, fortalte jeg om hendelsen. De sa at jeg nok hadde sett reinflokken til de underjordiske, huldrene. Og mannen var nok en underjordisk som gjetet sin flokk. Mannen hadde navn på luhkaen, men vi kjente ikke til noen med det navnet. Og slettes ikke i vårt beitedistrikt. Jeg har mange ganger siden tenkt på episoden, og ennu i dag undres jeg over den, avslutter Nils Isak Siri.

Nils Isak Siri og foreldrene Per A. Siri og Inger Anna Vars Siri flyttet med reinen sin til Stalonjarga reinbeitedistrikt i Troms på 60 tallet. Her driver han og familien reindrift i dag.

Adresser i Reindriftsforvaltningen

Alta

Markveien 14, 9510 Alta
Tlf. 78 45 70 20 - Faks 78 45 70 49
E-post: alta@reindrifft.no

Øst-Finnmark

Boks 174, 9735 Karasjok
Tlf. 78 46 87 00 - Faks 78 46 87 01
E-post: karasjok@reindrifft.no

Vest-Finnmark

9520 Kautokeino
Tlf. 78 48 46 00 - Faks 78 48 46 10
E-post: kautokeino@reindrifft.no

Troms

Boks 1183, 9326 Bardufoss
Tlf. 77 85 09 40 - Faks 77 85 09 49
E-post: moen@reindrifft.no

Nordland

Sjøgata 78, 8200 Fauske
Tlf. 75 60 02 60 - Faks 75 60 02 61
E-post: fauske@reindrifft.no

Nord-Trøndelag

7760 Snåsa
Tlf. 74 13 80 50 - Faks 74 13 80 51
E-post: snaasa@reindrifft.no

Sør-Trøndelag/Hedmark

Boks 121, 7361 Røros
Tlf. 72 41 15 46 - Faks 72 41 00 72
E-post: roros@reindrifft.no